

Bartın Üniversitesi Yayınları No: 15

**OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E
BELGE VE FOTOĞRAFLARLA**

BARTIN

Editör: Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ

Yazarlar

**Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ-Yrd. Doç. Dr. Fatma ÇAM BAĞDATLI
Yrd. Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM-Yrd. Doç. Dr. Emrah ÇETİN
Öğr. Gör. Tunay KARAKÖK-Erkan AŞÇIOĞLU**

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BELGE VE FOTOĞRAFLARLA BARTIN

Editör ve Proje Yürütücüsü
Doç. Dr. Mustafa Hizmetli

Proje Araştırmacısı
Öğr. Gör. Tunay Karakök

Yazarlar

Doç. Dr. Mustafa Hizmetli
Yrd. Doç. Dr. Fatma Çam Bağdatlı
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Yıldırım
Yrd. Doç. Dr. Emrah Çetin
Öğr. Gör. Tunay Karakök
Erkan Aşçıoğlu

Bu kitap Bartın Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 25/08/2014 tarih ve 2014/07 (01) nolu Yayın Komisyonu Kararı ile basılmıştır.

© Copyright

Bu eserin tüm yayın hakları Bartın Üniversitesi Rektörlüğü'ne aittir. Rektörlüğün yazılı izni olmadan kitabın tümünün ya da bir kısmının elektronik, mekanik veya fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Dizgi, kapak: Ankara Okulu Yayınları

Baskı: Ankamat Mat. San. Ltd. Şti.

Ön Kapak Resimleri:

1906 Yılı Yalı Mevkii Gemi Tezgahları (Kaynak: Servet-Erdenay Çınçın Arşivi)

1954 Yılı Yukarı Çarşıdan Bartın Şehrinin Görünümü (Kaynak: Servet-Erdenay Çınçın Arşivi)

Arka Kapak Belge:

H. 1194 Yılı Bartın'da Vaki İbrahim Paşa Camii'nin Muayyen Vazife ile Müezzine

Cülus Münasebetiyle Tedricen Verilen Berat Belgesi (BOA, 257/13131/C.EV.)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Kitap Adı:	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belge ve Fotoğraflarla Bartın Şehri
Proje Yürütücüsü: Proje Araştırmacısı:	Doç. Dr. Mustafa Hizmetli Öğr. Gör. Tunay Karakök
Yazarlar:	Doç. Dr. Mustafa Hizmetli Yrd. Doç. Dr. Fatma Çam Bağdatlı Yrd. Doç. Dr. İbrahim Yıldırım Yrd. Doç. Dr. Emrah Çetin Öğr. Gör. Tunay Karakök Erkan Aşçıoğlu
Isbn:	978-605-60882-9-2
1. Baskı:	Ankara 2014
	1. Bartın, 2. Mezar Taşları, 3. Kadınlar Pazarı, 4. Kastamonu Vilayet Salnameleri, 5. Belge ve Fotoğraflarla Bartın

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	5
ÖNSÖZ.....	7

I. BÖLÜM

Erkan AŞÇIOĞLU BARTIN KRONOLOJİSİ.....	13
Yrd. Doç. Dr. Fatma ÇAM BAĞDATLI ANTİK DÖNEMDE BARTIN.....	29
Yrd. Doç. Dr. Emrah ÇETİN KASTAMONU VİLAYET SALNAMELERİNDE BARTIN.....	49
Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ BARTIN KADINLAR (GARILA) PAZARI.....	63
Yrd. Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM AMASRA MÜZESİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ MEZAR TAŞLARI HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR.....	71

II. BÖLÜM

Öğr. Gör. Tunay KARAKÖK BELGE VE FOTOĞRAFLARLA BARTIN.....	83
---	----

SUNUŞ

Tarihin en eski dönemlerinden itibaren yerleşim yeri olan Bartın, bu özelliğinin getirdiği tarihi ve kültürel birikimi hala bünyesinde barındırıyor olmasına rağmen, aynı ölçüde tarih ve kültür birikiminin temel hazinesi olan arşiv bakımından nedense fakir kalmış ya da fakir bırakılmıştır.

Bilginin üretildiği, nitelikli insan gücünün yetiştirildiği yerler olmanın yanında, bulunduğu bölgenin sorunları ile de ilgilenmesi gereken kurumlar olarak kurulan Üniversiteler, aynı zamanda kuruldukları bölgenin sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunmalıdır. İşte bu noktada “*Aydınlık Yarınlar*” parolası ile yola çıkan ve 2008 yılında kurulan Üniversitemiz; Bartın ve çevresinin tarihini ve kültürel zenginliğini ilmi metotlarla en doğru şekilde ortaya koymayı amaçlayan bilimsel çalışmaları desteklemektedir. Bu zenginliklerin açığa çıkarılmasında arşiv belgeleri ve eskiye ait görsel materyaller önemli ana kaynakların başında gelmektedir.

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü’nün desteği ile hazırlanan “*Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Belge ve Fotoğraflarla Bartın*” adlı proje Bartın ve çevresinin tarihi, kültürel ve ekonomik zenginliğinin köklerinin ne kadar eskilere dayandığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu proje Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mustafa Hizmetli ve Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi Tunay Karakök’ün özverili gayretleri ile hazırlanarak Bartın halkının ve ilgililerin istifadesine sunulmuştur.

Mütevazi bir Anadolu şehri olan Bartın’ın tarih sahnesi içinde yer almasını belgeleyen bu çalışmanın, Bartın ilimiz hakkında yapılacak çalışmaların müjdecisi olduğunu belirtir, emeği geçen herkese yaptıkları özverili çalışmalar için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ramazan KAPLAN
Bartın Üniversitesi Rektörü

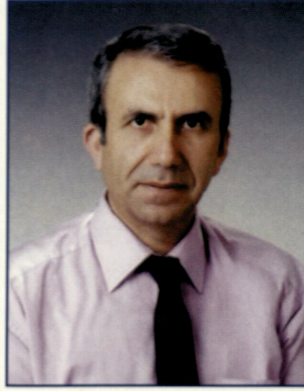

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the war. It is a very interesting and detailed account of the events of the year, and is written in a clear and concise style. The author's observations are very valuable, and his conclusions are well founded.

The second part of the report deals with the military operations of the year. It is a very detailed and accurate account of the campaigns, and is written in a clear and concise style. The author's observations are very valuable, and his conclusions are well founded.

The third part of the report deals with the political and social situation of the country. It is a very detailed and accurate account of the events of the year, and is written in a clear and concise style. The author's observations are very valuable, and his conclusions are well founded.

ÖNSÖZ

Bartın'ı bilmeyenler için en önemli özelliğinin içinden üç nehir geçen bir şehir olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Bartınlıların bunun için kullandıkları klişeleşmiş bir ifadeyle "Bartın'ın içinden üç nehir geçer, Bartınlı bu nehre bakar, sadece bakar..."

Biz Bartın Üniversitesi olarak bu nehre sadece bakmakla yetinmedik ve önce bu şehrin tarihini, kültürünü araştırmak üzere 2013 yılında Bartın ve Yöresi Tarih - Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BAYTAM) adı ile bir merkez kurduk. Daha sonra Bartın'ın tarih içindeki gelişimini araştırmaya koyulduk. Araştırmayı gerçekleştirirken karşılaştığımız sorunların başında kaynak temini gelmektedir. Bunun için Bartın tarihi, kültürü konularında yapılmış çalışmalarını taradık ve bu çalışmaların bilimsel kriterlere uygunluğu bir yana, çoğunun baskılarının dahi tükendiğini gördük. Bir yandan bu eserleri temine çalışırken diğer yandan şehirdeki sözel hafızayı oluşturan Bartın'ın yakın tarihinin tanıklarıyla görüşmeler yaptık. Öte yandan Osmanlı arşivlerinde bulunan Bartın tarihiyle ilgili belgelerin bir bölümünü temin ederek şehrin Osmanlı dönemindeki gelişimini bu vesikalar ışığında aydınlatmaya çalıştık. Sonuç olarak ortaya iki bölümden oluşan çok yararlı bir eser ortaya çıktı. Eserin bölümlerinden söz etmeden önce Bartın'ın tarihçesi hakkında kısa bilgi vermekte yarar vardır.

Batı Karadeniz'in kuzeyinde, doğuda Kastamonu, güneyde Karabük, batıda Zonguldak ve Kuzeyde ise Karadeniz ile çevrili olan Bartın çok zengin bir tarihi geçmişe sahiptir.

Bartın, günümüzde Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir ildir. Bartın adını Bartın Çayı (Partenios)'ndan almıştır. Eski çağlardan itibaren birçok uygarlığa tanıklık eden Bartın, Osmanlı Devleti'nin yedinci padişahı Fatih Sultan Mehmet'in 1460 yılında, günümüzde Bartın ilinin bir ilçesi konumunda olan, Amasra'yı fethetmesiyle Osmanlı topraklarına kesin olarak katılmıştır.

18. yüzyılın ortalarında "On İki Divan" adıyla bilinen bölge sonraki dönemlerde "Saltuk Eli" olarak anılmış, daha sonraları ise Bartın olarak isimlendirilmiştir (Bartın Rehberi, 1927:8). 1876 yılında Belediye teşkilatının kurulduğu ve 1920 yılında Zonguldak Mutasarrıflığına bağlanan Bartın, 1924 yılında Zonguldak'ın il olmasıyla bu ilin ilçesi

haline gelmiş ve 1991 tarihinde il statüsüne kavuşmuştur. Bartın'ın günümüzde Merkez, Amasra, Ulus ve Kurucaşile olmak üzere 4 ilçesi, Arıt Kozcağız, Kumluca ve Abdipaşa beldeleriyle 9 Belediye ve 260 köyü bulunmaktadır.

Bir bölgenin, bir milletin, bir devletin ya da bir şehrin gelişimini sürdürebilmesi ve tamamlayabilmesi için, geçmişindeki hususiyetlerin tam olarak ortaya konulması ve herkesin ulaşabileceği yazılı bir esere dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle; "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belge ve Fotoğraflarla Bartın" adlı çalışma hazırlanırken; başta Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Osmanlı Arşivi (BOA) ve Cumhuriyet Arşivi (BCA) ve Türk Kızılay Arşivi (TKA)'nde bulunan Bartın ve çevresi ile ilgili orijinal belgelerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Yüzlerce dosya ve belge taranarak tespit edilen belgelerin çoğu fotokopi yapılarak alınmış ve yapılan değerlendirmeler sonucu Bartın tarihinden hem yazılı hem de görsel olarak kesitler sunan bu eser ortaya çıkartılmıştır.

Ülkemizin doğal güzelliklerinin yanında zengin bir tarihi mirasa da sahip olan ancak bunları bugüne kadar gereğince tanıtamamış ve markalaşamamış bir şehir olan Bartın için hazırlanmış olduğumuz bu eser, iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüme güncel bir Bartın Kronolojisi ile başlamayı gerekli gördük. Böylelikle şehrin tarihi gelişimiyle ilgili önemli olayları hatırlatmak istedik. Bu katkısından dolayı şehrin yerel tarih araştırmacı isimlerinden biri olarak ön plana çıkan, Bartın ile ilgili basılmış birçok kitabı bulunan Bartın'ın tanıtımına gönül vermiş yürekli bir insan olan Erkan Aşçıoğlu'na teşekkür ederiz. Bartın şehrinin isminin menşei ve ilk çağlardaki durumu hakkında arkeolojik malzemeye dayalı önemli bilgiler veren "Antik Dönemde Bartın" adlı makalesi için Yrd. Doç. Dr. Fatma Bağdatlı Çam'a; Osmanlı Devleti yıllıklarında Bartın'ın XIX. yüzyıldaki durumu ve tarihi ile ilgili değerli bilgiler sunan "Salnamelerde Bartın" adlı makalesi ile Yrd. Doç. Dr. Emrah Çetin'e; Amasra Müzesinde sergilenen Bartın ve civarında bulunmuş mezar taşlarından hareketle şehrin sosyal ve kültürel tarihine dair önemli çıkarımların yer aldığı "Amasra Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı makalesi ile Yrd. Doç. Dr. İbrahim Yıldırım'a katkılarından dolayı teşekkür ederim. İlk bölümün son makalesi ise tarafımdan hazırlanmış olan Bartın Kadınlar Pazarı'dır. Son yüz yıllık dönemde Bartın şehrinin ekonomik ve toplumsal yapısının vazgeçilmez bir unsuru olarak bugün de hala varlığını sürdüren bu pazar Bartınlı kadınların ev ve bölge ekonomisine katkılarının en somut göstergesidir. Birinci bölümde yer alan bu makaleler konuyla ilgili fotoğraflarla zenginleştirilmiş olarak sizlere sunulmuştur.

İkinci bölümde ise; Proje Üyemiz olan Öğr. Gör. Tunay Karakök tarafından hazırlanmış olup, tamamı T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı arşivleri ile Türk Kızılay'ı Arşivlerinden uzun ve titiz bir tarama ve seçim işleminden sonra tespit ve temin edilmiş 85 adet belge, bu belgeler hakkında özet bilgiler ve Bartın şehrinin bugününden

130 yıl öncesine kadar gitmemizi mümkün kılan birbirinden ilginç ve önemli 110 fotoğraf (Servet – Erdenay Çınçın Arşivi ile *Siyah Beyazlı Yıllarda Bartın Rehberi: Dünden Bugüne Bartın Fotoğraf Albümü*, Bartın Belediyesi, 2003, Selahattin Çilsüleymanoğlu, *Bartın Halk Kültürü, Cilt I – II – III*, Bartın, 1996 ve Erkan Aşçıoğlu, *Kurtuluş Savaşında Bartın*, BTSO, 2003, Erkan Aşçıoğlu, *Bartın'da Tarih*, Bartın, 2011 adlı eserlerden temin edilmiştir) yer almaktadır. Bu bölümde yer alan ilk belge ise; *Başbakanlık Osmanlı Arşivinden (BOA) alınmış olan ve Hicri 29 Zilkade 923 (Miladi olarak 13 Aralık 1517) tarihli "Amasra ve Bartın İskelelerinin gümrük hasılatına dair Oniki Divan Kadısı Ahmed Bin Resul tarafından mu'ti defter"* şeklinde özetlenen belge olup, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme döneminde bile Bartın ve çevresinin İmparatorluk için ne kadar önemli olduğunu, bundan hareketle de bölgenin ekonomik durumunun ne olabileceğine dair çıkarımlarda bulunabilmek bakımından bize önemli ipuçları sunmaktadır. Bu bölümde yer alan ilk fotoğraf ise 1901 yılına ait bir Rumca düğün davetiyesi olup, Bartın'da yaşayan Saharinovias ve Savidot ailelerinin evlatlarının düğününü taktim eder (Gelin; Olga M. Saharinovias, Damat; Sava N. Savidot - Pazar günü Türkiye Bartın'da saat 1'de Aya Yorgi Kilisesinde düğün merasimi yapılacaktır. 6 Nisan 1901). Bu bölüm için de Öğr. Gör. Tunay Karakök'e teşekkür ederim.

Son olarak ise; bu eserin hazırlanmasında katkıda bulunan; başta Üniversitemiz Rektörü sayın Prof. Dr. Ramazan KAPLAN'a, arşiv belgelerinin temininde göstermiş oldukları ilgi ve anlayış için T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanı Sayın Önder BAYIR'a, fotoğraf arşivini bizimle paylaşan Servet ÇINÇIN ve Erdenay ÇINÇIN'a, Sayın Nihat ŞİVET'e, Sayın Müşteba ŞİVET'e, Sayın Yıldırım İncealemdaroğlu'na, Sayın Muzaffer CELLEK'e, Sayın Cihangir KASAPOĞLU'na ve Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Proje Yürütücüsü
Doç Dr. Mustafa HİZMETLİ

Index

1. Introduction
2. Theoretical Framework
3. Methodology
4. Results
5. Discussion
6. Conclusion
7. References
8. Appendix
9. Glossary
10. Acknowledgments
11. Author Biographies
12. Contact Information

I. BÖLÜM

Erkan AŞÇIOĞLU
BARTIN KRONOLOJİSİ

Yrd. Doç. Dr. Fatma ÇAM BAĞDATLI
ANTİK DÖNEMDE BARTIN

Yrd. Doç. Dr. Emrah ÇETİN
KASTAMONU VİLAYET SALNAMELERİNDE BARTIN

Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ
BARTIN KADINLAR (GARILA) PAZARI

Yrd. Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM
AMASRA MÜZESİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ
MEZAR TAŞLARI HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

1. BÖLÜM

BARTIN KRONOLOJİSİ

Erkan AŞÇIOĞLU (Araştırmacı, Yazar, Bartın)

BARTIN tarihinde önemli, iz bırakan ve bilinmesi gereken gelişmeleri yapmış ol-
ğum ve Bartın'da bir ilk olan bu araştırmaya göre şöylece özetlemek mümkündür:

MİLATTA ÖNCE 5000-3000- Orta Asya yaylalarından Batıya doğru göçenler Orta Anadolu, Kızılırmak ve çevresinde siteler kurmaya başladı. Su kenarlarında ve yay-
lalarda kurdukları sitelerde kendilerini güvenlik altına alıp, birbirlerine rakip olarak
genişleme ve üstün olma mücadelesi başlatıldı.

M.Ö 2000- Mezopotamya civarında bulunan Gasga kavmi Kızılırmak civarına gele-
rek, Kastamonu'yu da geçip Karadeniz kıyılarına ulaştı.

M.Ö 2000- İyi dövüşmek, iyi ata binmek, hızlı koşmak, deriden kıyafetler giymekle
tanınan Gasga kavmi Bartın ve çevresinin tesbit edilebilen ilk sahipleri oldu.

M.Ö 1300- 10 yıl süren savaşlar sonunda Hititler Gasga kavmini yenip bölgeye hakim
oldu. Gasgalı esirler pazarlarda satılarak, Gasga kavmi tarih sahnesinden silindi. Böl-
geye Hitit'ler yerleşti.

M.Ö 1200- Paflagon'lar Mısırlı bir ırk olarak ortaya çıkmaya başladı.

M.Ö 800- Frigya ve Lidya prenslikleri Karadeniz kıyılarında hakimiyet kurdu.

M.Ö 670- Frigyalılar Kırım'dan gelen Kimri'lere yenildi.

M.Ö 546- Anadolu'da İran istilası başladı.

M.Ö 330- İskender Anadolu seferine çıktı. Bartın ve çevresi İran istilasından kurtula-
rak Kokon ve Henet gibi kavimlerin elinde kaldı.

M.Ö 301- Müstakil Paflagonya devleti kuruldu. Paflagonlar Kytiros ve Sesamos'ta otu-
rup, Parthenius ırmağı çevresinde ünlü saraylarını kurdu. (Homeros-İlyada Destanı-
A.Erhat, A.Kadir çevirisi)Parthenius (Sular ilahesi güzel kız) daha sonra Bartın'ın adı
oldu.

M.Ö 176- Paflagonlar bölündü, Pontus Devleti bölgede hâkimiyet kurdu.

M.Ö 72- Romalılar Pontus devletini bozguna uğrattı.

MİLATTA SONRA 1029- Selçuklular Tuğrul Bey komutasında Batıya ilerledi.

1392- Yıldırım Beyazıt'ın Çandaroğullarını yenmesi üzerine Bartın ve çevresi Osmanlı
topraklarına katıldı.

1402- Yıldırım Beyazıt'ın Timur'a yenildiği Ankara savaşından sonra Bartın bölgesi tekrar Çandarogulları Beyliğine dahil oldu.

1418- Ömer Bir Gecen (Gecen Ağa- Gecen Köyü) Vakfı açıldı.

1461- Fatih Sultan Mehmet'in Amasra'yı fethetmesi üzerine Bartın son defa Osmanlı topraklarına katıldı. Irmak çevresinde pazaryeri olarak yerleşme başladı.

1680- Evliya Çelebi Seyahatname'sinin ikinci cildinin 144. sayfasında "Bartın nehri azim bir nehirdir. Buğday ve mısır gemileri yükleyip giderler. Bartın ormanlarından hayli kereste celbedilip tersane-i amireye alınır." diye yazdı.

1700- Voyvoda idaresi kuruldu.

1708- Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında 1689 yılında imzalanan Karlofça Antlaşmasındaki Osmanlı heyetinde bulunan, Tamışvar, Yanoca ve Bosna Valiliklerinde bulunan, vakıf kurarak Bartın'da Orta Camii, han, çeşme ve saat kulesi yaptıran Bartınlı Elçi İbrahim Paşa vefat etti.

1739- İbrahim Hamdi Efendi Atlas Kitabı'nda "İrmağın iki şak olduğu yerde İstanbul Galata'sı gibi halat bükücüler var. Irmağa suyu içilen pınarlar akıyor. İki tarafında meyve bahçeleri ve üzüm asmaları var." diye yazdı.

1787- Çalıkzade İbrahim Ağa Kemerköprü'yü yaptırdı.

1811- Voyvoda idaresi kaldırıldı.

1821- Mora yarımadasında yaşayan Rumların Osmanlı Devletine isyan etmesinden sonra, Padişah 2. Mahmut Anadolu'nun muhtelif yerlerinde bulunan Rumları, sahil kasabalarına dağıtma kararı aldı. Niğde civarında bulunan 403 Rum aile Bartın'a gönderilerek Asma semtine yerleştirildi. Ayrıca Bartın'da 186 Ermeni olduğu tesbit edildi.

1824- Cezayir'de görevli Müşir Yahya Bin Mustafa Arap Camii'ni yaptırdı.

1850- Bartın'a Viranşehir Sancağı dahilinde 12 Divan Merkezi denildi.

1860- Hacıalibeyzade Davut Ağa Taşhan'ı yaptırdı.

1867- Rum ilkokulu ile Aya Nikolas kilisesi ve Bodosaki Konağı yaptırdı.

1867- Kaymakamlık kurularak Bartın Bolu Mutasarrıflığına dahil edildi. İlk Kaymakam Mir-i Mirandan Mehmet Nuri Paşa gelerek göreve başladı.

1869- Mehmet Nuri Paşa Bartın'dan ayrıldı.

1872- Eşraftan Halil Bey Yukarı Camii yaptırdı.

1874- İlkokul, Rüştiye mektebi açıldı.

1876- Belediye kuruldu. Amasralı Hacı İbrahim Efendi ilk Belediye Başkanı oldu.

1879- Çevre halkı Kemerköprü (İkramiye) camiini yaptırdı.

1880- Fırıncı Hacı Mustafa oğlu Hacı Mehmet Ağa Belediye Başkanı seçildi

1880- Büyük bir sel oldu.

1880- Hacıilbeyzade Davut Ağa'nın oğlu Hüseyin Ağa İstanbul'da Yıldız Sarayı'nın yanında köşkü bulunan Balmumcu Ağa'nın kızı Hanife Hanım ile evlendi. Saltanat kayıkları ile uğurlanan Hanife Hanım, misafirleri ve Tercüman-ı Ahval gazetesinin temsilcisi vapurla Bartın'a geldi. Tercüman-ı Ahval gazetesi daha sonra "Bartın Boğazı'nda vapurdan inip dayalı döşeli, halılarla kaplı, pencereli manda arabaları ile vasıl olduk." diye yazdı. Balmumcu Ağa'nın kızı Hanife Hanım, İstanbul'dan Bartın'a gelen ilk gelin oldu. Ancak gelin hanım bir süre sonra, hamile olduğu halde İstanbul'a döndü ve Hüseyin Ağa'ya boş kâğıdını gönderdi.

1882- Su terazisi yaptırıldı.

1884- Hacı Bekiroğulları damadı Hurşit Efendi Belediye Başkanı seçildi.

1888- Kürt Hacıoğlu Hasan Bey Belediye Başkanı seçildi.

1889- Bahriye Livası ve esbab-ı hayırdan Hacı Osman Paşa Asma Köprüsünü yaptırdı.

1890- Alman heyeti geldi. Almanya'ya döndüklerinde bir gazetede "Ticaretin ve yaşamın ne olduğunu görmek istiyorsanız Bartın'a gidin" yazdılar.

1891- İsmail Hakkı Bey ve halkın yardımları ile Orduyeri Köprüsü yapıldı.

1895- Ahmet Ramiz Bey, Girit Adası Kaymakamlığından Bartın Kaymakamlığına tayin edildi.

1896- Iskalan mevkiinde ilk kereste fabrikası kuruldu. Çarşı büyük bir yangın geçirdi. Bugün olduğu gibi ada halinde yeniden yapıldı.

1897- Eski hükümet konağı yapıldı.

1898- Eşraftan Hacı Mehmet Ağa Hacı Mehmet Camii'ni yaptırdı.

1899- Bartınlı Elçi İbrahim Paşa hayratı olan Orta Cami yeniden yapıldı.

1900- Hacı Davut Kaptan (Gökdeniz) ilk Boğaz kılavuzu oldu. Deniz ticareti önem kazandı.

1900- Rumlar tarafından çarşı içinde ve Asma Köprü çıkışında Rum karı kocanın piyano çaldığı taverna ve pastahane açıldı.

1902- Hüseyin Hüsnü Efendi Belediye Başkanı seçildi.

1902- Dervişoğlu (Müezzinoğlu) hanı ile kasabada misafirlerin gömüldüğü misafir mezarlığı yerine halkın yardımları ile Aşağı Camii yapıldı.

3 MAYIS 1902- Ahşap iskelenin yerine 80 liraya beton rıhtım yapıldı.

1903- Tosunoğlu Hüseyin Sabri Efendi Belediye Başkanı seçildi.

- 1905- Şeriye mahkemesi kuruldu.
- 1906- Karakaşoğlu İbrahim Rahmi Bey Belediye Başkanı seçildi.
- 26 AĞUSTOS 1906- Ticaret ve Sanayi Odası kuruldu. Keleşzade Ahmet Ağa ilk Oda Başkanı oldu.
- 1909- İskenderiye'ye, Porsait ve Hayfa'ya kereste ihraç edilmeye, yeni kereste fabrikaları kurulmaya başlandı.
- 1909- Sandıkçıların Emin Usta ile Kaleli Rıza Usta (Kale Ağa) Yıldız Sarayı'nda sedef oymacı ustası olarak çalıştılar.
- 1912- Bekir Kamil Bey Kaymakam tayin edildi.
- 1912- Karakaşoğlu Hacı Arif Kaptan genç yaşta vefat eden eşi Zehra Hanım anısına Aşağı Çarşıdaki Şadırvan'ı yaptırdı.
- 1913- Mollaoğlu Hüseyin Rahmi Efendi Belediye Başkanı seçildi.
- 1914- İsmail Siret Bey İstanbuldan Belediye Başkanlığına tayin edildi.
- 1914- I. Dünya Savaşı'nın belli cephelerinde 401 Bartınlı şehit oldu.
- 1916- Bartın-Zonguldak, Bartın-İstanbul arasında karşılıklı çatana ve romorkör seferleri başladı. Tersanede yılda muhtelif tonajlı 30-40 gemi yapıldı. Gemi yapımı ileriki yıllarda daha gelişti ve arttı.
- 1916- Çanakkale Savaşlarında 256 Bartınlı şehit oldu.
- 1917- Karakaşoğlu İbrahim Rahmi Bey Belediye Başkanı seçildi.
- 1918- İzmirlioğlu Mustafa Necati Bey Belediye Başkanı seçildi.
- 1919- Dervişoğlu Ahmet Ziya Bey Belediye Başkanı seçildi.
- 1919- Büyük bir sel meydana geldi.
- 5 TEMMUZ 1919- İlim ve İrfan Derneği kuruldu.
- 26 EYLÜL 1919- Belediyede bir toplantı yapılarak Mustafa Kemal Paşa'ya Bartın'ın milli mücadele saflarında yer aldığı bildirildi.
- 30 EYLÜL 1919- Mustafa Kemal Paşa Teşkilat-ı Milliye'nin Bartın'da kurulmasını istedi.
- 15 EKİM 1919- Bartın Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu.
- 16 EKİM 1919- Mustafa Kemal Bartın Heyet-i İdaresine muvaffakiyetler diledi.
- 1 ARALIK 1919- Asayişin bozuk olması nedeni ile sıkıyönetim ilan edildi.
- 1920- Zonguldak'ı işgal eden Fransız kuvvetlerine ait donanma gemileri Bartın Boğazı önlerinde görüldü.

1920- Durmuş Bey Kaymakam Tayin edildi.

1 HAZİRAN 1920- Mustafa Kemal ve Ali Fuat Paşalar tarafından görevlendirilen Yüzbaşı Cevat Rifat Bey komutasındaki Bartın ve Havalisi komutanlığı müfrezesini teşkil eden milli kuvvetler Bartın'a girdi ve Bartın Kurtuluş Savaşına fiilen katıldı. Yusuf Ziya Bey, Samancıoğlu Galip Bey, Samancıoğlu Kemal Bey, ve Karakaşoğlu Hacı Arif Kaptan ile Tosçuoğlu Hacı Rifat Efendi milli kuvvetlere destek oldu. Böylece Bartın düşman işgali görmedi.

1 HAZİRAN 1920- Eski Tavşanlı Nahiye Müdürü Hüsnü Bey Kaymakam tayin edildi.

1920- Eyüpustaoglu Mustafa Hulüsi Efendi Belediye Başkanı seçildi.

10 TEMMUZ 1920- Bartın'da Yunan casus yakalandı. Casus 14 Temmuz 1920 tarihinde Bolu'da idam edildi.

1922- Kurtuluş savaşının belli cephelerinde 141 Bartınlı şehit oldu.

1922- Mehmet Hocasade Hayri Bey ilk sinemayı açtı.

30 OCAK 1923- İsmet İnönü ile Elefterios Venizelos arasında imzalanan Türk ve Rum Nüfus Mübadele sözleşmesine göre mübadele başladı. Bartın'ın sosyal, kültürel, ticari ve sanayi yaşamında etkileri olan Rum halkı 1923-1924 yıllarında ayrılmaya başladı.

11 AĞUSTOS 1923- Yusuf Ziya Özenci ilk Bartınlı olarak Zonguldak milletvekili seçildi.

1924- Bartın Zonguldak ilinin ilçesi oldu.

6 EYLÜL 1924- Cemal Aliş Bartın Gazetesini yayınlamaya başladı.

1924- Kurtuluş Savaşı yıllarında Bartın'da bulunan askeri birliğin erzak ihtiyacını karşılayan, 1912 yılında Şadırvan'ı yaptıran Karakaşoğlu Hacı Arif Kaptan vefat etti.

1925- Cemal Aliş ve Ahmet Kemal Aliş Azim Kitabevini açtı.

1926- Nüfus 8681 olarak tesbit edildi.

25 MART 1926- Ankara'ya giden Bartın heyeti Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e bağlılıklarını arz etti.

5 NİSAN 1926- Çarşaf, peçe, peştamal yasaklandı.

5 TEMMUZ 1926- Mehmet Hocasade ailesi binek otomobil getirdi.

1926- Arif Bey Kaymakam tayin edildi.

1926- Lise Gençleri Birliği kuruldu.

1926- 8 oda, 15 karyolalı, ücreti 50 kuruş olan İncezade (İnceoğlu) Oteli ile Bartın Bonmarşesi açıldı.

1927- Tayyare Cemiyeti Reisi Yzb. Şükrü Bey ilk radyo cihazını, gramafoncu İsmail Hakkı Efendi ilk telsiz cihazını getirdi.

1927- Ticaret ve Sanayi Odası tarafından Bartın rehberi yayınlandı.

1927- Türkocağı açıldı. Ahmet Vefik Paşa'nın Molier'den çevirdiği Zoraki Tabib oyunu temsil edildi. Kardeşlik Yurdu Derneği kuruldu.

17 AĞUSTOS 1929- Taş duvarlı rıhtım yeniden yapıldı.

1929- Kemal Samancıoğlu Belediye Başkanı seçildi.

1930- Yılda ortalama 21.400 m³ kereste ihraç edildi. Kerestecilik büyük önem kazandı ve gelişti. Kereste tüccarları İzmir ve İstanbul'da mağazalar açtı.

8 OCAK 1931- Kırtepe mezarlığı Halatçıyaması'na nakledildi.

8 NİSAN 1931- Ülke tarihi ile ilgili bir konferans sonrasında Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Bartınlılara armağanı olan Gazi Günü kabul edildi.

1931- Tevfik Bey (Topal Tevfik) Kaymakam tayin edildi.

1931- Özel Ortaokul açıldı.

8 NİSAN 1932- Gazi Gününün ilk yıldönümünde Gazi Hazretlerine bağlılık telgrafi gönderen Bartın'a, Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal şu telgrafi gönderdi: "HAKKIMDA GÖSTERİLEN SAMİMİ HİSLERE TEŞEKKÜRLE, MUHTEREM VE VATANPERVER BARTIN HALKINA SELAM VE MUHABBETLERİMİN İBLÂĞINI RİCA EDERİM."

1932- Bartın'da öğretmenlik yapan Fuat Edip Baksı 1 sayı çıkan Kıvılcım dergisini yayınladı.

1932- Bartın Müftülüğü görevinde iken, Kurtuluş Savaşı'na destek veren, Zonguldak Devrek arasında ilerleyen Fransız kuvvetlerine karşı sancak açarak mücadele eden ve Fransızların geri çekilmesini sağlayan ve askeri birliğin içinde olan Müftü Toscuoğlu Hacı Rifat Efendi vefat etti.

1933- Mehmet Kadri Giresunlu Belediye Başkanı seçildi.

1933- Gençler Birliği Derneği kuruldu. Resmi ortaokul açıldı.

1933- Ticaret ve Sanayi Odası Cumhuriyetin 10. yıldönümü nedeni ile Bartın raporu yayınladı. Bartın'ın Ren havzası gibi numune kazası olması istendi.

1934- Nazım Günesen Kaymakam tayin edildi.

1934- İbrahim Gökbayrak Belediye Başkanı oldu.

30 AĞUSTOS 1934- Türk Tayyare Cemiyetine (Türk Hava Kurumu) yapılan bağışlarla alınan ve Bartın adı verilen tayyare Bolu'da yapılan bir törenle Bartın Tayyare Ce-

miyeti Başkanı Cemal Aliş teslim edildi. Tayyare kasaba üzerinde gösteri uçuşu yaptı.

22 ŞUBAT 1935- Halkevi açıldı. Köycülük, kütüphanecilik, tiyatro, spor ve musiki dallarında çalışmalar ortaya koyan ve ilk 10 halkevi arasına giren Bartın Halkevine Atatürk Kocatepe'de tablosu hediye edildi.

11 NİSAN 1935- Boğazın taranarak liman yapılması istendi.

1 AĞUSTOS 1935- Evlerin pencerelerindeki kafesler kaldırıldı.

16 AĞUSTOS 1935- Cemal Aliş tarafından ilk günlük gazete Devrim yayınlandı. (Gazete 1936 yılında kapandı)

1935- Nüfus 8825 olarak belirlendi.

1935- Zonguldak'a motor, İstanbul'a Karadeniz Postası ile gidilip gelindi. Boğaza 270 vapur ile 2520 yolcu, 1100 motor ve yelkenli ile de 5287 yolcu geldi. 1630 kişi vapur ile, 7270 kişi motor ile Boğaz'dan çıktı.

10 ŞUBAT 1936- Bartın Yumurta İhracatı Nizamnamesi ile Avrupa'ya doğrudan yumurta ihraç edecek yerler arasına alındı. Yılda, içinde 1440 adet yumurta olan 10 bin sandık yumurta ihraç edildi. Yılda 14 bin adet piliç ve karatavuk ihraç edildi.

1936- Bartın'a gelen yazar İsmail Habib Sevük gezi notlarında "Yolcu motorları Boğaziçindekiler gibi salonlu malonlu bir iskeleye yanaşiyor. Nehir gemilerle dolu." dedi.

1937- Sait Sayın Kaymakam tayin edildi.

1937- Belediye Başkanı İbrahim Gökbayrak döneminde kasaba elektriğe kavuştu. Bartın gazetesi "Bartın nur içinde" başlığı ile yayınlandı.

1938- Faik Alemdar Belediye Başkanı seçildi.

1938- Cemal Aliş Belediye Başkanı seçildi. (Altı ay sonra Milletvekili seçilerek görevi devretti)

14 ARALIK 1938- İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçildikten sonra ilk defa Savarona yatı ile Amasra'ya geldi. Bartın'a da gelen İnönü Belediye Başkanı Cemal Aliş ile görüşüp, Boğazda Savarona'ya binip Bartın'dan ayrıldı.

1938- Zaptiye teşkilatı Emniyet Amirliğine dönüştü.

1939- Ali Galip Torlak Belediye Başkanı seçildi.

3 NİSAN 1939- Yusuf Ziya Özenci Zonguldak, Cemal Aliş Sinop Milletvekili seçildi.

1940- Naci Rollas Kaymakam tayin edildi.

1940- Kokaksu yolu ıslah edilerek Zonguldak'a trenle gidilip gelinmeye başlandı.

1940- Ömertepesinde süvari alayı kuruldu. Nüfus 8226 oldu.

1940- Demiryolunun dışında kalması ticari durumu olumsuz etkiledi. Ticari hayatta durgunluk yaşandı. Bazı aileler Bartın'ı terk etti.

1941- Cemal Çağlayan Belediye Başkanı seçildi.

1942- Şekip Yurdakul Kaymakam tayin edildi.

1942- Ticaret ve Sanayi Odası Kemal Samancıoğlu'nun hazırladığı İktisadi ve Ticari Bartın kitabını yayınladı.

8 MART 1943- Yusuf Ziya Özenci, Ali Rıza İncealemdaroğlu Milletvekili seçildi.

21 EKİM 1944- Kavşak suyu getirilerek yeni yapılan 12 çeşmeye su verildi.

1944- Şair Hasan Bayrı'nın Bu Ne Sevgi Ah isimli şiiri bestekar Nuri Foçan tarafından bestelendi. Abdullah Yüce tarafından okundu.

1945- Mahalle isimleri değiştirilerek Adamescit Kemerköprü, Çakalköyü Demirciler, Hamidiye Tuna , Sancaktar Orta, Mektep Okulak, Hacibekir Kırtepe adını aldı.

1946- Kemal Samancıoğlu Belediye Başkanı seçildi.

1946- Şair Miraç Güneş Kaynarca dergisini yayınladı.

21 TEMMUZ 1946- Ali Rıza İncealemdaroğlu Zonguldak Milletvekili seçildi.

16 ŞUBAT 1947- Doğum tarihi 1925 olan ressam ve şair Kemal Özenci vefat etti.

1950- Tahir Gencağa Kaymakam tayin edildi.

14 MAYIS 1950- Ali Rıza İncealemdaroğlu, Hüseyin Balık Milletvekili seçildi.

8 MART 1951- Haftada bir İstanbul otobüs seferleri başladı.

1951- Kasaba ve köylerde toplam 523, merkezde ise 300 radyo olduğu anlaşıldı.

1951- Cemal Aliş günlük olarak akşamüzerleri yayınlanan Bartın Akşam Postası'nı yayınladı. (Gazete aynı yıl içinde kapandı)

1951- Zekeriya Aksu Kavşak dergisini yayınladı.

1951-Meclis-i Mebusan azalığı yapan, Kurtuluş Savaşı yıllarında önemli hizmetlerde bulunan, Atatürk'ün yakını, Bartın'ın ilk milletvekili ve yüksek tahsil için İstanbul'a giden ilk Bartınlı Yusuf Ziya Özenci vefat etti.

1951- Bartın Kültür Derneği kuruldu. Nüfus 8789 oldu.

1954- Muammer Akman Kaymakam tayin edildi.

1954- Kemal Samancıoğlu'nun Bartın Belediyesi kitabı yayımlandı.

1954- Kafkas ve İran cephelerinde bulunduktan sonra Bartın'a gelerek Kuva-yı Milliye taburunun başına geçen, Bartın-Safranbolu arasındaki dağlarda faaliyet gösteren Eğri

Ahmet çetesini çökerten, yedek teğmen olmasına rağmen İstiklal Madalyası ile taltif edilen Galip Samancıoğlu vefat etti.

2 MAYIS 1954- Hüseyin Balık Zonguldak Milletvekili seçildi.

1955- Mehmet Ersöz Belediye Başkanı seçildi.

26 ŞUBAT 1957- Doğum tarihi 26.02.1935 olan şair Özdemir Karaçelik vefat etti.

27 EKİM 1957- Tahir Öktem, Hüseyin Ulus, Hüseyin Balık Milletvekili seçildi.

1957- Erkan Aşcıoğlu'nun ilk yazısı Zonguldak'ta Yeni Ses Gazetesinde yayınlandı.

1958- Zonguldak'ta yayınlanan Karaelmas dergisi Bartın'da sondaj yapıldığını, iki milyon tondan fazla vasıflı demir madeni bulunduğunu yazdı.

1959- Erkan Aşcıoğlu Yağmurlu Akşamlar isimli şiiri ile Genç Şairler Şiir Ödülünü kazandı.

27 MAYIS 1960- Celal Eyiceoğlu Kaymakam ve Belediye Başkanı tayin edildi.

1 HAZİRAN 1960- Liman ve denizaltı sığınakları inşaatı başladı.

1960- Ethem Kılıçoğlu Kaymakam ve Belediye Başkanı tayin edildi.

8 AĞUSTOS 1960- Kadri Çınçın Ekspres Bartın Gazetesi'ni yayınladı. (Gazete 2009 yılında kapandı)

1961- Mustafa Aşkın Kaymakam ve Belediye Başkanı tayin edildi.

1961- Özel Bartın Lisesi açıldı. Nüfus 11.500 oldu.

1961-Nadir Pulat Gençliğin Sesi dergisini yayınladı. (Dergi aynı yıl içinde kapandı)

15 EKİM 1961- Ramiz Karakaşoğlu Zonguldak Milletvekili seçildi

1963- Kemal Samancıoğlu Belediye Başkanı seçildi.

1963- Güzel Sanatlar Derneği kuruldu. Edebiyat, folklor, tiyatro çalışmaları yapıldı.

1963- Erkan Aşcıoğlu ve Güneri Ayhan ilk defa Duvak isimli duvar gazetesi çıkardı.

27 EYLÜL 1963- Zekai Altınay Hür Bartın Gazetesi'ni yayınladı. (Gazete 1977 yılında kapandı)

21 TEMMUZ 1964- Turgut Işık tarafından Işıklar Holding'in temelini oluşturan Işıklar Makine Sanayi AŞ kuruldu. Turgut Işık daha sonra Bartın'ın ilk ve tek sanayi hamlesini gerçekleştirdi.

1 EKİM 1964- Erkan Aşcıoğlu, Türk Dil Kurumundan ödül kazanan Ortam dergisini yayınladı. (Dergi 1965 yılında kapandı)

28 KASIM 1964- Organize Sanayi Bölgesi kurulması için hazırlanacak olan raporun maliyeti olan 60 bin lira sağlanamadı. OSB girişimi geri kaldı.

- 1964- Özel lise resmi liseler arasına alındı.
- 10 EKİM 1965- Cahit Karakaş Zonguldak Milletvekili seçildi.
- 1966- Muammer Atayata Kaymakam tayin edildi.
- 1966- Nurettin Cansever Bartın kitabını yayınladı.
- 4 OCAK 1967- Gölbucağında küçük sanayi sitesi kuruldu.
- 9 OCAK 1967- Erkan Aşcıoğlu Bartın Postası gazetesini yayınladı. (Gazete 1997 yılında kapandı)
- 1968- Kemal Samancıoğlu Belediye Başkanı seçildi.
- 1968- Mustafa Bayata Kaymakam tayin edildi.
- 22 HAZİRAN 1968- Sezai Türkeş-Fevzi Akkaya firması tarafından yapılan liman ve denizaltı sığınaklarının 71 milyon liraya mâl olan ve 1963 yılında biten inşaatının kesin kabulü yapıldı.
- 3 EYLÜL 1968- Saat 10.21'de 6,1 şiddetinde deprem oldu. 29 kişi vefat etti.
- EYLÜL 1968- Önce Başbakan Süleyman Demirel, sonra Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay deprem sonrası Bartın'a geldi. Cumhurbaşkanı Sunay, iki gece kalarak, dönemin gözde mekanı Çimento misafirhanesinde ağırlandı.
- 27 AĞUSTOS 1969- Bartın Orta Okulu müdürü eğitimci İhsan Atukeren vefat etti.
- 12 EKİM 1969- Cahit Karakaş Zonguldak Milletvekili seçildi.
- 1969- Tarihi Hükümet Konağı yıktırıldı.
- 1970- Ahmet Sivaslıgil Kaymakam tayin edildi.
- 1970- Ticaret ve Sanayi Odası Erkan Aşcıoğlu'nun hazırladığı Bartın kitabını yayınladı.
- 1971- Atilla Vural Kaymakam tayin edildi.
- 1971- Tarihi Bodosaki Konağı (Eski Ortaokul binası) yıktırıldı.
- 1973- Davut Fırıncıoğlu Belediye Başkanı seçildi.
- 1973- Fevzi Baysan Kaymakam tayin edildi.
- 14 EKİM 1973- Zekai Altınay, Cahit Karakaş Zonguldak milletvekili seçildi.
- 7 MAYIS 1974- Televizyon vericisi kurularak TV yayınları izlenmeye başlandı.
- 1974- Hasan Bayrı'nın "Bu ne sevgi ah bu ne ızdırıp" şiirini besteleyen tambur ustası, Çerkez asıllı, kunduracı Nuri Foçan vefat etti.
- 5 HAZİRAN 1977- Burhan Karaçelik, Cahit Karakaş Zonguldak, Tarhan Erdem İstanbul Milletvekili seçildi.

22 HAZİRAN 1977- Bartın Gazetesi'nin kurucusu ve başyazarı, basın, siyaset ve idarecilik alanlarında hizmeti geçen eski Belediye Başkanı ve milletvekili Cemal Aliş vefat etti.

1977- Davut Fırıncıoğlu Belediye Başkanı seçildi.

1978- İ. Fuat Uğur Kaymakam tayin edildi.

26 MAYIS 1978- Kısa süren İstanbul-Bartın feribot seferleri başladı.

4 MART 1980- Bartın, terör olaylarında ilk şehidini verdi. 1959 doğumlu Er Bayram Özdemir Hakkâri kırsal bölgede şehit oldu.

12 EYLÜL 1980- Mahmut Akçan Belediye Başkanı tayin edildi.

1980- Ergün Doğanay Kaymakam tayin edildi.

1980- Şair Hasan Bayrı'nın Bu Ne Sevgi Ah şiir kitabı ile Yollar Niçin Bitmiyor ve Hiç mi Gülmeyecek isimli şiir kitapları yayınlandı.

23 EKİM 1981- Turgut Tan Danışma Meclisi Zonguldak Üyeliğine tayin edildi.

1981- Bartın türkülerini yayan ve yaşatan, bestekâr Selahattin Çilsüleymanoğlu'na Halk Ozanı ünvanı verildi.

6 KASIM 1983- Pertev Aşcıoğlu, Cahit Karakaş Zonguldak, Kaya Erdem İzmir Milletvekili seçildi.

1983- Turgut Giresunlu Belediye Başkanı tayin edildi.

1984- Ergün Doğanay Belediye Başkanı tayin edildi.

1984- Hasan Yüksel kaymakam tayin edildi.

1984- Davut Fırıncıoğlu Belediye Başkanı seçildi.

1984- Erkan Aşcıoğlu'nun yazdığı Bartın kitabının 2. Baskısı yayınlandı.

13 ŞUBAT 1985- 24 yıl gibi en uzun süre Belediye Başkanlığı yapan, Kurtuluş Savaşı yıllarında Amasra Müfreze Komutanı olan, korsan Torlak Mustafa'nın Amasra sahillerinde yakalanmasını sağlayan ve daha sonraki Belediye Başkanlığı yıllarında belediye teşkilatında ve belde hizmetlerinde kalıcı hizmetler ortaya koyan Kemal Samancıoğlu vefat etti.

29 KASIM 1987- Pertev Aşcıoğlu Zonguldak, Kaya Erdem İzmir Milletvekili seçildi.

1987- Bartınspor 2. lige çıktı. Ligin ilk yarısını 2. sırada bitirdi ve birinci lig rüyası görülmeye başlandı.

1988- İsmail Maden Kaymakam tayin edildi.

1989- Davut Fırıncıoğlu Belediye Başkanı seçildi.

- 1 NİSAN 1989-** Güzel Sanatlar Derneği kuruldu. Tiyatro, konferans ve folklor çalışmalarları yapıldı.
- 1989-** Bartın Musiki Derneği kuruldu.
- 1990-** Nuri Şimşek Bartın'ın son Kaymakamı oldu.
- 25 MART 1990-** Bartın'ın ilk ve tek sanayi hamlesini gerçekleştiren Turgut Işık vefat etti.
- 19 MAYIS 1990-** Kültür ve sanatın hemen her dalında hizmet veren, gönül ve tasavvuf ehli şair Hasan Bayrı vefat etti.
- 12 NİSAN 1991-** 11 yıl Belediye Başkanlığı yapan Davut Fırıncıoğlu vefat etti.
- 1991-** Oğuz Pir Belediye Başkanı seçildi.
- 28 AĞUSTOS 1991-** Anavatan Partisi Grup Başkan vekili ve Zonguldak Milletvekili Pertev Aşcıoğlu'nun verdiği kanun teklifi TBMM'nin 135. Birleşiminde görüşülen 3760 sayılı kanun ile Bartın Türkiye'nin 74. ili oldu.
- 1991-** Ergün Doğanay ilk Vali atandı. Nüfus 31.500 oldu.
- 20 EKİM 1991-** Köksal Toptan, Hasan Akyol Bartın Milletvekili seçildi.
- 1992-** Ümit Karahan Vali Vekili atandı.
- 1992-** Yavuz Erkmen Vali atandı.
- 1994-** Oğuz Pir Belediye Başkanı seçildi.
- 22 TEMMUZ 1994-** Atatürkçü Düşünce Derneği kuruldu.
- 17 TEMMUZ 1995-** Organize Sanayi Bölgesinin temeli atıldı. Dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı ve Bartın Milletvekili Hasan Akyol'un ilgi ve desteği, ayrıca ilk bölge müdürü Metin Ulukavak'ın çalışmaları ile OSB kısa zamanda tamamlandı.
- 24 ARALIK 1995-** Köksal Toptan, Cafer Tufan Yazıcıoğlu, Zeki Çakan Bartın Milletvekili seçildi.
- 1996-** İsmet Tavas Vali Vekili atandı.
- 1996-** Halk Ozanı Selahattin Çilsüleymanoğlu, Mansur Kaymak, Esen Aliş, Çetina Asma Bartın Halk Kültürü kitabını yayınladı.
- 27 NİSAN 1997-** Erkan Aşcıoğlu, Uluslararası Lions Kulüpleri Birliği 118-K Yönetim Çevresi Genel Yönetmenliğine (District Governör) seçildi
- 1997-** Yavuz Erkmen Vali Vekili tayin edildi.
- 1997-** M. Fatih Eryılmaz Vali tayin edildi.
- 1997-** Tarık Çıtak'ın Şarkılara Yazdım Seni isimli şiir kitabı yayımlandı.

1998- Bartın Gazetesine Başbakanlık Cumhuriyet ödülü verildi.

21 MAYIS 1998- Büyük sel meydana geldi. Bartın deresini taşkınlerden koruma çalışmaları başladı. Dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Bartın Milletvekili Zeki Çakan'ın çalışmaları ile Deprem Felaketleri Acil Yardım Projesi (TEFER) kapsamında çalışmalar yapıldı. Zeki Çakan ve Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu'nun sel sonrası etkili çalışmaları oldu.

1999- Cemal Abanalı Belediye Başkanı seçildi.

19 NİSAN 1999- Cafer Tufan Yazıcıoğlu, Zeki Çakan Bartın Milletvekili seçildi.

19 NİSAN 1999- Rıza Yalçinkaya Belediye Başkanı seçildi.

24 TEMMUZ 1999- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından Bartın Gazetesi'ne Basın Özgürlük ödülü verildi. Bartın Gazetesi değişik üniversitelerde tez konusu oldu.

3 ŞUBAT 2001- Gazeteciler Derneği kuruldu.

2001- Çeşitli sanayi kollarından 26.037.000 Euro ihracat yapıldı.

2001- Ticaret ve Sanayi Odasının 95. kuruluş yılında Erkan Aşcıoğlu'nun hazırladığı Bartın Kitabı yayınlandı.

2001- İller itibarı ile gayri safi yurtiçi sıralamasında 81 il arasında 77. sırada olan Bartın ulusal gelirden binde 1 pay aldı. Kişi başına düşen 1061 dolar gelir ile de 67. oldu.

3 KASIM 2002- Asım Kulak, İbrahim Kabarık Bartın Milletvekili seçildi.

25 ŞUBAT 2003- Ali Güngör Vali atandı.

2003- Koleksiyoner ve araştırmacı Çetin Asma'nın Bartın Çeşmeleri ve Su Tarihi kitabını yayınladı.

2003- Çeşitli sanayi kollarından toplam 30.836.584 Euro ihracat yapıldı.

2003- Bartın teşvik kapsamına giren iller arasına alındı.

2003- Ticaret ve Sanayi Odası Cumhuriyetin ilanının 80. yıldönümü nedeni ile Erkan Aşcıoğlu'nun hazırladığı ve Bartın'da bir ilk olan Kurtuluş Savaşında Bartın kitabını yayınladı.

2003- Bartın terör olaylarında 1 Emniyet görevlisi, 2 öğretmen olmak üzere 40 şehit verdi.

17 MART 2004- Aralıksız 19 sene Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı yapan Erdoğan Somaklı vefat etti.

28 MART 2004- Rıza Yalçinkaya Belediye Başkanı seçildi.

2004- Tarık Çıtak'ın İstanbul isimli şiiri bestelenerek TRT Alaturka Beste Yarışmasında finale kaldı.

1 HAZİRAN 2005- İlk sanayi sergisi açıldı.

30 ARALIK 2005- İsa Küçük Vali tayin edildi.

2006- Şair Muzaffer Kalay 6.000 kitaptan oluşan kütüphanesini kendisi ve merhume eşi Bingül Hanım adına İstiklal İlköğretim Okuluna bağışladı.

2006- Erkan Aşcıoğlu Bartın ve Kökleri kitabını yayınladı.

2006- Vali İsa Küçük Bartın 2023 projesini başlattı.

1 HAZİRAN 2006- Erkan Aşcıoğlu, Bartın'da ilk defa lise öğrencilerine Kurtuluş Savaşında Bartın konferansı verdi.

14 MAYIS 2007- Ahmet Altıntel Belediye Başkanı seçildi.

22 TEMMUZ 2007- Yılmaz Tunç, Rıza Yalçinkaya Bartın Milletvekili seçildi.

2007 – Erkan Aşcıoğlu yazı hayatının 50. yılında.

2007- İstanbul'da 36.486 Bartınlının yaşadığı, Bartın'ın toplam 40 Bin civarında göç verdiği açıklandı.

2007- Türkiye Yayıncılar Birliği, Azim Kitabevi sahibi Esen Alişe Düşünce Özgürlüğü Ödülü verdi.

29 NİSAN 2008- Kemal Samancıoğlu Etnografya Müzesi açıldı.

22 MAYIS 2008- Milletvekili Yılmaz Tunç'un verdiği kanun teklifi TBMM'de görüşülerek 5765 sayılı kanun ile Bartın Üniversitesi kuruldu. Prof. Ramazan Kaplan ilk rektör oldu.

9 EYLÜL 2008- Çağdaş Gazeteciler Derneği kuruldu.

2 OCAK 2009- Halil Işık Vali tayin edildi.

29 MART 2009- Cemal Akın Belediye Başkanı seçildi.

7 AĞUSTOS 2009- İsa Küçük Vali tayin edildi.

2009- Milletvekili M. Rıza Yalçinkaya Bartın'ın turizm değerlerin ülkeye ve bölgeye sağlayacağı yararlar gibi bazı konularda meclis araştırması istedi.

2009- Folklor ustaları Selahattin Çilsüleymanoğlu ve Sayın Ersöz vefat etti

2009- Çetin Asma Bartın'da Milli Bayramlar fotoğraf albümü yayınladı.

10 HAZİRAN 2009- Termik santrale hayır kampanyasında 30 bin imza toplandı.

10 OCAK 2010- Bartın Gazetesi'ne Karaelmas Gazeteciler Derneği Onur Ödülü verildi.

11 AĞUSTOS 2010- Yazar ve ağaç oyma ustası, gazeteci Şevket Salcı vefat etti.

2010- Vali İsa Küçük, Osmaniye Karatepe müzesini kurduğu dönemde tanışmış olduğu ünlü arkeolog Prof. Dr. Halet Çambel'in yaşamını Cumhuriyet tarihi ile bütünleştirerek şiirsel bir dille anlattığı Halet Abla Destanı'nı yayınladı.

2010- Bartın Üniversitesi'nde 2683 öğrenci eğitim gördü.

2010- CNBC-E Business dergisinin yaptığı araştırmaya göre, Bartın yaşam kalitesi bakımında 81 il arasında 45. Sırada yer aldı.

2011- Şair Miraç Güneş vefat etti.

2011- Yazar Servet Sarıaslan Çevresinden Taşan Tarih – Kemal Samacıoğlu kitabını yayınladı.

2011- Yazar Muzaffer Cellek Ört ki Ölem kitabını yayınladı.

2011- Erkan Aşcıoğlu, en kapsamlı Bartın kitabı ve gerçek bir Bartın belgeseli olan, 6. kitabı Bartın'da Tarih'i yayınladı.

12 HAZİRAN 2011- Yılmaz Tunç, Rıza Yalçınkaya Bartın Milletvekili seçildi.

24 AĞUSTOS 2011- Behçet Necatigil şiir ödülünü de kazanan şair Seyhan Erözçelik vefat etti.

2011- Vali İsa Küçük Bütün Hürriyetler Serbest Bu Akşam isimli şiir kitabını yayınladı.

2011- Belediye tarafından Yalı Sevgi Parkı ile yöresel yemek evi açıldı.

2011- Bartın gazetesi Erzurum Atatürk Üniversitesinde Yüksek Lisans tez konusu oldu.

2011- Çetin Asma'nın Tarihe Yolculuk fotoğraf albümü yayımlandı.

2011- Bartın Gazetesi kurucusu ve Başyazarı Cemal Aliş'in , 10 Kasım 1938 tarihinde Bartın Gazetesinde yayınlanan yazısı, Türkiye'de ve dünyada Atatürk'ün ölümü üzerine yazılan en önemli makaleler arasına alındı.

31 ARALIK 2011- İlin genel nüfusu 467 azalarak 187.229, merkez nüfusu ise 54.000 oldu.

2012- Çetin Asma'nın hazırladığı Bartın Basın Tarihi yayımlandı.

2012- Muzaffer Cellek'in De ki Bartın kitabı yayımlandı.

2012- Trafiğe kayıtlı araç sayısı 36.500 oldu.

21 NİSAN 2012- Erkan Aşcıoğlu'nun bir rekor olan, Bartın Gazetesinde 200. yazısı yayımlandı.

16 AĞUSTOS 2012- Bülent Savur Vali tayin edildi.

- 2012- Kozcağız doğumlu, madenci kızı Serap Güler Almanyada Milletvekili seçildi.
- 2012- Bartın Üniversitesi 758 mezun verdi. Üniversitenin öğrenci sayısı 7,500 oldu.
- 2012- Üniversiteye giriş LYS sınavında Türkçe-Sosyal puanlamasında Bartın Türkiye birincisi oldu.
- 2012- Belediye tarafından Orduyeri Meydanına Fatih Sultan Mehmet, Kemerköprü Meydanına Türkiye Anıtları dikildi.
- 2012- Geçirmiş olduğu deprem sonrasında, Van'ın Erciş ilçesi Kozluca köyünde Bartın Okulu açıldı.
- 2012- 41 milli park içinde yer alan ve Bartın – Kastamonu illeri sınırları içinde olan Küre Dağları Milli Parkı, Türkiye'nin ilk, Avrupanın 13. belgeli Pan Park'ı (korunan alanlar ağı) oldu.
- 10 KASIM 2012- Bartın, terör olaylarında 42. şehidini verdi. 1986 doğumlu Kd. Astsb. Çvş. Erkan Yalçın Siirt Pervari'de şehit oldu.
- 19 ŞUBAT 2013- Çevre Meclisi ve Bartın-Amasra Platformu Amasra'ya termik santral kurulmasını önlemek için eylem ve çalışmalarını sürdürdü.
- 2013- Çevre mücadelesi öncülerinden Ziraat Mühendisi Ayşe Sevtap Uzun'un Umut Olsun isimli kitabı yayınlandı.
- 2013- Halkın yüzde 78'inin soba ile, yüzde 22'sinin kalorifer ile ısındığı tespit edildi.
- 10 MAYIS 2013- Ali Çınar Vali tayin edildi.
- 4 HAZİRAN 2013- İstanbul'da Taksim Meydanı ile Gezi Parkında başlayan olaylar üzerine, üniversite öğrencileri ve Bartın gençliği de eylem yaptı. Bartın'da ilk defa 5 Bin kişi Cumhuriyet Meydanı'nda ve caddelerde toplandı.
- 2013- Bartın Gazeteciler Derneği Başkanı Güngör Yavuzaslan Yükümüz Aşk isimli kitabını yayınladı.
- 2013- Erkan Aşcıoğlu'nun Kurtuluş Savaşında Bartın kitabının genişletilmiş ikinci baskısı yayınlandı.
- 24 ŞUBAT 2014- 17. ve 18. dönem Zonguldak Milletvekili, Bartın'ın il statüsünü kazanmasını sağlayan Pertev Aşcıoğlu vefat etti.

ÖZET

Parthenios (Bartın Çayı) nehri antik Dönemde Paphlagonia ile Bithynia Bölgeleri arasında doğal bir sınır oluşturmakta ve M.Ö.8.yüzyıldan itibaren antik kaynaklarda isminden sıklıkla bahsedilmektedir. Hellenistik ve Roma Dönemlerinde bölgenin yönetim merkezi olan Amastris Kentinin sikkeleri üzerinde Parthenios Nehrinin betimlenmesi, iç bölgelerden Karadeniz'e taşımacılık konusunda önem kazandığını vurgulamaktadır. Roma Dönemi'ne ait mil taşları üzerinde Parthenios olarak ismi geçen ve Erken Bizans Döneminde Parthenia Kome olarak belirtilen yerleşimin Parthenios Nehri ile ilişkili olduğu bu çalışmada, ilk olarak Parthenios Nehrinin isim kaynağı, ikinci olarak Parthenios ya da Parthenia Kome yerleşiminin varlığı kanıtlanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Paphlagonia, Parthenios, Parthenia Kome, Bartın.

ABSTRACT

Parthenios River (Bartın Cayı) constituted a natural border between Paphlagonia and Bithynia regions in ancient times. His name is mentioned frequently in ancient sources from 8th Century B.C. Parthenios, as a river god, depicted on coins of Amastris which is the formal center of the region. These descriptions emphasize that Parthenios was important for transport of commercial productions from inside of region to Black Sea. Parthenios that seen on mile Stones from Roman Period and Parthenia Kome that mentioned in Early Byzantine Period, sign the same city in connection with Parthenios River. This study aim firstly to find the source of Parthenios name and the secondly to prove the presence of Parthenios or Parthenia Kome settlement.

Keywords: Paphlagonia, Parthenios, Parthenia Kome, Bartın.

Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Bartın ili, Antik Dönemde Paphlagonia Bölgesi sınırları içerisinde (Harita.1). Paphlagonia Bölgesinin ismi en eski yazılı kaynak olarak kabul edebileceğimiz Hitit metinlerinde Pala ülkesi olarak geçmektedir¹. Paphlagonia Bölgesi antik dönemde Anadolu'da coğrafi olarak doğuda Kızılırmak (Halys) Nehri ve batıda Bartın (Parthenios) Çayı ile sınırlanmıştır². Bölge, Roma İmparatorluk Döneminde Asya Eyaleti yönetimi altında Bithynia-Pontus Bölgesinin sınırları içerisinde yer almıştır. *Parthenios Nehri* Paphlagonia ve Bithynia-Pontus Bölgeleri için önemli bir su kaynağı olmuştur. Parthenios Nehrinin kenarında olması muhtemel bir yerleşim ile ilgili olarak, Roma İmparatorluk Dönemi mil taşları üzerinde *Parthenios* ibaresi ve Bizans Dönemi kayıtlarındaki *Parthenia Kome* adı birer kanıt olarak gösterilebilir. Ancak

* Yardımcı Doçent Dr. Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, BARTIN. fatmabagdatli@yahoo.com

1 Erciyas 2001,s.58, Umar 2000, s.9

2 Strabon *Geographika* 12.3; Marek 1993, s.7-13 ; Belke 1996, s.41-7.

kentin konumu ya da durumu ile ilgili bir bilgi ne yazık ki oldukça zayıftır. Bu nedenle öncelikle *Parthenios Nehri* ile ilgili antik metinlerden günümüze kadar olan kanıtları değerlendirmek ve nehir ile ilişkili olan bir yerleşimin varlığı ile ilgili bilgilerin tartışılması gerekmektedir.

Parthenios Nehri / Bartın Çayı:

Antik dönemde *Parthenios* (Bartın Çayı), Bithynia Bölgesi ile Paphlagonia Bölgesi arasında sınır oluşturmasından dolayı antik yazarlar tarafından isminden bahsedilmiş olan bir nehirdir(Harita1).

Parthenios(*Bartın Çayı*) isminin kaynağı ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Strabon'a göre çiçekli bölgelerden geçtiği için bu ismi almıştır³. *Parthenia* Grekçe "bakire" anlamına gelmekte ve mitolojide tanrıça Artemis ve Hera'nın sıfatlarından biri olarak kabul edilmektedir⁴. Ancak Amastris sikkelerinde bir nehir tanrısı olarak betimlenen *Parthenios*, antik kaynaklara göre Troya savaşında adı geçen bir komutan olan Agamestor'un oğlu Kleistros ile parlak saçlı bir Nympheden doğmuştur⁵. Özellikle nehir ve kaynak nympheleri olarak bilinen Naiad nymphelerinin Artemis'e eşlik eden ve onu koruyan ikinci derece tanrılardan oldukları bilinmektedir. Böylece nehrin ve kentin isminin kaynağının bu Nymph'e yardımıyla Artemis ile ilişkili olduğu kabul edilebilir⁶. *Parthenios*'un annesinin de bir Naiad Nymphesi olması, dolayısıyla hem nehrin hem de kentin ismini, Artemis'in sıfatı olan "parthenia" ile ilişkilendirmek yerinde olacaktır⁷. Zira geç antik dönemde kentin ismi *Parthenia Kome* olarak geçmektedir⁸.

Parthenios isminin geçtiği en erken antik kaynak Homeros'un İlyada'sıdır⁹. M.Ö.12. yüzyılın sonlarında gerçekleştiği düşünülen Troia savaşlarını anlattığı destanda, Akhalara karşı mücadele eden Troialılara destek veren Anadolu halkları arasında "Kromna'dan, *Parthenios* ırmağının suladığı topraklardan, Sesamos ve Kydoros'tan gelen vahşi katırları pek meşhur olan Enetlerin ve Paphlagonialıların başında korkusuz yürekli Pylaimenes'in" olduğu aktarılır. S.Eyice tarafından, Kromna'nın bugünkü Tekkeönü, Kydoros'un Kitros, *Parthenios*'un Bartın Çayı ve Sesamos'un da Amasra olduğu belirtilir¹⁰. Herodotos, *Parthenios* ırmağı kıyısında Makronların yaşadığından bahsetmektedir¹¹. Xenophon'un Anabasis isimli eserinde yurtlarına dönmeye çalışan Yunanlıların *Parthenios Nehri*'nin geçi-

3 Strabon XII, 3, 8.

4 Smith 1870, s.129; Guettel Cole 2005, s.29 s.24-41.

5 Yunan mitolojisinde su perisi. Quintus Smyrnaeus, s.464.

6 Nymphelerin Artemis ile ilişkisi için bkz. Daly 2009, s.102.

7 Apollonios Rhodios, Argonautika isimli eserinde *Parthenios*'tan bahsederken, kıyısında Artemis'in avlandığı ve sularında yıkandığı nehir olarak tanımlar. Apollonios Rhodios, 430.

8 Drakoulis 2012, s.79-96.

9 Homeros, İlyada II, 853-855.

10 Eyice 1965, s.12-13.

11 Herodotos, II, 104; Işık 2001, s.208. Herodotos'un burada Kapadokyalılardan bahsetmektedir.

lemeyeceğini düşünerek Sinop'tan gemiye bindikleri aktarılır.¹² Hesiodos'un Theogonia isimli kitabında¹³ ve Apollonios Rhodios'un Argonautlar'ın altın postu arayışlarını konu alan efsanede¹⁴ de nehrin ismi geçmektedir.

Daha sonra Strabon'un *Parthenios* nehri ile ilgili tanımları gelmektedir¹⁵. Ona göre Tiejon'dan sonra çiçekli bölgelerden geçtiği için *Parthenios* ismini almış olan bu nehir Paphlagonia'da doğmaktadır¹⁶. Quintius Smyrnaeus, *Parthenios* için, "sessiz akıntısıyla yeşil topraklardan yağ gibi akan ve parıldayan Euxeinos denizine dökülen, *Parthenios*" ifadesini kullanır¹⁷.

Amastris kentinde bulunan Roma dönemi sikkeleri üzerinde yer alan *Parthenios* ismindeki nehir tanrısının betimi (Res.1) ve antik dönemin en bilinen coğrafyacısı olan Strabon'un verdiği bilgiler ışığında, Bartın kentinin ortasından geçen Bartın Çayı'nın antik dönemde iç bölgelerden kıyı kesimlere ticari metalleri taşımak amacıyla kullanılan önemli bir su yolu olduğu anlaşılmaktadır.

S.Mithchell'in Paphlagonia'daki İonialılar başlıklı araştırmasında, *Parthenios Nehri* ile ilgili ilginç bir tespit yer alır¹⁸. Ona göre, Amastris halkı ünlü ozan Homer'in kendi topraklarında doğduğunu iddia etmektedir, Kentte bulunan Trajan ve Hadrian dönemine ait sikkeler üzerinde ozanın portresi basılmıştır. Amastris'in ya da burada yaşayan İonialıların Smyrna sikkelerinin arka yüzünden bildiğimiz Meles Çayı'nı da kendi nehirleriyle özdeşleştirerek yeniden adlandırdıklarını belirtmektedir. Bahsi geçen sikkelerden biri üzerinde ön yüzünde Homer başı, arka yüzünde uzanmış nehir tanrısı ve altında da *Parthenios* ismi okunur¹⁹(Res.1). *Parthenios*'un elinde bir zeytin dalı görülür. Bu betimleme bölgede zeytin yetiştirildiğine kanıt kabul edilmektedir²⁰. Zira Strabon bu bölgede zeytin yetiştiriciliğinden bahsetmektedir²¹.

Parthenios/Bartın Çayı yakın geçmişe kadar iç kesimlerdeki yerleşimlerin ticaret mallarını deniz yoluyla gönderebilmek için kullandığı bir su yolu olmuştur. 1960-1965 yılları arasında liman inşa edilene kadar büyük gemiler Bartın Boğazına girerek demirlemiş ve bu noktadan Bartın iskelesine mallarını ya da yolcularını küçük gemilerle ulaştırmıştır²².

12 Ksenophon, *Anabasis*, V,6. Sinop'den kara yoluyla devam ettiklerinde Halys ve ardından Parthenios'u geçmelerinin imkansız olduğundan bahsedilmektedir.

13 Hesiodos, *Theogonia*, 340-345; Işık 2001, s.29

14 Apollonios Rhodios, s.103, 246 ve 430.

15 Strabon XII, 3, 8

16 Strabon'a göre genç kız anlamının yanında girdand yapmak için kullanılan bir çiçeğin ismi de Parthenios'tur.

17 Quintius Smyrnaeus, s.465-467; Işık 2001, s.72.

18 Mitchell 2010, s.104-105.

19 Altınoluk 2005, s.154-156.

20 Altınoluk 2005, s.155.

21 Strabon XII, III, 12; Karauğuz 2010, s.55; Marek 1993, s.100, DN.703. Uluslu İbrahim Hamdi Efendi de zeytin yetiştirildiğini belirtmektedir. Karauğuz 2010, s.55

22 Samancıoğlu 1942,11-15; Aşçıoğlu 1984, 47-48.

Parthenopolis/Parthenius/Parthenia Kome:

Parthenios Paphlagonia Bölgesinin en önemli nehirlerinden biridir²³. Bölgede özellikle kıyı kesimlerinde MÖ.8. yüzyıldan itibaren Yunan kent devletleri tarafından koloniler kurulmuştur. Bartın ilinin çevresinde Tieion ve Sesamos/Amastris bu anlamda bilinen önemli koloni kentleridir. Bartın ili ile coğrafi konum olarak eşleşebilecek bir yerleşim antik kaynaklarda bilinmemektedir.

Kentin varlığı ile ilgili antik kaynaklardan birkaç isim günümüze ulaşmıştır. Bunlardan en önemli kanıt Plinius'un *Naturalis Historia* eserinden gelir²⁴. Yazar, Bithynia'nın doğusunda yer alan *Parthenopolis* isimli bir yerleşimin ismini vermektedir. G. Winkler bu yerleşimin günümüzde Bartın'daki *Parthenios* Nehri kenarında olduğunu belirtir²⁵. Plinius'un *Parthenopolis* olarak bildirdiği kent Roma İmparatorluğu ve Geç Antik Dönem'den bilinen yazıtlarda *Parthenius/Parthenia* ismiyle bahsedilmektedir. Kentin isminin *Parthenius/Parthenia Kome* olarak geçtiği birkaç kanıt vardır. Bunlardan en önemlisi Tieion ile *Parthenius* arasındaki mesafeyi gösteren mil taşı, kentin MS.2.yüzyıldaki varlığına işaret etmektedir²⁶. Kentin konumunu belirlemek için 18. yüzyılda Mortier tarafından hazırlanan ve Anadolu'nun antik yerleşimlerini gösteren harita fikir vermektedir²⁷(Harita1.)

Ruy Gonzalez de Clavijo 1403-1406 yılları arasındaki seyahati sırasında gece olunca dinlenmek üzere *Parthenios* Nehrinin ağız kısmından içeri girmek istemiştir. Ancak, nehrin girişindeki kayalık üzerinde koruma amaçlı bir kale yapısının bulunduğunu görerek, girmekten vazgeçtiğini ve Sesamos kentine doğru yolculuğuna devam ettiğini aktarmaktadır²⁸. Evliya Çelebi, Bartın Çayı'nın girişindeki bu kaleden Ceneviz Kalesi olarak bahsetmektedir²⁹.

Paphlagonia Bölgesinde araştırma yapan C.Belke, *Parthenios Nehri*'nin giriş kısmında yer alan bir tapınak kalıntısının yakın geçmişe kadar korunduğunu, ancak liman inşaatı sırasında bu kalıntıların yok edildiğini bildirmektedir³⁰. Ayrıca yine bu alanın kayalık kısmında bir yazıt bulunduğuna dair kanıtlanamamış bilgiler bulunmaktadır³¹.

23 Arrowsmith 1839, s.468-9; Işık 2001, 10; Quintius Smyrnaeus, s.465-466.

24 Plinius, *NH* 5,148.

25 Plinius Secundus, *Naturkunde*, s.275; Dörner 1942, RE XVIII,2 ,s.1936. Winkler, Plinius'un *Parthenopolis* isimli Romanya'da bir başka yerleşim (Magdeburg) olduğundan bahseder. (Plinius *NH*, 4,44). Bu iki kent aynı isimde olsalar da farklı bölgelerde bulunmaktadır. C. Plinius Secundus , *Naturkunde*, *Bücher III/IV*, (ed.G. Winkler), München, 1988., 383.

26 Vermeule 1968, s.452. M.Aurelis dönemi

27 Pierre Mortier, Paphlagonia Bölgesini gösterir haritası, Amsterdam, 1700. http://www.raremaps.com/gallery/detail/10265/Paphlagonia_Heroicis_Temporibus_Heneturum_Populorum_Sede_Clara_cujus/Mortier.html (04.01.2013)

28 Clavijo 1859, s.57; Öztürk 2012, s.262.

29 Evliya Çelebi, s.85-86.

30 Belke 1996, s.259. Bu konuyla ilgili yazarın verdiği dipnotta geçen E. Aşçıoğlu'nun Bartın (1984) kitabında bahsedilmediği, atıfta bulunulan 46ve 47. sayfalarda Bartın Boğazı'nın liman inşasından edilmesinden önceki halini gösteren aynı fotoğraf yer alır. Bu fotoğrafta deniz kenarında görülen duvar izlerine benzeyen yapının yazar tarafından yorumlanmış olması muhtemel görünmektedir.

31 Aşçıoğlu 1984, s.12. Aşçıoğlu Bartın Boğazı'nın girişinde kayalar üzerinde oyulmuş, şimdi yerinde olmayan ve bölge halkının denizciliğini anlatan bir kitabenin varlığından bahseder. Ancak bu bilgiyi nereden aldığıyla ilgili bir atıfta bulunmamıştır.

Böylece nehrin giriş kısmında denizden gelen trafiği kontrol amacıyla bir gözetleme kulesinin var olduğu düşünülebilir. Ancak *Parthenia Kome* yerleşimi için nehirden iç kesime doğru ilerlemek gerekir. Zira nehrin ağız kısmı yüksek kayalık ve dağlık olduğundan yerleşime elverişli değildir³² (Res.2: Liman yapılmadan önce Bartın boğazı). Osmanlı Dönemi'nden yakın geçmişe kadar denizden gelen gemilerin günümüzde Yalı Mevkii olarak bilinen alandaki iskeleye demirlediği ve buranın hem denizden hem de iç bölgelerden gelen gemi trafiğinin durak noktası olduğu bilinmektedir³³ (Res.3). Bartın Çayı aracılığıyla Ulus, Eflani, Araç, Daday, Safranbolu, Çaycuma, Devrek, Çerkeş, Gerede'ye kadar uzanan, hatta Ankara ve Çankırı'dan bile ticaret mallarının Bartın merkezli toplanarak buradan İstanbul ve denizaşırı merkezlere ulaştırıldığı bilinmektedir³⁴. Bu ticari rotanın antik dönemden günümüze kadar kullanıldığı kabul görebilecek bir tespittir.

D. French tarafından Bithynia, Pontus ve Paphlagonia Bölgelerinde bilinen Roma Dönemi mil taşları yardımıyla Khalkedon'dan Trapezus'a uzanan antik yol güzergahı³⁵ üzerindeki küçük ve büyük yerleşimler hakkında bilgi verilmektedir. Buna göre C1 olarak belirlenen Chalkedon-Sinope-Trapezus arasındaki yol güzergahında (Harita 2) 6 nolu yazıt Bartın'da bulunmuştur. M.S.197-198'e tarihlenmekte olan yazıt Amastris ile ilgilidir³⁶. Bu yazıttan Septimus Severus ve Geta ile birlikte Caracalla'nın yönetiminde bu bölgedeki valinin Tineius Sacerdos olduğunu öğreniriz³⁷.

E. Vermeule³⁸, bu yerleşimden *Parthenium* olarak bahsetmektedir. French'in bahsettiği yazıt burada da geçmektedir. Ayrıca Tiejum'dan Parthenium'a yol güzergahında dikilmiş bir mil taşından bahseder³⁹.

D.P. Drakoulis tarafından Pontus Kıyı Bölgelerinde, Erken Bizans Dönemindeki yerleşimlerin tespiti sınıflandırılması ve birbirleriyle olan iletişim ağının tespiti hakkında yaptığı çalışmada *Parthenia Kome*'nin de yer aldığı görülür⁴⁰. Drakoulis bu çalışmasında Paphlagonia için Belke ve "Barrington Atlas"ını temel alarak belirlediği yerleşim merkez-

32 Samancıoğlu 1999, 106-107. Bartın boğazının liman yapılmadan önceki orijinal halini gösterir fotoğraflar oldukça bilgi vericidir.

33 Samancıoğlu 1954, 236-237. Bu fotoğraflar, 1950'li yıllarda Bartın merkeze gelen gemilerin yanaştığı rıhtımın yapım aşaması ve yapıldıktan sonraki halini göstermektedir.

34 Samancıoğlu 1999, 11-15. Yazar, Uluslu İbrahim Hamdi'nin 1737 yılında yazdığı Atlas isimli kitabında Bartın'a her hafta Bolu, Borlu(Safranbolu), Eflani, Ulus kazalarından pazarcıların gelerek şimsir, çıra, keten tohumu, pestil, ceviz, yağ, keten ipliği ve kereste getirdikleri aktarılmaktadır. Yine aynı bölümde Kastamonu Salnamesinde (1899) Bartın'ın çevresindeki merkezlerin ticaret için önemli bir merkez olduğundan bahsedilmektedir.

35 Rota C 1: Khalkedon - Sinope - Trapezus. French 2013, s. 15 ve 19 Fig.5.1.1.

36 French 2013, 17-18, 33-34, 155, 163; Marek 1993, 178 no. 86.

37 French 2013, 166. Ayrıca bu yazıtın yol yenilemesi ile ilgili olduğu (ὁδοῦς ἀποκατέστησαν [= (vias) restituerunt] ifadesinden anlaşılmaktadır. French 2013, 170

38 Vermeule 1968, 452.

39 Antonius Pius döneminde dikilmiştir (MS.141) ve S. Severus döneminde M.S.198'de bir diğer taş dikilmiştir. Vermeule 1968, s.452.

40 Drakoulis 2012, s.79-96.

lerini büyüklük, gelişmişlik ve stratejik konumundan yola çıkarak başkentler, metropoller ve köy/kasabalar olarak sınıflamıştır⁴¹. Buna göre Erken Bizans Döneminde (M.S. 4-7. yüzyıllar) Paphlagonia Bölgesi'nin başkenti Gangra-Germanikopolis, 5 adet metropol kenti Pompeiopolis, Sora, Amastris, Ionopolis ve Dadybra ve 23 adet kasaba ve köyden bahsederken *Parthenia Kome*'yi de Kromna, Kytoron ile birlikte sıralamaktadır⁴².

Bartın'lı işadamı Nihat Şivet ile 26.12.2013 tarihinde yapılan görüşmede⁴³, yukarıda bahsi geçen liman inşaatı sırasında antik dönemlere ait eserlerin ve sikkelerin bulunduğu dair bilgiler edinilmiştir. Kendisi Belke tarafından bahsedilen liman inşaatına bizzat şahitlik etmiştir. Kepçelerin kazı yaptığı sırada topraktan ve denizden çeşitli eserler ve bol miktarda sikkenin bulunduğunu aktarır⁴⁴. En dikkat çekici buluntulardan bir karış boyunda bronz Zeus (?) heykelciği ve Sinop parası sayılabilir⁴⁵. Bunun dışında denizin dibinden ve kıyıdaki topraktan çok sayıda eser çıktığını olasılıkla Amasra Müzesinde olduklarını aktarmaktadır.

Nihat Şivet'in eski Bartın ile ilgili hatırladığı bir başka önemli bilgi de, Asmaköprü'nün bir yanında (günümüzde şelalenin hemen yanında) "gavur taşı" denen mermer bir taştır. Şivet çocukluğunda bu taşın çevresinde oynadıklarını ve üzerinde Yunanca harfler olduğundan bahsetmektedir. Şivet'in aktardığı bu bilgi Bartın Belediyesi'nin 1954 yılında basılmış kitabındaki bir fotoğrafta görülebilmektedir (Res.4)⁴⁶. Ancak 01.11.2010 tarihli Bartın Halk Gazetesi'nde Çetin Asma tarafından yayınlanan makalede, Gavur Taşı'nın Faik Alemdaroğlu tarafından 1948'de İstanbul'da yaptırıldığı belirtilmektedir⁴⁷. Şu durumda Şivet'in çocukluğundan bildiği taş ile Belediye Kitabındaki fotoğrafta yer alan taş aynı değildir. Olasılıkla Alemdaroğlu yerinden alınan ve simge haline gelen taşın yerine yenisini yaptırmış olmalıdır.

Tüm bu bilgiler ve kanıtlar ışığında *Parthenios* Nehri (Bartın Çayı) kenarında Plinius'un *Parthenopolis* olarak kayıtlara geçtiği, yazıtlarda *Parthenius* ve Geç Antik Dö-

41 Drakoulis 2012, s.85, Tablo 5.

42 Drakoulis 2012, s. 85, Tablo 5.

43 Nihat Şivet, 88 yaşında, Bartın'ın önde gelen isimlerinden biridir. Ticaretle uğraşmış ve bir dönem Bartın Belediyesi'nde meclis üyesi olarak görev yapmıştır. Bu çalışma için oldukça değerli bilgileri paylaştığı için Sayın Nihat Şivet'e ve kendisiyle tanışmama vesile olan Doç.Dr. Mustafa Hizmetli'ye (Batın Üniversitesi, Tarih Bölümü Başkanı) çok teşekkür ederim.

44 Bartın limanı inşaatı 1960-1965 yılları arasında STFA ortaklığı tarafından yapılmıştır. Aşçıoğlu 1984, 47.

45 Nihat Şivet parayı o dönemde eski eser alıp satan bir kişiye gösterdiğini ve Sinop parası olduğu bilgisini aldığını söylemektedir. Şivet'in Zeus heykelciği olarak tanımladığı bronz heykelcik, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde envantere buluntu yeri Zonguldak olarak kayıtlı 10 cm ölçüsündeki Zeus heykelciğini anımsatmaktadır. Zira Bartın, 1991'de il olmadan önce Zonguldak İline bağlı bir ilçe statüsündedir. Ancak kesin bir tespitte bulunabilmek için müze kayıtlarını incelemek gerekmektedir. Zeus heykelciği için bkz. Kulaçoğlu 1992,Nr.169, Müze Env.No: 69-2-68.

46 Samancıoğlu 1954, s.125.

47 Çetin Asma, "Bartın Tarihinden fotoğraflar-74", 01.11.2010 tarihli Bartın Halk Gazetesi. Çetin Asma, bu alanda daha önce var olan Rum mezarlığının yer aldığını Belediye tarafından 1930'lu yıllarda tesviye edildiğini belirtir. Samancıoğlunun Belediye kitabında bu tesviyenin 1939 yılında yapıldığı görülür. Bkz. Samancıoğlu 1954, s.11-15. Şivet'in çocukluğundan hatırladığı Yunanca yazıtlı taşın, bir mezar taşı olma olasılığı da böylece güçlenmektedir.

nemde *Parthenia Kome* olarak bilinen yerleşimin varlığı kanıtlanmış bulunmaktadır. Kentin isminden ziyade *Parthenios* nehrinin isminin en erken dönemlerden itibaren antik kaynaklarda geçmesi, olasılıkla Amastris (Sesamos) kentinin bölgeye hakim önemli bir ticaret merkezi olmasından ve *Parthenios* nehrinin ulaşım imkanlarından faydalandığını da kentin sikkeleri üzerinde yer alan *Parthenios* nehrinin betimlemelerinden anlaşılabilir. Böylece *Parthenius/Parthenia Kome*'nin yalnızca iç kesimlerdeki bölgelerin deniz ticaretinden faydalanabilmesi için bir aracı konumunda oluşu, kentin isminden ziyade *Parthenios* nehrinin ismine rastlanmasını açıklamaktadır. Bu kente dair günümüze ulaştığı düşünülen kanıtların Amasra, Kastamonu ve Zonguldak Ereğli Müzelerinde tespiti ve değerlendirilmesi sonucunda yerleşime dair daha somut bilgilere ulaşılabacaktır.

Bartın şehrinin antik dönemdeki varlığının kanıtlanmasının ardından, bu yerleşimin tam olarak nerede konumlandığı ve elbette kökeni ile ilgili ilk değerlendirmelerin de yapılması zorunlu hale gelmiştir.

Parthenius/Parthenia Kome Kökeni Üzerine :

Protohistorik Dönemlerden gelen kanıtlar Karadeniz kolonilerinin bilinenden önce başlamış olabileceğini göstermektedir. Euboea Adası'nın Geç Bronz Çağı'ndan itibaren (MÖ. 2. binlerin sonları) Kuzey Ege ve Karadeniz'in Batı kıyıları ile değiş tokuşa dayalı ticari ilişkilerinin varlığı Bulgaristan ve Ukrayna'da yapılan kazılar sonucunda elde edilen seramik ve bronz ürünler sayesinde kanıtlanmış bulunmaktadır⁴⁸.

Karadeniz'in güney kıyılarında Yunan kolonilerinin kurulmaya başlamasıyla ilgili genel kabul edilen görüş, MÖ. 7. yüzyılda Miletos, Megara ve Phokaea'lılar tarafından yoğun olarak koloni kentleri ve *emporion*'lar kurulmaya başlamasıdır⁴⁹. Ancak Homeros'un İlyada'sında Paphlagoniadan bahseden satırlarda *Parthenios*'tan ve bulunduğu coğrafyadan bahsetmesi bu durumu tartışılır hale getirmektedir. Zira Manoledakis, Homeros metinlerinde Güney Karadeniz Sahillerindeki yerleşimlerle ilgili bilgileri coğrafi, filolojik ve tarihsel kanıtlar ışığında ele almıştır⁵⁰. Ona göre Homer'in metinlerinde geçen "Pylaimenes'in komutasındaki Paphlagonialılar Kytoros ve Sesamos'ta otururlar ve saraylarını *Parthenios* Nehri çevresine kurmuşlardır"⁵¹ ifadesinde bu kent ve ırmak isimlerinin İlyada'nın yazıya geçirildiği MÖ. 7.yüzyıl başlarında var olması beklenmelidir. Böylece konumuzla ilişkili olarak Sesamos'un, *Parthenios* nehrinin ve bağlantılı olarak *Parthenius/Parthenia Kome* yerleşiminin de tarihlerinin MÖ. 7.yy'dan önceye gittiği anlaşılmaktadır.

Euboea Adası'nın iki önemli kenti Eretria ve Khalkis, Ege, Akdeniz ve Karadeniz'de erken koloni hareketine katılmış. MÖ. 8. yüzyıl sonunda Lelantine savaşıyla ters düştüğü

48 Paschalidis 2007, s.433-446

49 Pazaryerleri. Ticari amaçlı küçük koloniler. Tsatskhladze 2006, s.64 ve 67.

50 Manoledakis 2013, s.19-37.

51 Homeros, İlyada, II, 853-855.

Khalkis'in Korinth ile müttefik olmasının yanında Eretria da Megara ve Miletos ile müttefik olmuş ve onlarla birlikte koloni hareketlerine katılmıştır⁵². Eretria'dan çıkan ticaret rotalarının, Trakya, Khalkidike ve Karadenize uzandığı bilinmektedir⁵³.

Wallace tarafından Eretria'nın *demos*'ları üzerine yapılan bir çalışma, *Parthenios* Nehri ve yerleşim yeri olan *Parthenia* için ilginç sonuçlar ortaya koymaktadır⁵⁴. Eretria *demos*'larının belirlenmesinde Eretria vatandaşlarının isminin kaydedildiği yazıtlardan yararlanılmıştır. Bu çalışmada yazıtlardan kesin olarak belirlenebilen yerleşimlerin yanı sıra, sadece yerleşimin isminin kısmen korunduğu yazıtlara dayanarak *demos* isimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre Eretria ile Atina arasındaki bir anlaşmanın kaydedildiği (MÖ. 341/40) ve günümüze iki parça halinde korunan yazıt üzerinde tespit edilen *demos* ismi *Parthenion*'dur⁵⁵. Yazar bu çalışmada, Bizanslı Stephanus'un Euboeada "Parthenios" isimli bir nehirden bahsettiğini ve böylece yazıtta geçen ismin *Parhenion* olabileceğini önerir. Bu görüş Stavropulos ve Ziebarth tarafından adı geçen *demos*'un Kotylaion Dağının güneydoğu eteklerindeki modern Parteni Kasabası ile ilişkili olabileceği şeklinde desteklenmektedir. Zira bu kasabanın yakınlarında antik dönemden kalıntılar da görülebilmektedir⁵⁶. Euboeada *Parthenios* (*Imbrasos*) isimli nehir, Kotylaion dağının doğusunda, Eretria ovasında akmaktadır⁵⁷.

Çalışmamıza konu olan *Parthenios* Nehri'nin annesi olarak gösterilen Naiad Nymphesi aracılığıyla tanrıça Artemis ile ilişki kurulabileceğinden yukarıda bahsetmiştik. Buna ek olarak antik kaynaklarda *Parthenios*'tan, Artemis'in kıyılarında avlandığı daha sonrada içinde yıkandığı nehir olarak da aktarıldığı bilinmektedir⁵⁸. Bu noktada Eretria'daki *Parthenios* Nehri ve *Parthenion* yerleşiminin bölgede tapınım gören tanrıça Artemis'ten geldiği anlaşılabilir⁵⁹. Eretria'da Artemis kültünün varlığı ve *Parthenios* Nehrinin Artemis ile ilişkili mitolojik aktarımları yardımıyla *Parthenia Kome* yerleşiminin MÖ. 8.yüzyılda ya da daha erken bir dönemde Eretrialılar tarafından kurulmuş bir *emporion* (pazar yeri) olma ihtimalini güçlendirecek bir bağ kurulabilmektedir. Zira koloni döneminde ana kentten gelen halkın beraberinde kendi yerleşimlerine ait isimleri ve kültü de getirdiği bilinmektedir⁶⁰.

Benzer bir isim bağlantısı şaşırtıcı biçimde Samos adası ile de kurulabilmektedir. Zira Samos adasının eski adının *Parthenia* olduğunu Strabon aktarmaktadır⁶¹. Yine adada var

52 Freeman 2010, s.132

53 Blakely 2006, s.87. Blakely, Freeman'in görüşünü destekler biçimde Geometrik ve Arkaik dönemde Eretria ve Khalkis ile işbirliği içinde olduğunu, Lelantine savaşından sonra bu işbirliği sona ererek, her iki şehrin kendi müttefikleriyle hareket etmelerini sağladığını belirtmektedir.

54 Demos, küçük köy yerleşimleri. Wallace 1947, s.115-46.

55 Wallace 1947, s.145.

56 Wallace 1947, s.145-146.

57 Walker 2004, s.8

58 Apollonios Rhodios, 430.

59 Walker 2004, s.92-93. Eretria'da Artemis kültü, Artemis'in bakireliği vurgulanır.

60 Freeman 2010, s.126 ; Tekin 2012, s.70-78.

61 Strabon, XIV,1,15.

olan önemli nehirlerinden birinin adının *İmbrasos/Parthenios* olarak aktarılması⁶², Eretria ile olan bağlantıyı hatırlatmaktadır. Ancak tek fark Samos adasının MÖ. 8.yüzyıl ve daha öncesine dayanan koloni hareketlerinde Karadeniz ile olası bir bağlantısı bilinmemektedir. Buna ek olarak Samos adasında *Parthenia* isminin tanrıça Hera'nın da sıfatlarından biri olan isimden geldiği anlaşılmaktadır⁶³. Konumuzu oluşturan *Parthenios* Nehrinin ve bununla ilişkili *Parthenia Kome* ya da *Parthenius* olarak bilinen yerleşimin Samos adası ile bir bağı olup olmadığı isim benzerliği dışında net bir kanıt bulunmadan kabul edilmesi tartışmalıdır. Zira Tanrıça Artemis yardımıyla Eretria kenti ile ilişkili olması daha uygun görünmektedir.

Parthenius/Parthenia Kome Yerleşiminin Konumu:

Kentten ilk kez *Parthenopolis* olarak bahseden antik yazar Plinius, kentin konumu hakkında yalnızca Bithynia'nın doğusunda olduğu bilgisini vermektedir. Bölge ve *Parthenios* Nehri ile ilgili bilgileri aktaran Strabon, Apollonios Rhodios ya da Genç Plinius gibi antik yazarlardan hiçbirisi *Parthenios* nehriyle ilişkili bir yerleşimden bahsetmez. Bunun için Osmanlı İmparatorluğu Döneminde bölge hakkında bilgileri kaydeden yerli ve yabancı seyyahların kitaplarına bakmak *Parthenius/Parthenia Kome*'nin konumu hakkında küçük ipuçlarını yakalamamıza yardımcı olacaktır.

1838'de bölgeye gelen W.Ainsworth, antik kente dair izlerin Osmanlı Dönemindeki varlığını günümüze aktarı⁶⁴. Ainsworth'a göre kentin içerisindeki bazı sokaklarda döşeme malzemesi olarak kullanılan düzgün kireçtaşı blokları Bartın'ın antik yerleşimine aittir. Ainsworth'un bahsettiği kireçtaşı blokların bulunduğu yolların varlığı Samancıoğlu'nun 1954'te hazırladığı Bartın Belediyesi hakkındaki kitabındaki fotoğraflarla kanıtlanabilmektedir⁶⁵(Res.5). Bizim için en önemli kanıt Samancıoğlu'nun kitabında bahsi geçen yolların kaldırım yapılmadan önceki hallerinin de fotoğraflarının yer almasıdır. Bu sokakların günümüzdeki yerlerinin tespit edilebilmesi mümkün görünmektedir. Kaldırım döşenmeden önceki halinde kireçtaşı blokların görülebildiği fotoğraflardan birinde sokağın numarası ve isminin belirtilmiş olması, bize Hendekyanı Caddesi'ni işaret etmektedir⁶⁶.

Bu bilgilere ek olarak Ainsworth'un Orduyeri Köprüsü olarak bilinen köprü'nün yerinde taş bir köprü'nün kalıntılarından bahsetmesi ilginçtir⁶⁷. Zira Orduyeri Köprüsü'nün 1891'de yapıldığı bilinmektedir. Öyleyse, olasılıkla Roma Dönemi'ne ait bir köprü yıkılın-

62 Larson 2001, s.200-201; Strabon, XIV,1,14.

63 Larson, a.g.e. 200.

64 Ainsworth 1839, s.232-233.

65 Samancıoğlu 1954, s.231.

66 Samancıoğlu 1954, s.63, fotoğraf için s. 231. üstteki fotoğrafta "no:8 ve Arapça Mezbahe Kaldırımı" yazmakta. Numaralarına göre cadde ve sokak isimlerinin bulunduğu listede No:8, Hendekyanı Caddesi olduğu görülür. Nihat Şivet'de eski mezbahe'nin bu bölgede olduğunu daha sonra taşındığını belirtmektedir.

67 Ainsworth 1839, s.233.

ca Hisarönü'nden Amasra'ya (Amastris) ulaşan yolun işlerliğini korumak amacıyla yeniden yapılması zorunlu hale gelmiş, İsmail Kemal Bey'in katkıları ve halkın yardımları ile yeniden inşa edilmiştir⁶⁸.

Belke, Parthenia'nın konumu ile ilgili olarak Koca Çay ile Kocanas Çayı'nın birleşme noktasının en uygun yer olduğundan bahsetmektedir.⁶⁹ Bu iki çayın birleşme noktası günümüzde Gazhane olarak bilinen mevkidedir. Bu noktanın Tieion ile Amastris arasındaki yol güzergahında oluşu dikkat çekicidir(Harita 3). Belke'ye göre buraya 1 km uzaklıkta Somaklıoğlu Çiftliği'nde antik kalıntılar tespit edilmiştir⁷⁰. Somaklıoğlu çiftliği ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamış olsa da, günümüzde Kocaçay üzerinde ulaşımı sağlayan Kemerköprü'nün bağlandığı ve Bartın'ın en işlek merkez meydanına açılan sokaklardan birinin isminin Somaklı Sokak oluşu Belke'nin bahsettiği kalıntıların bulunduğu yer ile ilişkili olabilir. Samancıoğlu'nun kitabındaki sokak listelerinde Kemerköprü Mahallesi'nde "No:70 Somaklıoğlu Sokak" isminin varlığı da bu görüşü doğrular niteliktedir⁷¹. Günümüzde bu alanın kent merkezinde yer alması Belke'nin bahsettiği kalıntıların günümüze ulaşamamasının nedeni olmalıdır. Nihat Şivet sayesinde bilgi alabildiğimiz "gavur taşı" denen mezar stelinin bulunduğu bölgenin de Kemerköprü'ye yakınlığı *Parthenius/Parthenia Kome*'nin konumunu belirlemede yardımcı olmaktadır.

Değerlendirme:

Antik Dönemden itibaren yakın geçmişe kadar izini sürebildiğimiz küçük ipuçları sayesinde *Parthenios Nehri*'nin denize açıldığı boğaz bölgesinde gemi trafiğini denetleme ve savunma amaçlı küçük bir kalenin varlığı anlaşılır. Asıl yerleşim merkezi ise Kocaçay ve Bartın Çayı'nın birleşme noktası olmalıdır. Günümüzdeki Gazhane ve Yalı mevki'i'ne konumlandırılmış bir yerleşim yeri olarak düşündüğümüz *Parthenius/Parthenia Kome* antik kenti, iç kesimlerden gelen gemi trafiğinin Karadenize ulaşmasında köprü vazifesi görmüş olmalıdır. Kentin, batıda Kemerköprü ve Kırtepe Mahalleleri ile güneyde Hendekyanı Caddesi ve Demirciler Mahallesi'ni de içine alan bir bölgede yayılmış olduğu anlaşılabilir. Bu belirlediğimiz konumu Antik Dönemde kullanılan ulaşım yollarını Roma Dönemine ait mil taşlarından yola çıkarak belirleyen D. French'in çalışması da desteklemektedir⁷².

French'in tespit ettiği, Khalkedon'dan Sinope ve Trapezus'a uzanan Roma Dönemine ait güzergahın, günümüzde de Bartın iline ulaşan D010 karayolu ile örtüşmesi(Harita 2) dikkat çekicidir. Zonguldak'tan gelen bu yol Bartın Çayı üzerindeki Orduyeri köprüsü üzerinden geçerek Amasra'ya ulaşmaktadır. Köprüden geçmeden Kanlı Irmak caddesin-

68 Aşçıoğlu 2001, s.65

69 Belke 1996, s.258-9

70 Belke 1996, s.258-9.

71 Samancıoğlu 1954, s.167.

72 French 2013, 17-18, 33-34, 155, 163.

den güneye doğru devam edildiğinde Safranbolu'ya ulaşan D755 karayoluna ulaşılmaktadır. Bu güzergah günümüzde yeni çevre yolunun kesişme noktasındadır. Böylece Bartın ilinin Koca Çay ile Kocanas Çayının birleşme noktası olan Gazhane'den itibaren Kırtepe Mahallesi ile Köyortası Mahallesi de içine alan bölge antik *Parthenius/Parthenia Kome* için uygun görünmektedir. Orduyeri Köprüsü'ne yakın Kanlı Irmak Caddesi üzerindeki evlerden birinin bahçesindeki Roma dönemi sütun başlığı ve sütun tamburunun varlığı da bunu ispatlamaktadır (Res. 6).

Sonuç:

Sadece Paphlagonia Bölgesi değil, neredeyse tüm Karadeniz Bölgesinde arkeolojik araştırmaların ve kazıların yakın bir geçmişe kadar yapılmaması bu bölgenin geçmişi ile ilgili bilgilerimizin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Ancak son yıllarda hem Doğu hem de Batı Karadeniz'de yüzey araştırmaları ve kazılar oldukça hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Böylece yakın bir gelecekte bölge hakkında çok daha detaylı ve sağlıklı bilgilere ulaşabileceğiz. Bartın'ın antik dönemi ile ilgili, Hellenistik Dönem'den itibaren bölgeye hakim bir yönetim merkezi haline gelmiş olan Amastris (Sesamos)'a komşu olmasına rağmen bugüne değin bir çalışma yapılmamış, antik metinlerden ve birkaç küçük kalıntı yardımıyla Paphlagonia Bölgesini araştıran bilim adamları tarafından kısacık değinilmekle yetinilmiştir.

MÖ.8.yüzyıldan bu yanda antik metinlerde ismi geçen *Parthenios* Nehrinin izini sürerek başladığımız, Bartın İlinin antik dönemlerdeki varlığı, konumu ve kökenini belirlemeye yönelik bulgular ışığında kentin isminin *Parthenia Kome* ve *Parthenius* olduğu ve Amastris Kentine bağlı bir *demos* diyebileceğimiz küçük boyutlu bir yerleşim olduğu anlaşılmaktadır. Antik kaynaklar, Osmanlı Dönemi Seyyahları, mil taşları ve sikkeler ışığında yaptığımız bu tespitin arkeolojik olarak ispatlanabilmesi için somut kanıtlara ihtiyaç vardır. Bunun için de, Bölgedeki Müzelerde yapılacak detaylı araştırma sonucunda elde edilecek kanıtlarla *Parthenius/Parthenia Kome* ile ilgili ulaşılabilecek bulgular ışığında yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bartın kentinde ileride yapılacak yüzey araştırması ya da kazı çalışmalarından elde edilecek bilgiler en sağlıklı sonuca ulaşmayı sağlayacaktır.

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

s.	Sayfa
ed.	Editor
a.g.e.,	Adı geçen eser
Çev.,	Çeviren
Res.,	Resim
BCH,	Bulletin de Correspondance Hellénique
NH,	Naturalis Historiae
TTK	Türk Tarih Kurumu

Ainsworth 1839, Ainsworth, W. , "Notes on a Journey from Constantinople, by Heraclea, to Angora, in the Autumn of 1838", **Journal of the Royal Geographical Society of London, Vol. 9** (1839), s. 216-276.

Altınoluk 2005, Altınoluk, Z.S., **Sikkelerin ışığında Küçük Asya'da Irmak Tanrıları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul, 2005 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Apollonios Rhodios, **The Argonautika: Expanded Edition**, (Trans.P.Green), London, 2007.

Arrowsmith 1839, Arrowsmith, A., **A Compendium of Ancient and Modern Geography**, London, 1839.

Asma, Ç., "Bartın Tarihinden fotoğraflar-74" , 01.11.2010 tarihli Bartın Halk Gazetesi.

Aşçıoğlu 1984, Aşçıoğlu, E. , **Bartın**, Ankara,1984.

Blakely 2006, Blakely, S., **Myth, Ritual and Metallurgy in Ancient Greece and Recent Africa**, Cambridge, 2006.

Belke 1996, Belke, K., **Tabula Imperii Byzantini 9. Paphlagonien ond Honorias**, Wien, 1996.

Bell 1993, Bell, R.E., **Women of Classical Mythology**, Oxford, 1993.

Clavijo 1859, Clavijo, R.G.de., **Narrative of embassy of Ruy Gonzalez de Clavijo to the Court of Timour at Samarcand AD 1403-6**, Clements R. Markham F.R.G.S. printed for the Hakluyt Society. Londra, 1859.

Daly 2009, Daly, K.N., **Greek and Roman Mythology**, New York, 2009.

Dörner 1942, Dörner, F.K., "Parthenopolis", in: **Paulus Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft (RE), Band XVIII.2**, Stuttgart, 1942, s.1936.

Drakoulis 2012, Drakoulis, D. P., "Regional transformations and the settlement network of the coastal Pontic provinces in the Early Byzantine period", in: **The Black Sea, Paphlagonia, Pontus and Phrygia in Antiquity Aspects of archaeology and ancient history (ed.Gocha R. Tsetsckhladze)**, **BAR International Series 2432**, 2012, s.79-96.

Erciyas 2001, Erciyas, D. B., **Studies in The Archaeology of Hellenistic Pontus: The Settlements, Monuments, and Coinage of Mithradates VI and His Predecessors**, (Electronic Thesis or Dissertation.) University of Cincinnati, 2001. <https://etd.ohiolink.edu/>

Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bursa-Bolu-Trabzon-Erzurum-Azerbeycan-Kafkasya-Kırım-Girit, 2. Kitap-1.Cilt**, (haz.Y.Dağlı-S.A.Kahraman), İstanbul, 2011.

- Eyice 1965, Eyice, S., **Küçük Amasra Tarihi ve Eski Eserleri Kılavuzu**, TTK Yayınları, 1965.
- Freeman 2010, Freeman, C., **Mısır Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarıları**, (Çev. Suat Kemal Angı), Ankara, 2010.
- French 2013, French, D., **Roman Roads and Milestones of Asia Minor, Vol.3, Milestones Fasc.3.4 Pontus et Bithynia**, Electronic Monograph 4, British Institute Ankara, 2013.
- Guettel-Cole 2005, Guettel-Cole, S., "Domesticating Artemis", in **The Sacred and Feminine in Ancient Greece** (ed.S.Blundell-M.Williamson), London, 2005, s.24-41.
- Herodotos, **Herodot Tarihi**, (Çev.Müntekim Ökmen), İstanbul, 1991.
- Hesiodos, "Theogonia", **Hesiodos Eseri ve Kaynakları**, (Çev.S.Eyuboğlu-A.Erhat), TTK, Ankara, 1991, s.103-140.
- Hirschfeld 1888, Hirschfeld, G., **Inschriften aus dem Norden Kleinasiens besonders aus Bithynien und Paphlagonien**, Sb.Ak.Wiss.Berlin, phil.-hist. Kl.1888, II, 863-892.
- Homeros, **İlyada**, (Çev. A.Erhat-A.Kadir), İstanbul, 1984.
- Işık 2001, Işık, A., **Antik Kaynaklarda Karadeniz Bölgesi**, TTK, Ankara, 2001.
- Karauğuz 2010, Karauğuz, G.-Özcan, A., **Eskiçağ'da Zonguldak Bölgesi ve Çevresi, Eski Anadolu Kent Tarihi Araştırmaları III/2**, Konya, 2010.
- Ksenophon, **Anabasis, Onbinlerin Dönüşü**, (Çev.T.Gökçöl), İstanbul, 1974.
- Kulaçoğlu 1992, Kulaçoğlu, B., **Gods and Goddess, Museum of Anatolian Civilisation**, Ankara, 1992.
- Larson 2001, Larson, J., **Greek Nymphs: Myth, Cult, Lore**, Oxford University Pres, 2001.
- Manoledakis 2013, Manoledakis, M., "The Southern Black Sea in the Homeric Iliad: Some Geographical, Philological and Historical Remarks", in: **Exploring the Hospitable Sea. Proceedings of the International Workshop on the Black Sea in Antiquity (Thessaloniki, 21-23 September 2012)**, (ed. M. Manoledakis.), British Archaeological Reports Series, Oxford 2013, 19-37.
- Marek 1993, Marek, C., **Stadt, Ara und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatien, Istanbuler Forschungen 39**, Tübingen, 1993.
- Mendel 1901, Mendel, G. "Inscriptions de Bithynie", **BCH 25**, 1901, 5-92.
- Mitchell 2010, Mitchell, S., "The Ionians of Paphlagonia", in **Local Knowledge and Microidentities in the Imperial Greek World** (Ed.Tim Whitmarsh), Cambridge, 2010, 86-110.
- Mortier 1700, Pierre Mortier, Paphlagonia Bölgesini gösterir haritası, Amsterdam, 1700.http://www.raremaps.com/gallery/detail/10265/Paphlagonia_Heroicis_Temporibus_Henetorum_Populorum_Sede_Clara_cujus/Mortier.html (04.01.2013)
- Öztürk 2012, Öztürk, Ö., **Antikçağ'dan Günümüze Karadeniz'in Etnik ve Siyasi Tarihi-Pontus**, Ankara, 2012.
- Paschalidis 2007, Paschalidis, C., "Euboea at the Crossroads of the Metal Trade: The Aegean and the Black Sea in the Late Bronze Age", in: **Between The Aegean and Baltic Seas Prehistory Across Borders, Proceedings of the International Conference, Bronze and Early Iron Age Interconnections and Contemporary Developments between the Aegean and the Regions of the Balkan Peninsula, Central and Northern Europe, University of Zagreb 11-14 April 2005**, (eds. I. Galanaki, H. Tomas, Y. Galanakis and R. Laffineur), 2007, s.433-446.

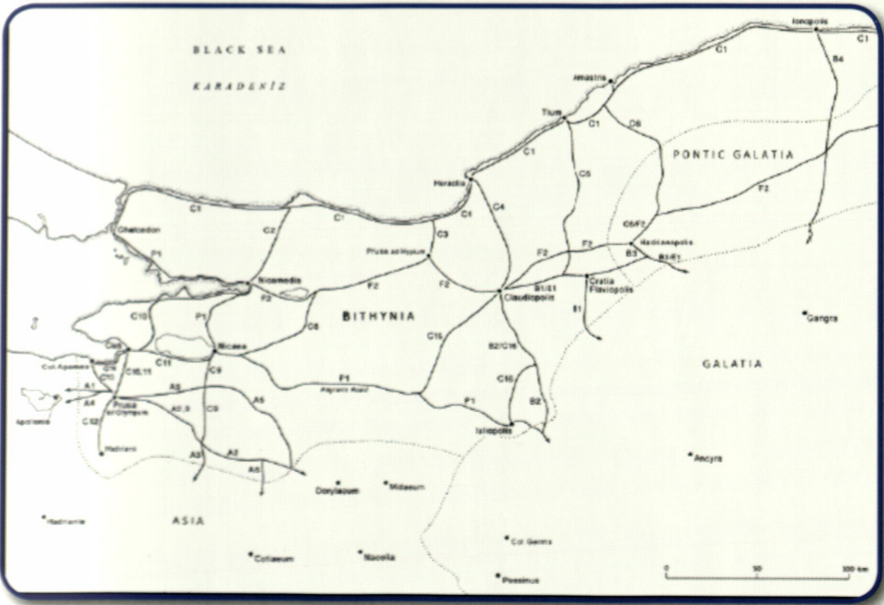
- Plinius Secundus , C., **Naturkunde, Bücher III/IV**, (ed.G. Winkler), München, 1988.
- Plinius Secundus , C., **Naturkunde, Buch V**, (ed.G. Winkler), München, 1993.
- Quintius Smyrnaeus, **Ton Metomeron, The Fall of Troy**, (ed.A.S.Way), London, 1955.
- Samancıoğlu 1954, Samancıoğlu, K., **Bartın Belediyesi ve Tarihçesi**, Bartın, 1954.
- Samancıoğlu 1999, Samancıoğlu, K., **İktisat ve Ticaret Bakımından Bartın**, Bartın, 1999.
- Smith 1870, Smith, W., **Dictionary of Greek and Roman Antiquities**, London, 1870.
- Strabon, **Geographika**, (Çev.Adnan Pekman), İstanbul, 2000.
- Tekin 2012, Tekin, O., **Eski Yunan ve Roma tarihine Giriş**, İstanbul, 2012.
- Tsetskhladze 2006, Tsetskhladze , G.R., **Greek Colonisation: An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas. Volume 1**. Leiden: Brill, 2006.
- Umar 2007, Umar, B., **Paphlagonia**, İstanbul, 2007.
- Vermeule 1968, Vermeule, C.C., **Roman Imperial Art in Greece and Asia Minor**, Cambridge, 1968.
- Walker 2004, Walker, K.G., **Archaic Eretria, A Political and Social History from the Earliest Times to 490 BC**, London, 2004.
- Wallace 1947, Wallace, W. P. , “The Demes of Eretria”, **Hesperia** 16 , 1947, 115-146.

HARİTALAR VE FOTOĞRAFLAR

Harita 1. Paphlagonia Bölgesi Haritası (Mortier 1700)

Harita 2. Roma Dönemi Khalkedon-Sinope-Trapezus yol güzergahları (French 2013, 19, Fig.5.1.1)

Sample of Map 86: *Barrington Atlas of the Greek and Roman World*
For display at http://www.unc.edu/depts/cl_atlas only
Copyright 1999 Princeton University Press

Harita 3. Tiesion'dan Amastris'e ulaşan yol güzergahı ve Parthenia Kome
(Barrington Atlas 1999, Map.86)

Resim 1. Amastris Sikkesi üzerinde Homeros ve Parthenios betimlemesi
(Altınoluk 2005, 155.)

20. yüzyılın başlarında Bartın Çayı ve Bartın Kenti

Resim 2. Bartın Boğazı, liman yapılamadan önceki hali (Aşçıoğlu 1984, s.46)

Resim 3. Bartın İskelesi (Samancıoğlu 1954, 236)

Resim 4. "Gavur Taşı" (Samancıoğlu 1954, 125)

Resim 5. Eski Sokaklar (Samancıoğlu 1954, 231)

Resim 6. Kanlı Irmak Caddesi'nde sütun tamburu ve kaidesi

Sâlnâme, Farsça *sâl* (yıl) ve *nâme* (yazılı şey, mektup) kelimelerinden meydana gelmiş olup bunlara nev-sâl ismi de verilmiştir. Bir başka ifadeyle sâlnâme, bir senelik olayları göstermek üzere hazırlanan eserler hakkında kullanılan bir tabirdir. Osmanlılarda ilk resmi sâlnâme 1263 (1847) senesinde Sadrazam Reşit Paşa'nın çabalarıyla çıkarılmıştır. Resmî ve özel olarak ikiye ayrılan sâlnâmelerin resimleri devlet, nezaret ve vilâyetlere ait olanlar şeklinde olmak üzere üç sınıfa ayrılabilir. Vilayetler tarafından hazırlanan sâlnâmelerin ilki 1866 yılında *Salnâme-i Vilâyet-i Bosna* adıyla çıkarılan sâlnâmedir. 19. Yüzyıl Osmanlı devlet ve toplum hayatı araştırmaları için son derece önemli olan bir kaynak olan sâlnâmeler, vilayetlerin bazılarında tek bir kez yayımlanırken bazılarında ise yirmiye yakın sâlnâme çıkarılmıştır. Vilâyet salnâmeleri içerik bakımından yayımlandıkları vilâyetlere göre farklılıklar göstermekle beraber genellikle vilâyetin idarî teşkilatı, memurları, bölgenin tarihi, coğrafyası, idarî taksimatı, üretim faaliyetleri, ticaret ve nüfusu hakkında bilgiler yer almaktadır. Osmanlı vilayetlerinde yayımlanan son salnâmeler, Beyrut vilâyeti tarafından 1915-1917 yıllarında ve Bolu livâsı tarafından 1921-1922 yılında çıkarılmış olanlardır². Bu araştırmada incelemeye tabi tuttuğumuz Kastamonu Vilâyet Sâlnâmeleri'nin ilki 1286 (1869) tarihli, sonuncusu ise 1321 (1903) tarihli olup toplam 21 def'a çıkarılmıştır³.

I. Bartın Tarihinden Kesitler

Türk hakimiyetinden önceki dönemlerde Bartın'ın yerinde Ortaçağ'da Parthenia adı verilen bir şehrin var olduğu söylenmektedir. Ancak bu küçük şehir uzun bir süre Amasra'nın gölgesinde kalmış ve onunla anıla gelmiştir. Anadolu'da Hitit hakimiyetinin olduğu dönemlerde Karadeniz kıyıları Kaşkalar adlı bir kavmin elinde bulunuyordu. Kaşkalar ve onlardan sonra sırasıyla Lidya, Pers, Roma, Bizans, Cenova ve Osmanlı hakimiyetleri altında bölgede oluşturulan yerleşimlerin daima Parthenios yani Bartın nehri kenarında kurulduğu bilinmektedir. Homeros, "İlyada" adlı eserinde bu yörede Paflagonyalılar'ın oturduğundan ve bunların nehir kenarında büyük bir saray yaptıklarını bahseder. Fatih Sultan Mehmed, Amasra'yı fethetmek üzere deniz kuvvetlerini buraya gönderirken kendisi de karadan hareket ederek ordugâhını Bartın'da şimdiki Orduyeri mahallesinin

1 Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, emrahcetin@bartin.edu.tr

2 Bilgin Aydın, "Salnâme", TDVİA, C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 51-53; M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. III, MEB Yayınları, İstanbul, 1971, s. 105-106.

3 Hasan Duman, *Osmanlı Sâlnâmeleri ve Nevsâlleri*, C. 1, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara, 2000, s. 111-113.

bulunduğu yerde kurmuştu. Bu durum da Bartın'ın Amasra'dan önce Türk topraklarına katıldığını gösterir ki bu da muhtemelen 1392 yılında Yıldırım Bayezid'in Candaroğulları Beyliği'ne ait bir kısım toprakları fethiyle gerçekleşmiştir. Ancak bölge 1402'den sonra bir ara İsfendiyaroğulları Beyliği'nin eline geçmiş, fakat Fatih'in 1461'de Amasra'yı fethiyle kesin olarak Osmanlı mülkü haline gelmiştir.

Osmanlı idari teşkilatında Anadolu eyaletinin Bolu sancağı içinde yer alan Bartın, Batı Karadeniz bölgesi içinde bir pazar yeri olarak gelişme göstermeye başlamıştı. XVII. yüzyılda bölgede bulunmuş olan Evliya Çelebi, Bartın nehri ağzında kalyonlar yapıldığını ve buradan gemilerle İstanbul ve başka yerlere başta kereste olmak üzere bazı ticari malların gönderildiğini kaydetmekteydi. Bir sonraki yüzyılda yaşamış olan ve 1737'de "Atlas" adlı bir eser kaleme alan Ulusu İbrahim Hamdi, eserinde bu şehirdeki gemi yapımından ve buna paralel olarak gelişen ip, halat ve makara imalatından bahsetmekteydi. XVIII. yüzyıl başlarında, 1703 tarihli bahriye defterlerinde gemi inşası emredilen yerler arasında Bartın'ın da adı geçiyordu. Korvet adı verilen üç direkli ve üzerinde yirmi ila 30 top bulunan savaş gemileri Bartın'da yapılıyordu. 1836'da Bartın'ı ziyaret eden William Ainsworth, Bartın'da birkaç gemi yapım yeri bulunduğunu, bu tezgâhlarda 100 ton ve daha fazla kapasiteli tekneler yapılabildiği belirtmekteydi.

Bartın'ın içinde bulunduğu Bolu sancağı XVII. yüzyıl sonlarında lağvedilmiş ve Bartın voyvodalıkla idare edilmeye başlanmış, 1811 yılında Bolu mutasarrıflığının yeniden kurulmasıyla tekrar buraya bağlanmıştı. Bartın, özellikle XIX. yüzyılda önemli bir ticaret merkezi olarak ön plana çıkmaya başlamıştı. Buna paralel olarak nüfusu da artan şehrin mahalleleri de genişlemişti. 1831 nüfus sayımında 7135 erkek nüfusu olduğu belirtilen Bartın'ın genel nüfusunun 15.000 kişi civarında olduğu söylenebilir. Bartın'ın 1867 yılında kaza merkezi haline gelmesi ve 1876'da da şehirde belediye teşkilatının kurulması gelişimini daha da hızlandırmıştır⁴.

II. Sâlnâmelerde Bartın

Kastamonu vilayetine ait olarak 1869'dan 1903 yılına kadar çıkan 21 sâlnâmede yakın dönem Bartın tarihine ait önemli bilgilere ulaşılabilmektedir. Elde ettiğimiz bilgilere göre Bartın kazası, Kastamonu vilayetinin Batı kesiminde olup vilayet merkezine olan uzaklığı 36 saat idi. Bartın kazası, doğusunda Safranbolu, batısında Ereğli, güneyinde Bolu ve Gerede kazaları, kuzeyinde Karadeniz ile çevrili bulunmaktaydı. Bartın'ın iki tarafında iki adet nehir bulunmakta olup bunlar şehrin alt tarafında birleşerek büyük bir nehir haline gelmekte ve şehre üç saat mesafede bulunan Karadeniz'e dökülmekteydi. Bartın nehri kenarında mavna ve sandal gibi küçük deniz taşıtları inşa olunmakta ve bunların bir kısmı

⁴ Metin Tuncel, "Bartın", *TDVİA*, C. 5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 87-88; Nurettin Cansever, *Bütün Yönleriyle Bartın*, İstanbul, 1965, s. 11-13; Kemal Samancıoğlu, *İktisat ve Ticaret Bakımından Bartın*, Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, 1942, s. 11-14; Erkan Aşçıoğlu, *İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Bartın*, Ahmet Sarı Matbaası, İstanbul, 1970, s. 21-23.

da ihraç edilmekteydi. Ayrıca kendirden kalın ve ince halat imal edilmekteydi. Yıllık yaklaşık dört yüz beş yüz kantar halat ve ip imal edildiği bildirilmektedir⁵.

H. 1289 (1872) tarihli Kastamonu Vilayet Sâlnâmesi'nde Bartın, Bolu sancağına bağlı bir kaza olarak geçmekteydi. Burada verilen bilgilere göre; Bartın'da 8977 Müslüman, 3 Rum ve 6 Ermeni hanesi bulunmaktaydı. 9 mahallesi ve 122 karyesi bulunan kazada, 32000 Müslüman, 8 Rum ve 17 Ermeni yaşamaktaydı. Bartın kazasının yıllık vergi geliri 1313284 kuruş, bedelât-ı askeriyeden elde edilen 938 kuruş, öşür geliri 821398 kuruş ve rüsumat geliri ise 11835 kuruş olarak verilmekteydi⁶.

Kastamonu vilayetine ait H. 1297 (1880) tarihli sâlnâmeye göre; Bartın kazası kaymakamı Yusuf Bahri Bey, naib Receb Efendi, müftü Hacı İsmail Efendi, mal müdürü ise Mustafa Faik Efendi idi. Ayrıca kaymakamın başkanlığında 10 kişilik bir idare meclisi bulunmaktaydı⁷. Bu sâlnâmede verilen hane ve nüfus bilgileri önceki sâlnâmelerde geçen bilgiler ile çelişmektedir. 1880 tarihli bu sâlnâmeye göre; 6 mahalle ve 100 karyeden oluşan Bartın'da 9050 hanede 22500 Müslüman, 42 hanede 80 Rum, 30 hanede 40 Ermeni yaşamaktaydı. Bölge için hayati öneme sahip olduğu vurgulanan Bartın nehrinde büyük ve küçük ticaret gemileri seyahat etmekte idi. İdare-i Mahsusa vapurlarından Musul vapuru haftada bir buraya uğramakta, bu vapur aracılığıyla posta, yolcu ve ticari eşya nakledilmekteydi. Musul vapuru aracılığıyla Bartın, Safranbolu, Daday ve civar kazalardan haftada bir iki yüz yolcu Dersaadet ve diğer bölgelere gidip gelmekteydi⁸. Bartın nehrinde yerli ve yabancı bazı kişilerin birçok deniz taşıtları kışlamakta, seyahat mevsiminde Bartın ve kazaları ormanlarından kesilerek iskeleye indirilen keresteler Dersaadet, İzmir, İskenderiye ve diğer mahallere nakledilmekteydi⁹.

Bartın'da 1880'li yılların sonuna gelindiğinde bir hükümet konağı, yeni yapılmış taştan bir Rüşdiye mektebi, bir İbtidaiye mektebi, bir rüsumat dairesi, bir telgrafhane, bir hastane, 89 çeşme, 5 hızar fabrikası, 136 değirmen, 3 hamam ve 56 fırın bulunmaktaydı. Bartın ahalisinin başlıca ticareti kerestecilik ve gemi kaptan ve taifeliği idi. Bartın kazası, Safranbolu, Çerkeş, Daday, Arac gibi bölgelerin Dersaadet'e açılan kapısı konumundaydı. Kazanın bu konumu da dikkate alınarak Safranbolu'dan Bartın merkezine ve oradan da Amasra'ya kadar bir şose yol yapımına başlanmış olup, bu yolun tamamlanması şehrin kalkınmasına fevkalade faydalı olacaktır¹⁰. Kastamonu vilayeti dahilinde bulunan Bartın kazasında yol yapım çalışmalarına Meşrutiyet döneminden önce başlanmıştı. Öncelikle Amasra-Bartın yolunun şose olarak inşası düşünülmüştü¹¹. Ancak buradaki yol yapım çalışmaları bölge eşrafının engellemelerine takılmıştı. 1867 yılında kaza merkezi haline getirilmek istenen

5 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1286 (1869), s. 92; Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1297 (1880), s. 141.

6 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1289 (1872), s. 146-147; Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1291 (1874), s. 164-165.

7 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1297 (1880), s. 141.

8 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1297 (1880), s. 144-145.

9 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1306 (1888), s. 396.

10 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1306 (1888), s. 395-397.

11 Bartın kazasında yürütülen bazı yol yapım ve onarım çalışmaları hakkında bkz. *Umur-ı Nafia ve Ziraat Mecmuası*, 15 Ra 318 (13.07.1900), s. 855; 15 C 1318 (10.10.1900), s. 958; 15 S 1316 (05.07.1898), s. 51.

Amasra'da eski ayan ve ağalar, buraya döşenen telgraf direklerini söktürmüş, kasabaya yapılmak istenen şube binası ile postane inşaatını engellemiş ve yol yapım çalışmalarını da durdurmuşlardı¹². Amasra-Bartın şosesinin yapımına uzun yıllar sonra yeniden gündeme gelmişti. Yapılan ilk incelemelerde yolun 335.257 kuruş masrafla yapılabileceği belirtilmişse de, sonradan bu meblağ 287.834 kuruşa düşürülmüştü. Yolun toplam uzunluğu 15.797 metre idi. Bartın'ı Amasra limanına bağlayacak olan bu yolun yapım masrafları fazla olduğundan işin ihale yoluyla yapımına karar verilmişti. Ayrıca Gürgenpınarı İskeleyi'nden Bartın'a kadar da bir yol yapımına başlanılmıştı¹³. Bartın-Safranbolu yolunun yapımına 1889 yılının Haziran ayında başlanılmıştı. Ancak bu yolun inşası sırasında ortaya çıkan sorunlar nedeniyle iş yarım kalmış, şosenin yapılan kısımları da bakımsızlıktan harap olmuştu. Dolayısıyla bu iki merkez arasındaki ulaşım kesilmiş ve zahire nakliyatı da durmuştu. Bu durumun kendilerini sıkıntıya soktuğunu ifade eden bölge ahali yolun yapımına yeniden başlanmasını istemişlerdi¹⁴. Ancak bu yoldaki inşa çalışmalarının başlaması uzun zaman almıştı. Yeniden başlatılan çalışmalar çerçevesinde, Bartın-Safranbolu arasında bulunan önceden harap olmuş 35 metre uzunluğundaki iki gözlü köprü tamir edilmişti¹⁵. Bartın-Safranbolu yolundaki çalışmalarda ortaya çıkan sorunlardan birisi de yapılan yolsuzluklar idi. Ahali şose inşaatı için toplanan paranın bir kısmının çalındığı iddiasıyla kumandanlığa şikayette bulunmuş, bunun üzerine askerî ve mülki idarecilerden oluşan bir heyet kurularak iddiaların araştırılmasına karar verilmişti¹⁶.

Bartın-Safranbolu yolunun Kastamonu'ya kadar uzatılması için de çalışmalara başlanılmıştı. Safranbolu'dan Kastamonu'ya kadar yapılacak inşaat çalışmalarının önündeki en önemli problem Araç Çayı'nın aşılması idi. Bartın-Safranbolu yolu, Araç Çayı üzerine inşa edilecek köprü ile Kastamonu'ya kadar uzatılmış olacaktı. Bu köprü'nün yapımı için de bizzat vilayet baş mühendisi Ragıp Bey görevlendirilmişti. Yapılan ilk incelemeler sonrasında Araç Çayı'nın zarar vermeyeceği şekilde yolun inşası planlanmıştı¹⁷. Bartın-Safranbolu yolu, Kastamonu vilayet merkezine kadar uzatılmıştı. Bölgenin ihtiyacından fazla kalan buğday, arpa, mısır gibi mahsüller de Bartın yolu kullanılarak Amasra limanına iletiliyor ve buradan ihraç ediliyordu¹⁸. Ayrıca vilayet dahilinde bulunan ormanlardan elde edilen odun, kereste, kalas gibi orman ürünleri de yine Bartın yolu kullanılarak limandan İstanbul ve İzmir'e naklediliyordu¹⁹.

12 Necdet Sakaoğlu, *Çeşm-i Cihan Amasra*, Latin Matbaası, İstanbul, 1966, s. 178.

13 Bartın kazasında yürütülen bazı yol yapım ve onarım çalışmaları hakkında bkz. *Umur-ı Nafia ve Ziraat Mecmuası*, 15 Ra 318 (13.07.1900), s. 855; 15 C 1318 (10.10.1900), s. 958; 15 S 1316 (05.07.1898), s. 51.

14 BOA. DH.MKT. 1949/74, 17 L 1309 (15.05.1892). Bartın-Safranbolu yolunun yapımı ile ilgili Dahiliye Nezareti'nden Kastamonu Vilayeti'ne gönderilen tahrirat.

15 *Umur-ı Nafia ve Ziraat Mecmuası*, 15 Ra 318 (13.07.1900), s. 855.

16 "Zağferanbolu'dan Bartın'a müntehi şose tariki amelîyatıyla derdest inşa bulunan hükümet konağı ianatında vukua gelen ihtilâsât-ı külliye ile mugâyir-i nizam bir takım ahvali ihbar itmesinden dolayı hakkında kumandanlığa şikayet edilmiş olub cihet-i askerîye ve mülkiyeden mürekkeb bir heyet muvaceshinde ihbârat-ı vakıası tahkik...", BOA. BEO. 2532/189846, 15 M 323 (22.03.1905).

17 *Umur-ı Nafia ve Ziraat Mecmuası*, 15 M 1315 (16.06.1897), s. 32.

18 *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1311 (1893/1894), s. 160; *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1317 (1899), s. 290.

19 *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1311 (1893/1894), s. 177. Ayrıca Kastamonu vilayetinin çeşitli mahallerinde yetiştirilen orman ürünlerinin nakli hakkında bilgi için bkz. *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1317 (1899), s. 342-343.

Amasra ile Bartın arasındaki nehir üzerinde taştan ve gayet sağlam bir köprü yapılmaktaydı. Ayrıca Amasra'da bir hükümet konağı ve bir İbtidaiye mektebi bulunmakta olduğu gibi bir de Bahriye mektebi binası inşa olunmaktaydı. Amasra kasabası yarım ada şeklinde olup iki tarafında büyük ve küçük liman adlarıyla anılan iki adet liman bulunduğundan kötü havalarda gemi ve vapurlar burada barınabilmekteydi. Tarlaağzı adlı bölgede birkaç tane kömür madeni ocakları bulunmakta olup bunların idaresi Ereğli Kömür Madeni-i Hümayunu'na bağlı idi. Bartın kazasının başlıca mahsulatı; hınta, arpa, kaplıca, yulaf, mısır, darı, patates, mercimek, nohut, elma, armut, erik ve saireden ibaretti. Bartın'da ağaçtan güzel yazı takımı ve sigara kutularıyla, kaşık yapılmakta olduğu gibi büyük küçük kayak, sandal, halat ve ip gibi gemi levazımata ile kiremit ve tuğla da imal olunmaktaydı²⁰.

Bartın kazasında Zerzene, Gölpazarı ve Amasra adlarıyla üç adet büyük orman bulunmakta olup bu ormanlarda kara ve sarı çam, meşe, gürgen, çimşir, boya ağacı, kavak ve emsali ağaçlar yetişmekteydi. Bartın'ın havası pek iyi olmadığı gibi denize yakınlığı dolayısıyla kuyularının suları da ağırca idi. Kazaya bağlı yerleşim yerlerinden Kurucaşile, Tekkeönü, Göçkün, Mugada, Kızılkum, Güzelcehisar ve İnkumu adlı bölgelerde birer iskele olduğundan buralara yüklü miktarda kereste indirilip her taraftan gelen gemilerle çeşitli bölgelere gönderilmekteydi. Bartın'ın güneybatısında şehre beş saat mesafede bulunan Filyos iskelesi kereste ticareti açısından oldukça önemli idi. Hamidiye kazasıyla Yenice nahiyesi dağlarından kesilen büyük kütükler sallarla nehir yoluyla getirilmekte ve burada iskeleye indirilmekte idi. Ayrıca Filyos nehrinin Bartın kısmında yeni inşa olunmuş iki adet fabrikada çeşitli türlerde keresteler imal olunarak gemilerle ülkenin çeşitli bölgelerine sevk edilmekteydi. Bartın'daki bu kereste ticareti hem Hazine-i Celile için hem de ahali için son derece önemli bir kazanç kaynağı idi.

Sahip olduğu ticari değerinin de etkisiyle Bartın kazası hızlı bir şekilde gelişmekte ve buna bağlı olarak nüfusu da önemli oranda artış göstermekteydi. H. 1306 (1888) tarihli Kastamonu Vilayet Sâlnâmesi'ne göre Bartın kazasında 44846 Müslüman ve 649 gayrimüslim yaşamaktaydı. Kazanın yıllık vergi gelirleri toplamı 1137372 kuruş idi. Kayıtlara geçtiği kadarıyla kazada 5718 koyun, 2742 keçi ve 2782 tiftik olmak üzere toplam 11247 küçükbaş hayvan bulunmaktaydı. Bunların rüsumatı ise 38366 kuruştur. Kazanın 1884 senesi aşârı 822525 kuruş bedel ile ihale olunmuştu. Kazanın 1886 senesindeki gümrük rüsumu toplamı ise 430438 kuruş idi²¹.

Kastamonu vilayetine ait H. 1310 (1892) tarihli sâlnâmeye göre; Bartın kazası kaymakamı Ahmed Ramiz Efendi, naib İsmail Hakkı Efendi, mal müdürü Hacı Hasan Efendi, tahrirat katibi Muhammed Nuri Efendi idi. Müftülük makamının ise boş bırakıldığı görülmekteydi²². Ayrıca Bartın'da bulunan din ve eğitim kurumları hakkında da bilgiler ve-

20 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1306 (1888), s. 397-398.

21 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1306 (1888), s. 398-399.

22 1893 tarihli sâlnâmede ise Bartın müftüsünün görevinden azledildiği belirtilmekteydi. Bkz. Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1311 (1893), s. 208.

rilmekteydi. Buna göre; Bartın şehrinde 5 cami, 4 mescid ve 5 sıbyan mektebi bulunuyordu. Ayrıca kazayı oluşturan 228 karyede 110 kadar cami ve mescid, 45 sıbyan mektebi, 4 medrese ve 2 kilise mevcuttu. Şehirde 971 dükkan ve mağaza, 11 taş ve ahşap han ve bir de kahvehane vardı. Bartın nehrinin sahip olduğu ticari değer göz önünde bulundurularak nehir üzerinde bir iskele yapımına ve bunun etrafının da kaldırım ile döşenmesine başlanmıştı. Bartın kazasında bulunan 8041 hanede 49619 Müslüman ve 97 hanede 575 gayrimüslim yaşamaktaydı. Bu sâlnâmede kazanın gelir kaynakları ise şu şekilde verilmişti:²³

	Guruş	Para
Emlak ve arazi vergisi:	610747	35
Temettuat vergisi:	392320	30
Bedelat-ı askeriye:	12259	20
Vergiden maarif hisse-i ianesi:	11716	31
Aşar:	973587	34
Aşardan maarif hisse-i ianesi :	48679	15
Aşardan Ziraat Bankası hisse-i ianesi:	97358	31
Ağnam rüsumu:	31185	
Yekûn:	2177855	36

Ziraat Bankası Sandığı Sermayesi:

	Guruş	Para
Menâfi sandıklarından müdevver sermaye:	520406	6
Ziraat Bankası'nın teşkilinden bu ana kadar olan varidat:	243730	
Yekûn:	764136	6

H. 1314 (1896) tarihli Kastamonu vilayet sâlnâmesine göre Bartın kazası kaymakamı Bekir Kami Efendi, naib Veliyüddin Efendi, mal müdürü Hacı Hasan Efendi idi. Ayrıca kaymakamın başkanlığında 9 kişiden oluşan bir idare meclisi bulunmaktaydı. Daha önceden görevinden uzaklaştırılan müftünün yerine ise henüz kimsenin tayin olunmadığı belirtiliyordu. Bu sâlnâmede Bartın kazasına bağlı mahalle ve karyelerle buraların hane ve nüfus sayıları da verilmekteydi. Bartın'da bir Ermeni ve bir de Rum mahallesinin var olduğunu belirten bu verileri önemine binaen aşağıdaki tabloda aynen aktarıyoruz²⁴.

23 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1310 (1892), s. 461-469.

24 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1314 (1896), s. 330-335.

Bartın Kazası Mahallat ve Karyesi					
Esâmi-i Mahallat	Hane	Nüfus	Esâmi-i Mahallat	Hane	Nüfus
Meclis Mahallesi	321	1340	Sancaktar Mahallesi	273	1300
Hacı Bekir Mahallesi	208	1000	Bakkal Mahallesi	150	733
Ada Mescid Mahallesi	305	1320	Mekteb Mahallesi	206	894
Rumyan Mahallesi	98	397	Ermeniyan Mahallesi	44	200
Hamidiye Mahallesi	98	380	Nefs-i Dertek Karyesi	51	300
Koca Reis Karyesi	37	195	Akgöz Karyesi	29	182
Nefs-i Fermid Karyesi	135	815	Kuman Karyesi	35	212
Turnak Karyesi	28	180	Kâdi Karyesi	31	185
Akpınar Karyesi	33	197	Handire Karyesi	22	123
Cebeciler Karyesi	19	120	Uğurlar Karyesi	38	235
Kantariler Karyesi	25	170	..... Karyesi	35	241
Okcular Karyesi	32	183	Kaşbaşı Karyesi	34	214
Dere Karyesi	20	110	YukarıHacılar Karyesi	31	198
Aşağı Hacılar Karyesi	33	259	Kâdi Karyesi	17	135
Esâmi-i Kurâ					
Küçük Sazye Karyesi	40	318	Kabagöz Karyesi	47	311
Horna Karyesi	28	118	Geriş Karyesi	51	289
Katırcılar Karyesi	18	104	Yanaz Karyesi	27	183
Derbend Karyesi	34	211	Ahadlar Karyesi	24	176
Kıran Karyesi	32	279	Aşağı Fislid Karyesi	44	290
İstorat Karyesi	25	115	Akcomesid Karyesi	28	179
İnanlı Karyesi	26	179	Mekecler Karyesi	26	151
Kıran Karyesi	24	120	Çayırköy Karyesi	23	179
Kurt Karyesi	26	212	Hatibler Karyesi	39	283
Haliller Karyesi	36	221	Gökcemusa Karyesi	25	179
Cebeciler Karyesi	30	190	Murad Bey Karyesi	25	237
? Karyesi	32	214	Nefs-i Karaköy Karyesi	39	257
Balamba Karyesi	47	325	Ağdacılar Karyesi	39	278
Saraylı Karyesi	28	176	Karasu Karyesi	43	204
Gürgenpınarı Karyesi	21	112	Gürbucağı Karyesi	28	156
Çavuşlar Karyesi	23	137	Tabaklar Karyesi	30	151
Aladağ Karyesi	21	86	Kâdi Karyesi	29	242
Anbarcılar Karyesi	33	282	Ahmed Paşa Karyesi	21	148
Ömer Ağa Karyesi	23	150	Kâdi Karyesi	35	283
Şahne Karyesi	23	157	Demirci Karyesi	21	140
Tuzcular Karyesi	23	184	Tabaklar Karyesi	20	161
Demirciler Karyesi	30	186	Gecen Karyesi	28	204

Yazıcılar Karyesi	29	213	Çeştepe Karyesi	26	137
Nefs-i Arfunda Karyesi	50	324	Akıncılar Karyesi	40	275
Lazlar Karyesi	44	305	Akmanlar Karyesi	34	228
Nebiöğlü Karyesi	30	187	Geriş Bayram Bey Karyesi	16	184
Çavuşlar Karyesi	20	127	Karapınar Karyesi	23	158
Güzelöğlü Karyesi	23	191	Karakoç Karyesi	33	250
Çorak Karyesi	36	348	Tabaklar Karyesi	30	267
Hatibler Karyesi	42	302	Aşağı Çukur Karyesi	26	229
Torlaklar Karyesi	40	307	Saz Karyesi	38	197
Kara Hüseyinli Karyesi	31	298	Kızıl Kebir Karyesi	29	212
Kızilkum Sağır Karyesi	27	164	Aşağı İhsaniye Karyesi	20	115
Aşağı Sarmaşık Karyesi	34	263	Nefs-i Çiftlik Karyesi	30	294
Yukarı İhsaniye Karyesi	20	101	Hacı Osmanoğlu Karyesi	28	244
Ramazanöğlü Karyesi	40	298	Karamazak Karyesi	32	330
İhsanoğlu Karyesi	42	277	Nefs-i Kızılelma Karyesi	24	160
Beşköprü Karyesi	25	259	Gözpınar Karyesi	27	240
Akbaba Karyesi	32	234	Tilkiöğlü Karyesi	24	177
Arıönü Karyesi	41	293	Hızırlar Karyesi	21	197
Hocaoğlu Karyesi	44	354	? Karyesi	20	165
Tasmacı Karyesi	35	297	Bakioğlu Karyesi	26	266
Hasan Efendi Karyesi	27	199	Iskalan Karyesi	30	245
Bozköy Karyesi	20	135	Bedil Karyesi	23	184
Şar Karyesi	31	290	Kara Yakub Karyesi	20	162
Ahmedler Karyesi	20	158	Hamidiye-i Atik Karyesi	30	117
Hamidiye-i Cedid Karyesi	31	187	Geriş Karyesi	23	177
Hasan Kâdioğlu Karyesi	28	277	Emiroğlu Karyesi	23	218
Dereköy Karyesi	27	217	Uluköy Karyesi	28	257
Ağbaşı Karyesi	30	252	Karacaoğlu Karyesi	20	189
Şaban Kâdi Karyesi	28	266	Celilbeyoğlu Karyesi	25	211
Ellibaş Karyesi	45	323	Madenler Karyesi	39	313
Usta Karyesi	20	180	Zindan Mahallesi	104	512
Sormagir Mahallesi	115	518	Şah Karyesi	22	145
Kavm Mahallesi	75	352	İstanlar Karyesi	35	193
Kazpınarı Karyesi	28	178	Makaracı Karyesi	38	291
Gömü Karyesi	60	316	Şeyhler Karyesi	25	136
Piri Karyesi	36	233	Zurnacı Karyesi	27	139
Ova Karyesi	25	141	Bozköy Karyesi	22	149
Saraydüzü Karyesi	26	162	Aliobası Karyesi	45	245
Karakacak Karyesi	32	193	Acarlar Karyesi	51	256

? Karyesi	33	195	Kalaycı Karyesi	24	133
Cumayanı Karyesi	31	141	Göçkün Karyesi	38	204
Şili Karyesi	37	175	Sarıderesi Karyesi	39	275
Demirciler Karyesi	45	215	Elvanlar Karyesi	30	181
Mezeci Karyesi	23	116	Dizeler Karyesi	20	162
Başahlar Karyesi	23	117	Meydan Karyesi	45	288
Karaman Karyesi	42	301	Ova Karyesi	35	199
Hisar Karyesi	34	161	Danişmend Karyesi	38	250
? Karyesi	25	133	Baş Karyesi	42	243
Ömerler Karyesi	30	175	Curanlı Karyesi	33	180
Aydoğmuş Karyesi	38	253	Kavaklı Karyesi	44	309
Cumalaz Karyesi	37	241	Şili Karyesi	67	417
Turabi Karyesi	30	209	Demirciler Karyesi	20	118
Şeyhler Karyesi	23	194	Göç Karyesi	25	144
Kızılkilise Karyesi	34	213	İlyasgeçidi Karyesi	38	231
Ziyaret Karyesi	29	207	Kargacık Karyesi	33	214
Çardak Karyesi	25	159	? Karyesi	32	203
Kapusuyu Karyesi	21	168	Ömerler Karyesi	42	302
Hevace Karyesi	24	152	Yenigün Karyesi	32	171
Hacı Karyesi	37	222	Balat Karyesi	28	169
Turanlar Karyesi	31	158	Çorak Karyesi	28	173
İmamlar Karyesi	20	116	Söğüdü Karyesi	26	146
? Karyesi	21	124	Aydınlar Karyesi	33	183
Oran Karyesi	25	178	Cuci Karyesi	28	154
Piri Karyesi	31	224	Çubbey Karyesi	37	213
Darıoranlı Karyesi	42	213	Nuhlar Karyesi	25	118
Yukarışeyhler Karyesi	22	128	Kayacılar Karyesi	40	207
Şeyhler Karyesi	32	211	Kayadibi Karyesi	23	207
Şahin Karyesi	32	208	Gencali Karyesi	31	225
Çavuş Karyesi	32	221	Kulak Karyesi	20	132
Hacı Karyesi	27	169	Alibaş Karyesi	23	156
Fırınlu Karyesi	37	244	Serdar Karyesi	38	293
Hasanlar Karyesi	27	132	Cinti Karyesi	31	176
Sipahiler Karyesi	46	221	Deveciler Karyesi	23	153
Kışla Karyesi	22	163	Dolaşı Karyesi	43	288
Karainler Karyesi	32	125	Yukarısal Karyesi	20	135
Şakirler Karyesi	25	161	İncekız Karyesi	22	131
Çanakçılar Karyesi	37	293	Esanlar Karyesi	30	179
Kocaköy Karyesi	26	161			

İncelediğimiz tüm sâlnâmelerde olduğu gibi H. 1314 (1896) tarihli sâlnâmede de Bartın nehrinin sahip olduğu ticari değerden ve bölge için öneminden bahsedilmekteydi. Bu nehirde iki sene önceye kadar posta vapurları ve ticaret gemileri işlemekte iken nehrin denize döküldüğü Boğaz adlı bölgenin deniz kumları ile dolmasından dolayı artık gemilerin nehir içine giriş çıkışlarının durduğu belirtilmekteydi. Bu sorunun çözümü için ise bir tarak dubası gönderildiği ifade edilmekteydi²⁵. Ancak Boğaz mevkiinde biriken kumların temizlenmesi ve nehrin ıslah edilerek tekrar ulaşımına açılması yıllar alacaktır. Devletin bu konuda aldığı tedbirler yetersiz kalıyordu. Kaza idarecileri ve halk, Sadaret'e yazdıkları dilekçelerde; nehir ulaşımının bölge için önemine değindikten sonra nehrin ıslahını ve tekrar ulaşımına açılmasını istiyorlardı. Hatta nehrin ulaşımına kapalı olmasının güvenlik zafiyetine bile sebep olduğunu belirtiyorlardı. Merkezi idarenin nehrin ıslahı için başlattığı girişimler yavaş ilerlemiş ve yetersiz kalmıştı. Hızlı ve etkili önlemler alınamamasının başlıca sebepleri ise; ekonomik sıkıntılar, nitelikli eleman ve yeterli teçhizatın olmaması, nehrin sürekli kumla dolması nedeniyle işin devamlılık gerektirmesiydi. Nehrin tam olarak ıslah edilip tekrar ulaşımına açılması ise 10 yıldan uzun bir zaman almıştı²⁶.

Bartın kazası ticari açıdan bölgesindeki diğer merkezlerle kıyas kabul etmeyecek kadar önemli bir merkezdi. Kazada bulunan binalar genellikle mimari usullere uygun olarak inşa edilmişti. Ayrıca Bartın kaymakamı Bekir Kami Efendi'nin çabalarıyla büyük bir hükümet konağı yapımına başlanılmıştı. Yaklaşık iki yıldır sürdüğü belirtilen inşaatın tamamlanmak üzere olduğu ifade ediliyordu. Mahalleleri arasında büyük bahçe ve bostanlar bulunan kazanın etrafı zümrüt yeşili dağlarla çevrili idi. Şehrin içerisinden geçen eski yol yüz elli kadar fenerle aydınlatılmaktaydı.

Bartın belediyesinin yıllık geliri 100.000 kuruş civarında idi. Bartın ahali genellikle ticaretle uğraştıklarından oldukça servet sahibi kimselerdi. Kazanın başlıca ticareti Bartın, Safranbolu, Arac, Daday ve Hamidiye ormanlarından kesilerek ahalinin arabalarla ve sallar üzerinde Filyos nehri vasıtasıyla iskelelere getirip tüccara sattıkları çeşitli kereste ve odundu. Ayrıca Bartın iskelesinden yıllık 7982529 adet civarında yumurta, tavuk, piliç ve hindi ihraç ediliyordu. Kaza civarından yalnızca Gölpazarı ve Zerzene civarında ziraata elverişli arazi bulunmakta, diğer kısımlarda pek az miktarda tarım yapılabilmekteydi. Sahildekiler gemicilikle, iç kesimdekiler ise ormanlardan arabalarla sahile kereste, odun vs. taşıyarak nakliyatçılıkla, az sayıdaki ahali ise maden ocaklarında amelelik ederek geçimlerini sağlıyordu²⁷.

Bartın kazası dahilinde bulunan Filyos, Kızılkum, Mugada, Boğaz, Tarlaağzı, Amasra, Çakraz, Deliklişile, Göçkün, Tekyeönü, Kurucaşile ve Kapısu iskelelerinden Boğaz, Amasra ve Kurucaşile'ye haftada bir gün İdare-i Mahsusa vapurları uğrayıp yolcu ve eşya

25 *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1314 (1896), s. 433; *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1317 (1899), s. 306; *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1321 (1903), s. 338.

26 Emrah Çetin-Özgür Tilbe, "XX. Yüzyılın Başlarında Bartın Nehrinin Islahı ve Ulaşımına Açılması İçin Yürütülen Çalışmalar", *Uluslararası Osmanlı Devleti'nde Nehirler ve Göller Sempozyumu*, 2-3 Mayıs 2013, Kayseri.

27 *Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H. 1314 (1896), s. 434-436.

taşıymaktaydı. Bu gemilerle Dersaadet ve diğer bölgelere kereste, odun, kömür vs. ihraç edilmekteydi. Ayrıca bunlardan Filyos, Amasra ve Kurucaşile iskelelerinde birer karakol hane inşa edilerek üçer zaptiye askeri yerleştirilmişti²⁸. Özellikle Amasra limanının ticari potansiyeli gün geçtikçe artmakta olup yerli ve yabancı birçok geminin uğrak yeri haline gelmeye başlamıştı. Amasra limanına 1894 senesinden 1899 senesi sonuna kadar gelen gemilerin kaydı şu şekilde idi²⁹:

Yelken (Adet)	Vapur (Adet)	Ait Olduğu Sancağı	Senesi
526	60	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1894
3	-	Yunan	1894
7	60	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1895
-	1	İngiliz	1895
309	81	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1896
-	5	İngiliz	1896
1	-	Yunan	1896
451	78	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1897
-	12	İngiliz	1897
-	1	Avusturya	1897
-	5	Fransız	1897
1	-	Yunan	1897
545	83	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1898
-	1	İngiliz1	898
-	4	Fransız	1898
1	1	Yunan	1898
519	89	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1899
3	1	Yunan	1899

Görüldüğü üzere Amasra limanı gerek yerli gerekte yabancı gemilerin uğradığı önemli bir liman olmaya başlamıştı. Bartın kazası da özellikle kereste ticareti sayesinde her geçen gün gelişmekte ve bölgesi için bir ticaret merkezi haline gelmekte idi. Buna bağlı olarak kazanın nüfusu sürekli artmakta ve şehir önemli bir gelişim kaydetmekteydi. Bartın kazasının demografik yapısının ve gelişimin daha iyi anlaşılması için aşağıdaki tabloya bakılabilir.

28 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1321 (1903), s. 339.

29 Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1321 (1903), s. 340-341.

Sâlnâmelerde Bartın Kazasının Hane ve Nüfus Bilgileri				
	Müslüman	Rum	Ermeni	Yıl
Hane Sayısı	8977	3	6	1872
Nüfus	32000	8	17	
Hane Sayısı	9050	42	30	1880
Nüfus	22500	80	40	
Hane Sayısı	-	-	-	1888
Nüfus	44846	649		
Hane Sayısı	8041	97		1892
Nüfus	49619	575		
Hane Sayısı	8573	142		1896
Nüfus	53020	597		

III. Sonuç

Kastamonu vilayetine bağlı olan Bartın kazası ile ilgili, adı geçen vilayetin sâlnâmelerinde oldukça değerli bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler bir taraftan şehrin fiziki ve demografik yapısını ortaya koyarken, diğer taraftan da şehrin ekonomik yapısı, kurumları ve tarihi gelişimi hakkında aydınlatıcı bilgiler vermektedir. İncelediğimiz kadarıyla Bartın, Osmanlı Devleti'nin İzmir, Trabzon ya da İskenderun limanları kadar önemli bir liman şehri olmasa da etrafındaki bölgenin en önemli ticaret merkezlerinden birisi olmayı başarmış bir şehirdir. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra ticari yapısındaki canlanma ile ön plana çıkmaya başlayan Bartın şehri için en önemli can damarı ise kazanın içerisinden geçen Bartın nehri idi. Nehrin sahip olduğu ticari değer Bartın şehrinin gelişiminde son derece önemli bir yer teşkil etmekteydi.

Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra Bartın özellikle gemi yapımı, ip, halat ve makara imalatı ile ön plana çıkmaya başlamıştı. Ayrıca kereste ticareti açısından imparatorluğun en önemli merkezlerinden birisi idi. Şehir halkının en önemli gelir kaynağı da kereste ticareti idi. Bununla birlikte 19. yüzyılın son çeyreğine doğru Bartın yumurta üretimi ve ihracatı ile dikkat çekmeye başlamıştı. Şehir için bu önemli ticaret kaynağının Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar önemini koruyarak devam ettirdiği kaydedilmekteydi. Bartın kazasının başlıca mahsulatı; hinta, arpa, kaplıca, yulaf, mısır, darı, patates, mercimek, nohut, elma, armut, erik ve saireden ibaretti. Bartın'da ağaçtan güzel yazı takımı ve sigara kutularıyla, kaşık yapılmakta olduğu gibi büyük küçük kayık, sandal, halat ve ip gibi gemi levazımatı ile kiremit ve tuğla da imal olunmaktaydı. Ayrıca Bartın kazasında Zerzene, Gölpazarı ve Amasra adlarıyla üç adet büyük orman bulunmakta olup bu ormanlarda kara ve sarı çam, meşe, gürgen, çimşir, boya ağacı, kavak ve emsali ağaçlar yetişmekteydi.

Sâlnâmelerden elde ettiğimiz bilgilere göre Bartın kazası Safranbolu, Çerkeş, Daday, Arac gibi bölgelerin Dersaadet'e açılan kapısı konumundaydı. Tüm bu bölgeler ticari açıdan da Bartın'a bağlı idi. Dolayısıyla Bartın kazası 19. yüzyılın ortalarından sonra hızlı bir gelişim göstermeye başlamıştı. Şehrin gelişimi ile doğru orantılı olarak nüfusu da artmaktaydı. Bartın kazasının 1872 yılında 32000 civarında olan nüfusu 1896 yılına gelindiğinde 53000'e yükselmişti. Ayrıca şehirde birer Rum ve Ermeni mahallesinin bulunduğu kaydedilmekteydi. Bu da şehrin sosyal zenginliğini artıran önemli faktörlerden birisi olmuştu.

Kaynakça

I. Arşiv Belgeleri

BOA. DH.MKT. 1949/74, 17 L 1309 (15.05.1892).

BOA. BEO. 2532/189846, 15 M 323 (22.03.1905).

II. Resmi Yayınlar ve Gazeteler

Sâlnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, H. 1286, H. 1289, H. 1291, H. 1297, H. 1306, H. 1310, H. 1311, H. 1314, H. 1317, H. 1321.

Umur-ı Nafia ve Ziraat Mecmuası, 15 M 1315 (16.06.1897), 15 S 1316 (05.07.1898), 15 Ra 318 (13.07.1900), 15 C 1318 (10.10.1900).

III. Araştırma ve İncelemeler

AŞÇIOĞLU, Erkan, *İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Bartın*, Ahmet Sarı Matbaası, İstanbul, 1970.

AYDIN, Bilgin, "Salnâme", *TDVİA*, C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 51-54.

CANSEVER, Nurettin, *Bütün Yönleriyle Bartın*, İstanbul, 1965.

DUMAN, Hasan, *Osmanlı Sâlnâmeleri ve Nevsâlleri*, C. 1, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara, 2000.

ÇETİN, Emrah, *Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Karayolu Ulaşımı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2013.

ÇETİN, Emrah-TİLBE, Özgür, "XX. Yüzyılın Başlarında Bartın Nehrinin Islahı ve Ulaşımına Açılması İçin Yürütülen Çalışmalar", *Uluslararası Osmanlı Devleti'nde Nehirler ve Göller Sempozyumu*, 2-3 Mayıs 2013, Kayseri.

PAKALIN, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. III, MEB Yayınları, İstanbul, 1971.

SAMANCIOĞLU, Kemal, *İktisat ve Ticaret Bakımından Bartın*, Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, 1942.

SAKAOĞLU, Necdet, *Çeşm-i Cihan Amasra*, Latin Matbaası, İstanbul, 1966.

TUNCEL, Metin, "Bartın", *TDVİA*, C. 5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 87-90.

FOTOĞRAFLAR

Foto 1: 1910 Yirmibeşzade Tersanesi – Yalı Mevkii (1905)

Foto 2-3: Bartın ırmağında ve iskelesinde gemiler (1930-50'li yıllar).

BARTIN KADINLAR (GARILA) PAZARI

Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ¹

ÖZET:

Pazarlar, geçmişten günümüze değin toplumsal yaşamın önemli bir unsuru olmayı sürdürmektedir. Yerleşme sisteminde farklı kademelerde ortaya çıkan haftalık pazarlar, farklı amaçlara hizmet etmekte; dolayısıyla farklı işlevlere sahip olabilmektedirler. İstihdam, ucuzluk, sosyal etkileşim, statü sergileme fırsatı bu işlevler arasında yer almaktadır. Buradan hareketle Bartın ilinin yer aldığı batı Karadeniz bölgesinde birçok yerleşim biriminde kadınların satıcı olduğu pazarların haftanın belirli günlerinde kurulduğu görülmektedir.

İşte bu çalışmada; Bartın'da bir asırdan fazla bir süredir kadınlar tarafından kurulan bir Pazar olan Kadınlar Pazarının ismi, kuruluşu, gelişimi ile şehrin sosyoekonomik ve kültürel hayatındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuş olup, şehrin ismi ve tarihi gelişimi konusunda da bilgi verilmektedir.

Anahtar kelimeler: Bartın, Kadınlar Pazarı, Pazar, Ticaret, Şehir.

Bartın Ladies' Bazaar (Garıla Bazaar)

ABSTARACT:

This study deals with weekly Ladies' Bazaar which held on a hundred year in Bartın, it's name, establishment, development, hereby the affects of this bazaar on the city's social-economic and cultural life. The name of Bartın and historical development are mentioned in this study.

Key Words: Bartın, Ladies' Bazaar, Market, Trade, City.

GİRİŞ

İsimleri tüketimle nerdeyse özdeş hale gelmiş olan kadınların ismiyle anılan bir pazarın varlığı ilk bakışta çoğumuza şaşırtıcı gelebilir. Ancak ülkemizin birçok yöresinde kadınların doğrudan üretime ve ekonomiye katıldıklarını gösteren pek çok örnek vardır. Özellikle Karadeniz bölgesinde kadınlar evin geçimini ve ekonomisini nerdeyse tek başlarına üstlenmişlerdir. Bartın ilinin yer aldığı batı Karadeniz bölgesinde birçok yerleşim biriminde kadınların satıcı olduğu pazarların haftanın belirli günlerinde kurulduğu görülmektedir. Biz bu çalışmada Bartın Kadınlar pazarını ele alacağız. Öncelikle Bartın'ın isminin anlamından ve buradaki yerleşimin tarihinden söz ederek konuya girmemiz uygun olacaktır.

¹ Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mhizmetli@bartin.edu.tr

Bartın şehri ismini içinden geçen çayın Latince adı olan Parthenios'tan almıştır. Adı geçen çayın Karadeniz'e ulaştığı yerin 11 km güneydoğusunda kurulan Bartın'ın (Parthenia) ilk çağlardan beri bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Şehir merkezinin üç tarafının sularla çevrili olması burayı hem bölgenin hem de Türkiye'nin tek nehir limanı haline getirmiştir. Osmanlı idari teşkilatında Bolu sancağı içinde yer alan Bartın önceleri çevre halkının alışveriş yaptığı bir Pazar yeri olarak gelişmiştir. XVII yüzyılda buradan geçen Evliya Çelebi, Bartın Çayı ağzında kalyonlar yapıldığını ve buradan gemilerle İstanbul'a ve başka yerlere gemilerle kereste başta olmak üzere bazı ticari emtianın gönderildiğini yazmıştır (Tuncel, 1992; 87-89). 1737'de *Atlas* adlı bir eser yazan Uluslu İbrahim Hamdi de şehirde gemi yapımının geliştirdiği sanat dalları olarak ip, halat ve makara imalinden söz etmektedir. (Tuncel, 1992; 87-89).

XVIII. Yüzyılda her cumartesi Pazar kurulan Bartın, gelirinin önemli kısmını pazarcılıktan sağlıyordu. Ticari sınırları Safranbolu, Eflani ve Ulus'a kadar uzanan pazarda başlıcaları; çamaşır, çıra, keten tohumu, pestil, ceviz, yağ, keten ipliği, astar ve kereste olmak üzere çeşitli mallar alınıp satılıyordu. Osmanlı döneminde gemi inşası yapılan yerler arasında Bartın'ın da bulunduğu ve 1827 yılında Korvet adı verilen savaş gemilerinden birinin inşa edilerek İstanbul'a gönderildiği biliniyor. Donanmanın kendir bezi ihtiyacının bir bölümü de buradan karşılanıyordu. 1867 yılında ilçe olması Bartın'da belediye teşkilatının kurulmasını hızlandırmış, 1876'da belediye teşkilatı kurulan şehrin nüfusu artmış, İstanbul'a düzenli vapur seferleri başlamıştı. Aynı dönemde Bartın'ın ticaretinde önemli yeri olan kereste ve yumurta gemilerle çeşitli bölgelere naklediliyordu. 1870 yılında Bartın ülke dışına ilk yumurta ihracını gerçekleştirir. XX. Yüzyılın başlarında da gemi inşası yeri ve ticaret merkezi olarak önemini koruyan Bartın'da 1906-1907 yıllarında Almanya gibi Avrupa ülkelerine yapılan yumurta ihracatı 1940 yılına kadar devam etmiştir. Bartın iskelesinden bir süre daha İstanbul'a yumurta gönderilmeye devam etmiştir. 1924 yılında Zonguldak iline bağlı bir ilçe olan Bartın 1991 yılında ise 30.000 nüfuslu bir il olmuştur (Tuncel, 1992; 87-89).

Öncelikle bu pazarın ismi üzerinde durmak gerekiyor.² Bartın'da kadınlar pazarına verilen isimler arasında *Galla pazarı*, *Garıla pazarı* ve *Aşıklar pazarı* bulunmaktadır. Bu isimlerin kökeni ve pazarın tarihi gelişimi konusunda Bartın tarihi hakkında kendi çabasıyla bir takım araştırmalar yapmış yerel bir tarihçi olan Nihat beyefendiyle görüştük. Ona göre, pazarın adında yer alan *Galla* ve *Garıla* isimleri karılar isminden bozmadır. Kendisi, bugün kaba bir söz olan karı sözünün seksen yıl önce böyle anlaşılmadığını, bugünkü hanım, eşim, hayat arkadaşım ifadelerinin yerine kullanıldığını ifade ediyor. Bekâr kadına kız, evli ise karı dendiğini ve bunun kabalık olarak anlaşılmadığını belirtiyor. Ancak bugün bu pazara *galla pazarı* diyen kalmamıştır (Nihat Şivet, 2013). Şivet, Aşıklar

2 Kadınlar Pazarını ele alırken yararlandığımız basılı kaynakların başında Selahattin Çilsüleymanoğlu'nun Bartın Halk Kültürü isimli eseri gelir (Çilsüleymanoğlu, 1996; 443-447). Ayrıca Saliha Koday-Şaban Çelikoğlu tarafından yayınlanan "Geleneksel Alışveriş Mekanlarına Bir Örnek: Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Pazarı) isimli çalışmaları da konuyu farklı boyutlarıyla incelemeleri bakımından önemlidir.

pazarı isminin ise bu pazarın kurucusu olan Aşık Hasan'dan geldiğini söylüyor. Rivayete göre ilk Pazar bugün Dervişoğlu Sinemasının bulunduğu caddede Aşık Hasan namlı kişi tarafından evi ve dükkanlarının bulunduğu yerde kurulmuştur. Zengin ve hatırlı bir kişi olan Aşık Hasan, Salı ve Cuma günleri davul çaldırarak alıcı ve satıcı kadınları burada toplamak istemiş ve bunda da başarılı olmuştur. Lakabının bildiğimiz anlamda aşkla ilgili olmadığı, varlığını aştığını ve taşıdığını ifade etmek için verildiği anlaşılıyor. Yine aynı rivayete göre, uzun yıllar sonra belediye pazarın daha merkezi bir yerde olmasını istemiş, bu yüzden de Pazar o dönemde meyhane aralığı adı verilen şimdiki Şadırvan'dan Adliye'ye giden sokakta kurulmuştur. O zaman bu sokağın Cumhuriyet Caddesine kadar uzandığı belirtiliyor. Zaman içinde artan ihtiyaçları karşılaması dolayısıyla yetersiz ve dar gelen pazar, o zaman şimdiki Cumhuriyet Caddesinde bulunan Cezaevi'nden Asma'ya giden yola kadar uzatılmıştı. Daha önce üstü açık olarak kurulan pazara belediye tarafından cezaevinin duvarına bitişik yüz elli metre kadar örtülü alan yapılmıştır. İlerleyen zaman içerisinde belediye tarafından şimdiki kapalı alan istimlak edilmiş, ayrıca manavların pazarı olarak da iç kesimin açıldığı anlaşılıyor. O dönemde ulaşım imkânlarının kısıtlılığı dolayısıyla köylülerin küfe ve sepetlerle taze getirdiği meyve ve sebzeler manavlarınkinden daha taze olduğundan tercih ediliyordu. Yine o zamana mahsus bir durum olarak pazarda yalnız kadınların görüldüğü, erkeklerin ise işinde gücünde olduğu için gelmediği anlatılıyor. Bugün ise burası -her ne kadar kadınlar çoğunlukta ise de- karma bir pazar haline gelmiştir.

Bir başka yerel tarihçi olan ve Bartın tarihiyle alakalı derleme niteliğinde yayınlanmış bir kitabı da bulunan Erkan Aşçıoğlu ise pazarın tarihini 100 yıl öncesine götürmektedir (Erkan Aşçıoğlu, 2013). Ona göre, belediye tarafından kurulan pazar yerinin kapanmasından sonra halen Alpaslan Sinemasının bulunduğu cadde üzerinde yeni pazar kurulmuştur. O yıllarda Yalı Mevkii boyunca inşa edilmiş olan dükkanlarda ahşap gemilere malzeme satıldığı biliniyor. Bu pazar zaman içinde o sokakta bulunan eski bir Bartınlı ailenin evinin orada olması nedeniyle o ailenin lakabı ile anıldı ve Aşık Pazarı adını aldı. Pazar Yukarı Camiinin oraya kadar devam etti. Daha yeni yıllara gelindiğinde pazar halen Davut Fırınçioğlu Caddesi denilen (Cumhuriyet meydanının oradaki cadde) yerde kuruldu. Erkan Aşçıoğlu, bu Pazarın köylerden gelen halk şairlerinin ve aşıkların şiirlerini ve türkülerini okudukları yer olması nedeniyle "Aşıklar Pazarı" diye anıldığını, ancak kötü bir benzetme yapılarak pazarın sevgili anlamındaki aşıklar ismiyle tanıtılmak istenildiğini söylüyor (Erkan Aşçıoğlu, 2013).

Burada bir parantez açarak önemli bir hususa değinmek yerinde olacaktır. Her iki Bartınlının da Kadınlar pazarının sevgililer anlamında aşıklar pazarı ismiyle tanınmasından rahatsız oldukları, bunun da temelde şehirdeki bu konudaki duyarlılığı yansıttığı anlaşılıyor (Şivet, 2013; Aşçıoğlu, 2013). Gerçekten de Bartın halkı bu pazar yoluyla şehirlerinin tanınmasından ne kadar memnunsa, bilhassa medya tarafından pazarda alışveriş yaparak evlerinin geçimine ve Bartın ekonomisine katkıda bulunma çabasındaki kadınların bu şekilde olumsuz etiketlenmesinden de o ölçüde rahatsızlık duymaktadır. Dileğimiz medyanın bu duyarlılığı dikkate alarak en azından bundan sonra söz konusu pazarla ilgili

yapılacak yayınlarda magazin haberiyle tiraj/rejting yapmak yerine objektif ve duyarlı habercilik ilkelerine bağlı kalarak kamuyu bilgilendirici haber yapma yoluna gitmesidir.

Pazarın ismi ve ilk kuruluşuyla ilgili olarak her iki kaynak kişi de kadınlar pazarının şimdiki sinemanın bulunduğu yerde kurulduğunda hem fikirdirler. Ancak kurucusu konusunda daha yaşlı olması dolayısıyla olayı daha iyi bildiği anlaşılan Nihat Şivet'in verdiği bilgilerin daha doğru olduğu kanısındayız. Bu yüzden de pazarın Aşık Hasan³ isimli şahıs tarafından kurulup geliştirildiğini söylememiz mümkündür. İsmiyle ilgili diğer yakıştırmaların ise Kadınlar pazarının varlığını ve sosyoekonomik katkılarını gölgeleyecek önemde olmadığı görüşündeyiz.

Pazarın kuruluşunu hazırlayan sebeplerin başında Bartın ve çevre köy-kasabaların halkının Osmanlı döneminden itibaren muhtelif dönemlerde kıtlık, yoksulluk dönemleri yaşaması ve bunun sonucu çeşitli sıkıntılara katlanması sayılabilir.⁴ Erkeklerin işsizlik dolayısıyla evinden ayrılıp dağlarda orman ve ağaç işleriyle uğraşması sonucu ev işleri yanında bahçe ve tarla işlerini de üstlenen Türk kadını zorluklara yenilmeden ve kimseye boyun eğmeden yaşama mücadelesi içerisine girmiştir. Bu sebepler sonucu Bartın kadını ürettiğini kendisi aracısız satmak üzere evinin ihtiyacından artan ürünlerle doldurduğu küfesini sırtladığı gibi en yakın pazarı aramak üzere yollara düşmüştür. Özellikle çevre kasaba ve köylerde yaşayan ve kocası gurbette olduğundan evinin her türlü yükü sırtına binmiş olan ev kadınlarının çoğalmasıyla mahalle aralarında satış yapanların sayısında bir artış gözlenmiştir. Hükümet tarafından 1930'lu yılların sonunda Bartın'da başlatılan mükellefiyetlik (madenkeşlik) uygulamasıyla köy muhtarlıklarının belirlediği kişilerin Zonguldak maden ocaklarında çalışmaya başlaması yüzünden evinden, köyünden ayrılan aile reislerinin işlerini ev hanımları üstlendiğinden kadınlar pazarı da işlevini sürdürmüştür (Çilsüleymanoğlu, 1996; 445). Bartın mahallelerinde sırtında küfelerle satış yapan kadınların durumunu değerlendiren Belediye Meclisi bir karar alarak onların sıkıntılarını gidermeyi ve bir Pazar kurarak bu alışverişlerine belirli bir düzen vermeyi amaçlamıştı.

"9 Haziran 1321 (1905) tarihli bir kararıyla Belediye Meclisi "kadınlar için Pazar yeri olmadığından dolayı sokak ve mahallâtda gezmeye mecbur kalmaları dolayısıyla âdab-ı İslâmiyeyi muhafaza bakımından bir kadın Pazar yeri düşünülmekte iken Fırıncıoğlu Ömer Efendi'nin mutasarrıfı olduğu Dalyanoğlu arsası denmekle maruf arsayı parasız belediyeye vereceğine dair vakii olan müracaatı üzerine..." burada kadınlar pazarı kurulmasını kabul etmiştir. Bu Pazar her nedense devam ettirilememiş ve Belediye Meclisi 1322

3 Pazarın kurulmasına öncülük eden âşık Hasan'ın 1800-1900 yılları arasında yaşadığı tahmininde bulunan Nihat Şivet, onun Karaçay köyünde bir değirmeni ve üstünde evi bulunduğunu söylüyor. Ayrıca cumhuriyet dönemine geldiğinde de pazarın kurucusu Aşık Hasan ölmüş olup oğlunun adı da Hasan idi, Karaçay üzerindeki un Değirmeni Amasra yolundaydı. Aşık Hasan'ın torunlarının bugün sinemanın karşısında bisiklet dükkanlarının bulunduğu da elimizdeki bilgiler arasında (Nihat Şivet, 2013).

4 Şifahi görüşme yaptığımız iki kaynak kişinin de aynı sebepleri sıralaması bizi bu yargıya götürmüştür. Kuşkusuz başka faktörler de sıralanabilir.

(1906) tarihinde Pazar yerindeki barakaların bozulmasına karar vermiştir (Samancıoğlu, 1954; 43-44; Çilsüleymanoğlu, 1996; 446).

Pazarın işlemeyerek kısa sürede kapanmasında pazar yerinin o zamanki şehir merkezinin dışında kalması, hayvan bağlayacak yerlerin bulunmaması (Aşçıoğlu, 2011; 165) gibi gerekçeler gösterilmekle birlikte bu değerlendirmenin bazı noktalarda eksiklikleri bulunduğu kanısındayız. İlk olarak pazarcıların hayvanlarıyla pazara geldiklerine dair elimizde bilgi bulunmadığı gibi, görüştüğümüz Sayın Nihat Şivet de kadınların pazara yürüyerek geldiklerini önemle belirtmiştir. Pazarın işlememesinde şehrin ticari merkezinin zaman içerisinde değişmesinin ve bu nedenle kapanan pazar yerinin insanların uğrak yerlerinin dışında kalmasının bu gelişmede etkili olduğunu düşünmenin daha gerçekçi olduğu inancındayız. İnsanlar şehrin bir yerinin pazar olmasında uzlaştıklarında uygun bir yer ise burada mutlaka pazar kurulmaktadır. Bunun en açık örneği kapanan pazar yerinin yakınında bulunan Kavaklı'da bugün hala kadınların küçük bir pazar kurmaya devam etmesidir. Nitekim Kadınlar pazarı da bugünkü yerine gelinceye kadar şehir içinde birkaç yer değiştirmek durumunda kalmıştır. Bunda artan nüfus ve ihtiyaçlara paralel olarak pazarın da gelişip büyümesi en önemli rolü oynamıştır. Bunun sonucunda ilk olarak Yukarı Çarşı'da İskele Caddesi'nin başında kurulan pazar sonraları Asma Caddesi'nin başında Hükümet konağı istikametinde uzanan yol (şimdiki Davut Fırıncıoğlu Caddesi) üzerinde kurulmaya başlamış ve burada varlığını devam ettirmiştir. Salı ve Cuma günleri köylerinden küfelerle getirdikleri ürünlerini bu pazarda satabildikleri gibi, aynı günlerde kamyonlara yükleyerek Çarşamba ve cumartesi günleri Pazar kurulan Zonguldak'a da gönderebiliyordu. Yine çarşambaları sabah erken Kemerköprü'den kalkan otobüslerle taze sebzele küfelerle, günlük yoğurtlarını bakraçlarla Zonguldak'a gönderen kadınlar, akşam geri dönen otobüslerden boş küfe ve bakraçlarını alıp köyelerine dönerlerdi (Çilsüleymanoğlu, 1996; 446).

Pazara gelen kadınların yöresel giysiler giydikleri biliniyor. Genelde yaşlı kadınların yazma denen büyükçe örtüler, genç kızlar tülbent gibi allı güllü şeyler kullandıkları naklediliyor. Kadınların pazara gelirken temiz ve düzgün giyinmeye özen göstermeleri, kızlarını yanlarında getirmeleri medya ve şehrin sosyal dokusunu tanımayan kişiler tarafından bu pazarın insanların eşlerini beğendikleri mekanlar olarak tasvir edilip tanıtılması sonucunu doğurmuştur. Kadınlar pazarından söz eden Bartınlı yazarların ittifakla bu hususun yanlışlığı üzerinde durmaları, Bartın halkının bu olumsuz nitelemeye gösterdiği tepkinin ve duyulan rahatsızlığın bir ifadesi olarak görülmelidir. Medyanın bu şehirdeki pazara ilgi göstermesi ve burayla ilgili haber yapması şehrin turizmine katkısı bakımından önemli olmakla beraber burada haberde objektiflik ve kamu yararının gözetilmesine itina edilmesinde sayısız yararlar bulunmaktadır.

Bugün otopark alanında kurulan Kadınlar pazarında kışın sayıları belli bir oranda azalan kadın pazarcılar kendi yetiştirdikleri sebze ve meyve gibi bitkisel ürünler ile süt, yoğurt, peynir, tereyağı gibi hayvansal ürünlerini Salı ve Cuma günleri pazarlamaya de-

vam etmektedir. Halen şehirde bu pazarın yanı sıra dört Pazar daha kurulması bunlarda da satıcıların %85 ini kadınların oluşturması kadınların ve kadınların aktif oldukları pazarların Bartın ekonomisindeki yerini ve önemini açıkça göstermektedir (Aşçıoğlu, 2011; 165). Belediye yetkililerinden alınan bilgiye göre, pazara gelen satıcılardan küfe başına 50 kuruş işgaliye alınmaktadır. Buradan sağlanan toplam gelir yıllık 25.000 TL'dir. Bu durum kadınlar pazarının belediye için de önemli bir gelir kaynağı oluşturduğunu göstermektedir. Kadınlar Pazarı, Bartın'ın medyada gündeme gelmesini sağlayan önemli başlıklardan biri olup şehrin iç ve dış turizme yönelik tanıtımında önemli bir paya sahiptir.

Bartın Türkiye'nin içinden üç ırmak geçen nadir şehirlerinden biridir. Tarihi Cenevizlere kadar uzanan Fatih'in çeşm-i cihan olarak nitelediği Amasra bu ilimizin sınırları içerisindedir. Yine bölgenin önemli kısmına hitap eden ve cazibe merkezi olmaya aday İnkumu Plajı da Bartın'dadır. Bartın'ın bu imkanları ve doğal zenginlikleri yerine sadece Kadınlar pazarıyla gündeme geliyor olması ülkemizde magazin amaçlı istismarın örneklerinden biri olup bir talihsizlik sayılmalıdır. Dileğimiz Bartın'ın yapılacak yeni çalışmalarla tarihi, turistik, sosyal ve kültürel zenginlikleriyle doğru bir şekilde tanıtılıp bölge ve ülke ekonomisinde hak ettiği yeri almasıdır.

KAYNAKÇA

- Aşçıoğlu, Erkan, (2011), **Bartın'da Tarih**, Sargın Ofset Matbaacılık, Bartın.
- Çilsüleymanoğlu, Selahattin, (1996), **Bartın Halk Kültürü**, C. I, Azim Kitabevi, Bartın,
- Erkan Aşçıoğlu ile yapılan görüşme**, 28.06.2013.
- Koday, Saliha ve Çelikoğlu, Şaban, (2011) "Geleneksel Alışveriş Mekanlarına Bir Örnek: Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazarı)", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15 (2), s. 243-262.
- Nihat Şivet'le yapılan görüşme**, 28.06.2013.
- Samancıoğlu, Kemal, (1954), **Bartın Belediyesi ve Tarihçesi**, Bartın.
- Tuncel, Metin, (1992), "Bartın", **DİA**, c.V, 1992.

FOTOĞRAFLAR

Foto 1: Bartın Köylü Pazarı (1967)

Foto 2: Bartın Köylü Pazarı (1989)

Foto 3: Bartın Köylü Pazarı (1990'lı yıllar)

AMASRA MÜZESİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ MEZAR TAŞLARI HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR

İbrahim YILDIRIM¹

ÖZET

"Amasra Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları Hakkında Bazı Mülahazalar" konulu bu incelemede müze bahçesinde bulunan irili ufaklı ve çoğu parçalanmış vaziyette bulunan elli iki civarındaki mezar taşından bazıları çalışmamızda yer almıştır. Mezar taşlarının hepsi mermer malzemeden yapılmıştır. Müzede bulunan mezar taşları şahideli tiptedir. Örneklerin çoğu dikdörtgen gövdelidir. Bu mezar taşlarında kavuk, sarık, fes gibi başlıklar bulunmaktadır. İncelediğimiz bütün mezar taşları kitabelidir. Mezar taşlarında bölge insanına ait yerel bilgiler de bulunmaktadır. Şahidelerin yapım ve süsleme tekniği olarak oyma ve kazıma tekniği görülmektedir. Süsleme konusu olarak bitkisel, nesneli, geometrik bezeme unsurları ve yazı kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Amasra, Mezar Taşı, Bitkisel Süsleme, Hat

AMASRA MUSEUM LOCATED IN THE OTTOMAN PERIOD, SOME CONSIDERATION ABOUT GRAVESTONES

ABSTRACT

"Amasra Museum Located In The Ottoman Period, Some Consideration About Gravestones", on this review in the museum garden on the large and small in this study and in most fragmented state around fifty two were included in our study, some of the tombstone. All of the material is made of marble tombstones. Şahide type tombstones are located in the museum. Many of the examples rectangular body. In this grave stone kavuk, sarık, fes include such titles. We have examined all the grave stones are inscriptions. Local information on the tombstones of people in the region are also included. Şahide's as construction and decoration techniques is observed. As a form of decoration floral, objects, geometric decoration elements and calligraphy are used.

Key Words: Amasra, Gravestone, Floral Motif, Calligraphy

GİRİŞ

Bartın, Batı Karadeniz Bölgesi'nde denizden 12 km içeride kurulmuş eski bir Anadolu yerleşimidir². Bartın, 1920 yılında mutasarrıflıktır. 1924 yılında il olan Zonguldak'a bağlanmış, 1991 yılında il olmuştur. Bartın, M.Ö. XIV. yüzyıldan bugüne kadar birçok uygarlığı üzerinde ağırlamıştır. Bu nedenle il, Roma, Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemlerinin izlerini taşıyan çok sayıda tarihi esere sahiptir. Tarihi ve doğal değerleri yönünden zengin

1 Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü.

2 Dr. Cevdet Yakupoğlu'nun Bartın Vakıfları (1214-1514) isimli kapsamlı çalışmasının 4. ve 14. sayfalarında Bartın'la ilgili tarihi bilgiler verilmektedir. Bkz. Cevdet Yakupoğlu, Bartın Vakıfları (1214-1514), T.C. Bartın Valiliği İl Özel İdaresi Şubat 2010, Yayın No: 3, s. 4-14; Ayrıca Bkz. Erkan Aşçıoğlu, Bartın, Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Ankara 1984, s. 11-14; Bkz. Erkan Aşçıoğlu, Bartın'da Tarih, Bartın 2011, s. 126-143.

olan Amasra ilçesi, il turizminin en önemli merkezidir. İlçenin kent merkezine uzaklığı 16 km'dir³.

Semavi Eyice, Amasra ile ilgili yazmış olduğu küçük ama mühim kitabının giriş sayfalarında Amasra'nın Karadeniz kıyılarında bir liman kasabası olarak tarihin en erken devirlerinden itibaren özel bir gelişme gösterdiğini, bununla ilgili olarak da çeşitli kaynaklarda ve arkeolojik bulgularda aydınlatıcı bilgilerin ve bulguların varlığından bahseder⁴. Amasra Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Zonguldak'tan 80 km. mesafede yer almaktadır. Şehir eski Amastris yerleşmesi üzerinde kurulmuş olup, klasik dönemden bu yana iskân edilmiştir⁵. Antik çağdaki adı susam diyarı anlamındaki "Sesamos" olan Amasra, M.Ö. III. yüzyılda Kraliçe Amastris'in adıyla anılmış, Osmanlılar zamanında ise, Amasra olarak söylenmeye başlanmıştır⁶.

Antik bir yerleşim yeri olan Amasra ve çevresindeki taşınabilir kültür varlıklarının ilk defa 1955 yılında belediye binasındaki küçük bir salondaki sergilenmesi sonrasında, 1884 yılında Denizcilik Okulu olarak yapımına başlanılan ancak bitirilemeyen bina, Kültür Bakanlığı'na satın alınarak restore edilmiş ve 1982 yılında burası Amasra Müzesi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Dört teşhir salonu bulunan müzede, Helenistik, Roma ve Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemlerine ait çeşitli eserler sergilenmektedir.

Amasra üzerine oldukça güzel bir çalışmaya imza atmış olan değerli tarihçi Necdet Sakaoğlu, 1966 yılında İstanbul'da yayımladığı "Çeşm-i Cihan Amasra" isimli kitabında, tıpkı Eyice gibi, Amasra ve çevresinde fazla kitabeyle rastlanmadığından bahseder ve ilave eder: "Yarım asır önce şimdiki belediye parkının ve çamlığın yerlerini işgal eden İslam mezarlığı, yakın bir geçmişte kaldırılmış, fakat bu arada yazılı taşların bir kıymeti olabileceği asla düşünülmemiştir. Böylelikle kasabanın (Amasra'nın) son birkaç asırlık tarihine ışık tutabilecek deliller yok edilmiştir"⁷.

Bir dönem "eskiye düşmanlık" ve "eskinin izlerini silme" adına yapılan yerine göre düşmanlık ve yerine göre de cehaletten kaynaklanan bu tarih düşmanlığı Amasra'da da eski dönemlerde maalesef çeşitli imar çalışmaları çerçevesinde uygulanmıştır. Bugün Amasra Müzesi'nin bahçesinde yer alan Osmanlı Dönemine ait mezar taşları işte bu kıyımdan bir şekilde kurtulabilen ve çeşitli yollarla (satın alma, bağış) müzeye getirilen ve burada müze bahçesinde sergilenen kültürel varlıklarımızdır. Kentin hafızası olan bu mezar taşlarında

3 Bülent Yılmaz vd., Geleneksel Yapıların Kentsel Mekanda Oluşturduğu Düzenin Bartın Kenti Örneğinde İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, C: 1, S: 1, 2011, s. 3; Bkz. Nurettin Cansever, Bütün Yönleriyle Bartın, İstanbul 1965, s. 7-10.

4 Bkz. Semavi Eyice, Küçük Amasra tarihi ve Eski Eserleri Kılavuzu, TTK Basımevi, Ankara 1965, s. 5.

5 Stephen J. Hill, Zonguldak Amasra'da Ön Araştırma, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, s. 87, Antalya 18-23 Mayıs 1989, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1990.

6 Mitolojiden Gezgine Bartın Kültür ve Turizm Envanteri, Bartın İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Aralık 2007, Ankara, s. 51; Bkz. Nurettin Cansever, Bütün Yönleriyle Bartın, İstanbul 1965, s. 11-16; Ayrıca Bkz. Necdet Sakaoğlu, Çeşm-i Cihan Amasra, İstanbul 1966, s. 14-184.

7 Necdet Sakaoğlu, a.g.e., s. 250.

kayıtlı olan kişilerden hareketle, hangi tarihlerde kimlerin hayat sürdüğü ve sonrasında ebedi âleme göç ettiklerini bilebiliyoruz. Meslekleri, yerine göre yaşları, cinsiyetleri gibi bir takım özellikler işte bu mezar taşlarında yer almıştır. Bu mezar taşları aynı zamanda birer tapu mahiyetindedir⁸. Bu topraklardaki eski izlerimizdir. Ama Osmanlı Türkçesi ile yazıldıklarından çoğu kişinin bunlara dair herhangi bir bilgisi maalesef yoktur.

Bu mezar taşlarını incelediğimizde, bunların da diğer Türk mezar taşlarında olduğu gibi, aynı dönem mezar taşlarının karakteristik özelliklerini taşıdığını görmekteyiz. Gerek şahidelerin formları, gerek yazı disiplini, yazıların içerikleri ve kullanılan mermer malzeme üzerinde uygulanan tezyini özellikler Osmanlı dönemi mezar taşlarında var olan benzeri özellikleri taşımaktadır. Mezar taşlarında Amasra'da yaşayan insanların sosyo-ekonomik yapısına dair ipuçları da görülmektedir.

MÜZEDEKİ MEZAR TAŞLARINDAN BAZI ÖRNEKLER

Foto 1:

*“Bir Ağayı âlinin
Makberidir bu mezar
Hâki yeksan eylemiş
Nazik vücudun rûzigâr
Şehid olan merhûm
Ve mağfûr Es-Seyyid Muhammed
Ağa ruhuna Fatiha
Sene 1182” (Miladi 1768)*

736.4.20 A. 91 envanter numarası ile kayıtlı olan mezar taşı 19.12.1972 tarihinde toplama yoluyla müzeye getirilmiştir. Yüksekliği 137 cm. olan silindirik mermer mezar taşının çapı ise 23 cm dir. Gövde silindir şeklinde, üstten aşağıya doğru incelmektedir. Üst kısmında altıgen bir çerçeve içinde Mühr-ü Süleyman vardır. Bunun altında ise 5 satırlık sülüs kitabe ve altta 1182/1768 tarihi vardır. Mührü Süley-

man, Anadolu Türk coğrafyasında bir kısım mezar taşlarında da kullanılan önemli dini bir simgedir. Ayrıca bu, ölen kişinin itibarlı birisi olduğuna da işaret etmektedir.

8 Bkz., Zekeriya Şimşir, “Devrek Kitabeleri ve Mezar Taşları”, Yerel Tarih Bakış Açısı İle Osmanlı Dönemi’nde Devrek ve Çevresi (Zonguldak, Krd. Ereğli, Çaycuma, Safranbolu, Bartın), Güngör Karauğuz (Ed.), Çizgi Kitabevi, Konya 2011, s. 323.

Foto 2:

“Elbâki

Doymayıp gençliğine çünkü
Oldu nâmurâdı rahmete
Müstağrek ede Rabbü'l ibâd
Köse Halil oğlu
Muhammedin oğlu merhum
Seyyid Kadir ruhuna Fatiha
Sene 1232”(1817)

731.4.15 A. 91 envanter numarası ile müzeye kayıtlı olan bu mezartaşı, 19.12.1972 tarihinde toplama yolu ile müzeye kazandırılmıştır. Şahidenin yüksekliği 110 cm. genişliği 26,5 cm. kalınlığı 11 cm'dir. Şahidenin baş kısmında bir sarık bulunmaktadır. Sarığın yan taraflarında çiçek ve yaprak dalı işlenmiştir. Gövde dikdörtgen şeklinde olup, 7 satırlık celi sülüs kitabesi vardır. 1232/1817 tarihlidir. Şahidenin alt kısmı ana gövdeden incedir.

Foto 3:

“Ah mine'l mevt

Emri hakla türlü emrâz geldi benim tenime
Bulmadı tabipler çare derdime
Akibet sebep oldu benim mevtime
Muti' olduk “ircii” hitabı emrine
“İrcii” hitabı âmdır cümleye ferman
Gelince ecel vermiyor asla eman
Teslimi Hak da ne müşkil hali yaman
Geçdi vücudum dünyadan aman aman
Merhum ve mağfur Mahmud Bey zade hacı Ali Kapudanın ruhiçün fatiha Fi sene 28 Nisan 1316” (1900)

730.4.14 A. 91 envanter numarası ile müzeye kayıtlı olan bu mezartaşı, 19.12.1972 tarihinde toplama yolu ile müzeye kazandırılmıştır. Şahidenin yüksekliği 110 cm. genişliği 33 cm. kalınlığı 8 cm'dir. Şahidenin üstünde sarığı bulunmaktadır. Alt kısım alta doğru daralan dikdörtgen şeklindedir. Üzerinde 11 satırlık

celi ta'lik bir kitabe bulunmaktadır. 1316/1900 tarihlidir. Satır araları silmelerle süslenmiştir. Kitabenin üzerine çiçek, yaprak ve kıvrık dal motifleri işlenmiştir.

Foto 4:

"Hüve'l Bâki

Şu dünyada görmedim bir vefa
Evlatla sürmedim bir sefa
Şefaat senden ya Muhammed Mustafa
İbiş Ağazade Mehmed Beyin zevcesi
Kadın Hanım rûhîcün eyle Fatiha
Fi sene 26 Kânûn-u Sâni 1312"(1896)

727.4.11 A. 91 envanter numarası ile müzeye kayıtlı olan bu mezar taşı 19. 12. 1972 tarihinde toplama yolu ile müzeye kazandırılmıştır. Yüksekliği 104 cm. genişliği 34 cm. kalınlığı 8 cm'dir. Şahide ortadan kopmuş, ancak onarılmıştır. Şahidenin üst kısmı gelin tacı şeklinde çiçek, gül ve yaprak motifleriyle süslenmiştir. Alt kısmında ise 6 satırlık celi ta'lik yazı çeşidiyle bir yazı ve 1312/1896 tarihi vardır. Satır aralarında yatay silmeler bulunmaktadır.

Foto 5:

"Ah mine'l mevt

Hamlini vaz' eylemişken eyledi terk-i fena
Ol Habibin hürmetine mağfiret kıl Rabbena
Genç iken pek bıraktı evladını yadigâr
Rahmetine müstağrak ede ol Ganiyyi Bâri Hüdâ
Molla Halil oğlu Ali Kapudanın
Zevcesi Hanife Hanım ruhuna Fatiha
Fi sene 22 Ramazan 1295"(1878)

726.4.10 A. 91 19. 12. 1972 tarihinde toplama yolu ile müzeye kazandırılmıştır. Şahidenin yüksekliği 94 cm. genişliği 30 cm. kalınlığı 8 cm'dir. Şahidenin üst kısmında hançer yapraklı bitki motifleri, altta 7 satırlık celi ta'lik bir kitabesi var. 1295/1878 tarihli kitabenin arası silmelerle süslenmiştir.

Foto 6:

725.4.9 A. 91 envanter numarası ile 19.12.1972 tarihinde toplama yolu ile müzeye kazandırılmıştır.

Ayak şahidesinin yüksekliği 88 cm. genişliği 32 cm. kalınlığı 8 cm.'dir. Şahidenin üst kısmı oval görünümlü olup, alta doğru daralmaktadır. İç kısmında dikine dilimli bir vazodan çıkan lüle ve üç patelli çiçek rozetleri yer almaktadır.

Foto 7:

"El Bâki

Okuyalar Fatiha Rahmeten-li'l Âlemin

Durağı Cennet ola fi makamı emin

Pala Osman Reisin

Ehli merhume Ayşe

Kadın ruhuna Fatiha

Sene 1238"(1822)

834.1.12. E 2007 envanter numarası ile ve 450.00 liralık ederi ile müzeye kazandırılmıştır. Şahidenin boyu 111cm. eni 32,5 cm. kalınlığı 6 cm.'dir. Şahidenin üzerinde 7 satırlık celi sülüs yazı bulunan mezar taşı aşağıdan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve üçgen bir alınlıkla son bulur. Altta 1238/1822 tarihi yer alır.

Foto 8:

Hüvel Baki

*Bu cihan bağında taze bir nihal-i gül idi
Soldu cildin sanki cihana gelmedi
Ziyaret eyle gel bak bu bir nevcivan
Gül-i rânâ iken teni oldu yeksan
Yazık gençliğine böyle emretti sübhan
Na murad gitti fenadan huriler vere Rahman
Kalaycızade el Hac Hasan Efendi'nin
Zevcesi merhume Şerife Ayşe
Ruhîcün fatiha*

833.1.11. E 2007 envanter numarası ile müzeye kayıtlı olan bu estetik dolu mezar taşı 500.00 Lira ederi ile satın alma yolu ile müzeye kazandırılmıştır. Şahidenin boyu 120,5 cm. eni 37 cm. kalınlığı 8 cm'dir. Şahidenin baş kısmında kabartma olarak yapılmış bitkisel süslemelerden oluşan bir demet çiçek olup, şahidenin alt kısmında ise yatay olarak yazılmış 9,5 satırlık nefis bir celi ta'lik yazı yer alır. Yazı aralarında yatay silmeler vardır. 9,5 sıra yazının bulunduğu bölümün kenarları kıvrık çizgisel bir özellik arzeden bordürle çevrilidir. Mezar taşının alt kısmı kırık olduğundan tarihi okunamamıştır.

Foto 9:

Arha

*Vali Musa
Oğlu merhum
Hacı Muhammed
Ruhuna
Fatiha
Sene
1124/1712*

737.4.21 A. 91 envanter numarasıyla müzeye kayıtlı olan bu mezar taşı 19.12.1972 tarihinde toplama yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Yüksekliği 68 cm. genişliği 12 cm. kalınlığı 12 cm'dir. Semavi Eyice'nin hiçbir izi kalmayan Türk mezarlığından görülebilen en eski tarihli mezar taşı⁹ diye bahsettiği bu mezar taşının alt kısmı

9 Semavi Eyice, a.g.e., s. 78.

ve tepesinin bir bölümü kırık ve eksik olup, tepesi koni şeklindedir. Gövdesi 4 köşeli kare şeklinde ve bir yüzü yazılıdır. Yazılar sülüs karakterlidir ve bir çerçeve içine alınmıştır. Altta 1124/1712 tarihi görülmektedir.

SONUÇ

Amasra Müzesi bahçesinde bir kısmı açık alanda sergilenen, bir kısmı ise çok fazla kırık ve bozulmuş olduklarından dolayı müzenin yan bahçe duvarında yerde sıralı halde bulunan ve Amasra ile civarına ait yerlerden çeşitli tarihlerde getirilmiş Osmanlı dönemi mezar taşlarında o civarın insan profiline, mezar taşlarındaki yazı, süsleme vb. bir takım özelliklerden hareketle bölgenin sosyo-ekonomik durumuna dair bazı bulgulara da rastlamaktayız. Mezar taşlarında bölge insanının denizci karakteri de ortaya çıkmaktadır. Mevcut şahideler, malzeme, işleniş niteliği, form ve dekoratif unsurlar bakımından Anadolu ve Rumeli'deki pek çok mezartaşı ile ortak özellikler göstermektedir.

3 numaralı resimdeki mezar taşında vefat eden kişinin kaptan olduğunu "Mahmud beyzade Hacı Ali Kaptan" ifadesinden öğreniyoruz. 2 ve 3 numaralı resimlerde yer alan mezar taşlarında ise, ilginç bir ayrıntı dikkati çekmektedir. 2 numaralı mezar taşı şahidesinin baş kısmında yer alan estetik dolu başlığın arasına yerleştirilen yapraklarıyla bir gül görülmektedir. Yine aynı şekilde 3 numaralı resimdeki mezar taşında, şahide ile başlığın arasındaki omuz kısmında bitkisel bir form görülmektedir. Oysa bu mezar taşları erkek mevtalara aittir. Resim 4'e baktığımızda oldukça zarif bir kadın başlığı görmekteyiz. Gelen tacı formundaki bu estetik dolu başlıkta yapraklarıyla gül motifinin mermere yapılan başarılı bir uygulamasını görmekteyiz. 6 numaralı resmin ayak şahidesinde cenneti tasvir eden vazolu ve çiçekli bitkisel form uygulanmıştır. Vazo içerisinde çiçeklerin görüldüğü bu bezeme anlayışıyla, Osmanlı toplum yapısında insanların birbirlerine saksı içinde çiçekler hediye etmesi geleneği ile de bir bağlantı kurulabilir.

Mezar taşlarındaki kişilerin sosyo-ekonomik düzeylerini de gösteren örnekler baka-cak olursak, 7 numaralı resimde sade bir denizci olan "Pala Osman Reis" in eşi olduğunu öğrendiğimiz "Ayşe Kadın" ı tüm mütevazılığı ile görmekteyiz. Ama 8 numaralı resimde ise, bu sefer yaşadığı toplumdaki ekonomik durumunun iyi olduğunu ve eşini de çok sevdiğini ve genç yaştaki ölümüne çok üzüldüğünü şahidedeki metinlerden anladığımız bir kadın mezar taşına ait hüznü ama bir o kadar da oldukça müzeyyen bir şahideyi görmekteyiz: "Taze bir nihali-i gül idi.. Kalaycızade Hacı Hasan Efendi'nin zevcesi Şerife Hanım.." Görüldüğü gibi tüm bu örnekler bize bölgenin yerel geçmişine dair önemli bilgiler de vermektedir.

Amasra Müzesi'ndeki insana yalnızlık ve gurbet hissi veren ve Semavi Eyice'nin de bahsettiği sade ve yalın haliyle bir önceki 8 numaralı resimdeki müzeyyen kadın mezar taşının hemen yanbaşıda, duvara yaslı olarak duran bir mezar taşıyla sonuca dair değerlendirilmemizi bağlayabiliriz: "Arhavi"li Musa oğlu Hacı Muhammed" in 1124/1712 ta-

rihli bu oldukça sade ve Karadeniz'in dalgalı suları gibi bozuk bir yazı düzeniyle yazılmış mezar taşında da (resim 9), zengin de olsanız, fakir de olsanız, hayatın geçici olduğunu görmekteyiz. Aslolan ebedi hayattır.

KAYNAKÇA

- Aşçıoğlu, Erkan, **Bartın**, Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Ankara 1984.
- Aşçıoğlu, Erkan, **Bartın'da Tarih**, Bartın 2011.
- Cansever, Nurettin, **Bütün Yönleriyle Bartın**, İstanbul 1965.
- Eyice, Semavi, **Küçük Amasra Tarihi ve Eski Eserleri Kılavuzu**, TTK Basımevi, Ankara 1965.
- Heyet, **Mitolojiden Gezinlere Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Aralık 2007, Ankara.
- J. Hill, Stephen, **Zonguldak Amasra'da Ön Araştırma**, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, s. 87, Antalya 18-23 Mayıs 1989, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1990.
- Sakaoğlu, Necdet, **Çeşm-i Cihan Amasra**, Latin Matbaası, İstanbul 1966.
- Şimşir, Zekeriya, "Devrek Kitabeleri ve Mezar Taşları", **Yerel Tarih Bakış Açısı İle Osmanlı Dönemi'nde Devrek ve Çevresi (Zonguldak, Krd. Ereğli, Çaycuma, Safranbolu, Bartın)**, Güngör Karauğuz (Ed.), Çizgi Kitabevi, Konya 2011.
- Yakupoglu, Cevdet, **Bartın Vakıfları (1214-1514)**, T.C. Bartın Valiliği İl Özel İdaresi Şubat 2010.
- Yılmaz, Bülent vd., "Geleneksel Yapıların Kentsel Mekanda Oluşturduğu Düzenin Bartın Kenti Örneğinde İncelenmesi", İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, C: 1, S: 1, 2011, s. 3.

II. BÖLÜM

Öğr. Gör. Tunay KARAKÖK
BELGE VE FOTOĞRAFLARLA BARTIN

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

BELGE VE FOTOĞRAFLARLA BARTIN

Bu bölümde yer alan fotoğraflar; Servet - Erdenay Çınçın Arşivi ile *Siyah Beyazlı Yıllarda Bartın Rehberi: Dünden Bugüne Bartın Fotoğraf Albümü*, Bartın Belediyesi, 2003, Selahattin Çilsüleymanoğlu, *Bartın Halk Kültürü*, Cilt I - II - III, Bartın, 1996 ve Erkan Aşçıoğlu, *Kurtuluş Savaşında Bartın*, BTSO, 2003 ve *Bartın'da Tarih*, Bartın, 2011 adlı eserlerden temin edilmiştir.

Bu bölümde yer alan belgeler ise; T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Arşivleri ile Türk Kızılay'ı Arşivlerinden temin edilmiştir.

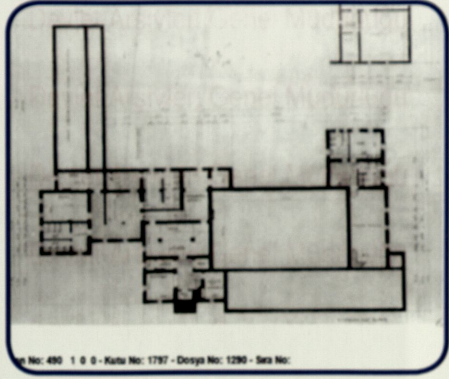
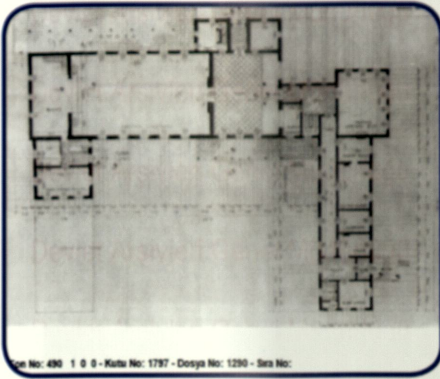

Foto 1-2: Bartın halkevi binası planı (BCA - 13-490.1.0.0- 2.5.1946)

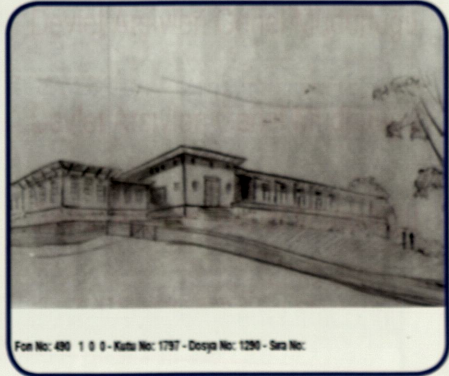
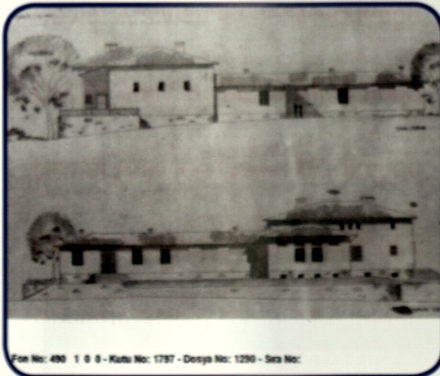

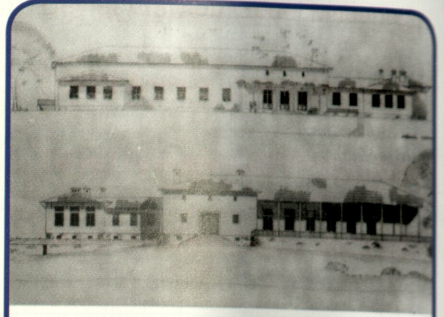
Foto 3-4: Bartın halkevi binası planı (BCA - 13-490.1.0.0- 2.5.1946)

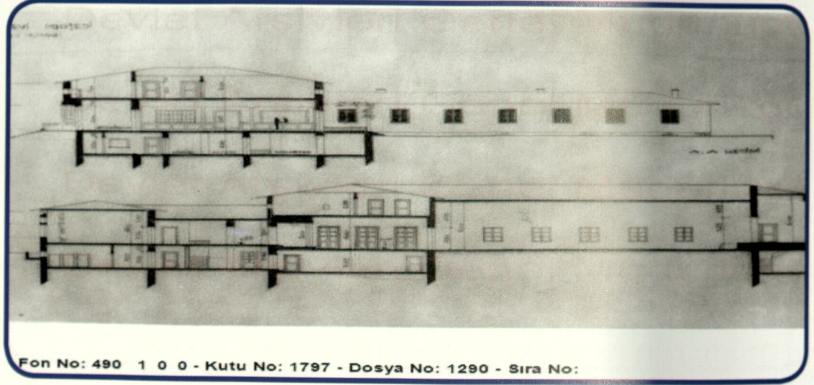
Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

Foto 5: Bartın halkevi binasının inşa edildiği alan (BCA - 13-490.1.0.0- 2.5.1946)

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

Foto 6: Bartın halkevi binasının çizimi (BCA - 13-490.1.0.0- 2.5.1946)

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

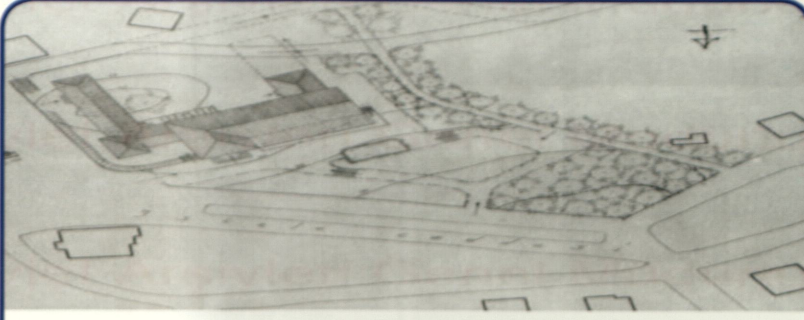
Foto 7: Bartın halkevi binasının planı (BCA - 13-490.1.0.0- 2.5.1946)

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

Foto 8: Bartın Halkevi İnşaatından bir görüntü (BCA - 13-490.1.0.0-14.7.1948)

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

Foto 9: Bartın Halkevi Planları (BCA - 13-490.1.0.0-14.7.1948)

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1797 - Dosya No: 1290 - Sıra No:

Foto 10-11: Bartın Halkevi binasından görüntüler (BCA - 13-490.1.0.0-14.7.1948)

1000 1237/170

Kutu Şubesinin İsmi: *Bartın*

Tebliğ Tarihi: *11/10/1929*

Heyet-i İdaresinin İsmi: *Ma 48*

İsmi: *Dr. Hasan Basri Bey*

Yerinde: *Ş. Hamur Bey*

Kıyım: *Nalut Bey*

T. C.
BAŞBAKANLIK
KURUMSAL VE KİMLİKLERİ İZLENİMLERİ

KARARNAME

Sayı: 6/10028

Zonguldak İl'i'nin Bartın İlçesine bağlı Kozcağız bucağının merkezi "Ahmetler" beldesi adının "Kozcağız" olarak değiştirilmesi; Danıştayın uygun görülmesine sayın İktisadi Bakanlığın 8/4/1968 tarih ve 621-1-309-19/3862 sayılı yazısı üzerine, 1500 sayılı Kanunun 9 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 18/5 /1968 tarihinde karar aldığı bildirilmiştir.

[Signature]
CUMHURBAŞKANI

[Signatures of Ministers]

726

Foto No: 28 18 1 5 - Foto No: 29 - Sayfa No: 24 - Sayı No: 1

Belge 1: Kızılay'ın Bartın Şubesinin açılışına dair. (TKA - Kutu No:1237 - Belge No:70 - 1927)

Belge 2: Zonguldak'ın Bartın ilçesine bağlı Kozcağız bucağının merkezi Ahmetler Beldesi adının Kozcağız olarak değiştirilmesine dair. (BCA - 86-4726-30.18.1.2 - 18.05.1968)

T. C.
BASVEKALET
MEMURAT ÜNÜN MÜDÜRLÜĞÜ
Kısmi Mübâhise
Kısmi Mübâhise
Kısmi Mübâhise
588

Kararname

Satan alması istihlak mübâhelerini ortaklarını ve bil-
cümle müstahliklere dağıtmak ve ortaklarının ihtiyaçlarını karşılaya-
cak esir teçhizatlarında bulunmak maksadıyla merkezî Bartın olmak üzere
30 sene müddet ve 2500 Türk Lirası sermaye ile teşkiline bağlanan
" Bartın Memurları İstihlak Kooperatifi"nin Ticaret Vekillığının 10/3/
1944 tarihli ve 6/1282 sayılı tekerresiyle gönderilen ilâhîk esse
mukavelesini İcra Vekilleri Heyetine 21 Nisan 1944 tarihinde tet-
hik edilerek Ticaret Kanununun 480 inci maddesine tevfiğin adı geçen
Şirketin teşkiline izin verilmesi kabul olmuştur.

REİSİCUMHUR

İsmail

Ş. V.   Ad. V.   M. N. V.   Da. V.   H. V.
Ş. Şenol   *R. Tuncel*   *A. H. Hacıoğlu*   *Kökten İnan*   *M. M. M. M.*

M. V.   M. V.   M. V.   M. V.   S. M. V.
Ş. Şenol   *G. G.*   *Y. Y.*   *M. M.*   *S. S.*

G. V.   Z. V.   M. V.   T. V.
S. S.   *J. R. Halıcıoğlu*   *A. F. Celilov*   *...*

030 18 01 02 19 19 44

Form No: 23 10 0 0 - Rukh No: 19 - Değiştirilmez - Sıra No: 10

Belge 5: Bartın Memurları İstihlak Kooperatifinin kurulmasına dair. (BCA - 30-18-1-2-104.19.12 - 21/3/1944.

T. C.
Dahiliye Vekilliği
U. M.
Ş. M.
Sayı

Hüküm: 155

T. C.
BASBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Zonguldak vilayeti çevresindeki sayılı 1.

Zonguldak Vilayetine alınmış 7-4-038 tarihli tel yazısında:
Hisarın I ve ikinci günlerinde yağın sürekli yağurların karları erime-
si neticesi olarak sellerin Bartın -Safranbolu gössası üzerinde 130 metre
bir kısmı temmen ve Fatmaoğlu mevzindeki gössayı da kısmen tahrib et-
tiği ve Bartın ırmağının altı metre yükseklikte etrafındaki araziyi su -
bastığı ve Bartında iki orman şirketine ait üç yün liralık direkleri
sel götürdüğü ve devrek Başadilye gössası üzerinde bir köprücük yıkıldığı
olub insan ve hayvan sayısını bilmemediği bildirilmiştir.
Ara ederin. 9-4-1938

...
21/4/1938

030 10 18 02 19 19 44

Form No: 23 10 0 0 - Rukh No: 19 - Değiştirilmez - Sıra No: 10

Belge 6: Zonguldak ili Bartın ilçesinde 1938 yılında meydana gelen selin yaptığı tahribata dair. (BCA - 99-A-133-30.10.0.0 - 9/4/1938.

Foto 12: İsmet İnönü Bartın'da (25 Temmuz 1962)

Foto 13: İsmet İnönü'nün Bartın Ziyareti (1962)

Foto 14: Mareşal Fevzi Çakmak Bartın'da (1932)

Foto 15: Bartın tersanesinden Bartın Irmağı'na gemi indirilmesi

Foto 16: Bartın Ortaokulu (1940)

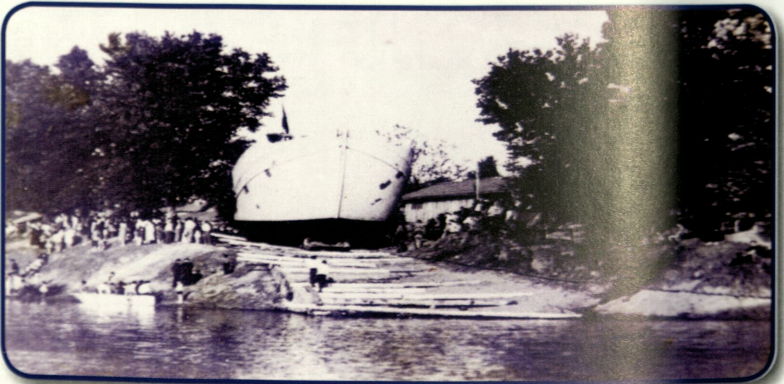

Foto 17: Bartın Irmağı'na Gemi İndirilirken (1950)

Foto 18: Bartın Ortaokulu (Bodosaki Konağı) (1925)

Foto 19: Bartın Eski Hükümet Konağı (1910)

Foto 20: Bartın Tersanelerinde Yapılan Gemiler Bartın Irmağına İndirilirken II (1940 - 50'ler)

Foto 21: Bartın Tersanelerinde Yapılan Gemiler Bartın Irmağına İndirilirken III (1940 - 50'ler)

Foto 22: Bartın Ortaokulu Önünde Bayram Kutlaması (29 Ekim 1938)

Foto 23: Bartın Ebu Derda Hazretleri Türbesi (1953)

Foto 24: Bartın Ebu Derda Hazretleri Türbesi (1953)

Foto 25: Bartın Ebu Derda Hazretleri Türbesi (1953)

Foto 26: Bartın Orta Okulu (1942) - Cumhuriyet Bayramı

Foto 27: Bartın Ortaokulu Atatürk Büstü'nün Açılış Töreni (31 Mayıs 1937)

Foto 28: Bartın Orta mektebinin ilk açıldığı gün (23 Kasım 1937)

Foto 29: Kemer Köprü (1932)

Foto 30: Kırtepe Mektebi (1924) - Eski İl Halk Kütüphanesi

Foto 31: Hükümet Konağı (1950)

Foto 32: Bartın Ortaokulu ve Lisesi (1966)

Foto 33: Mehmet Çınçın tarafından bağış yolu ile Türk Hava Kurumuna kazandırılan BARTIN adlı uçak.

(1925-1936 yılları arası Kendi Tayyareni Kendin Yap Kampanyasını başlatıyor, Türkiye'nin dört bir yanından yapılan bağışlar neticesinde şahıs ve memleket isimleriyle 300 uçak Ülkemize kazandırılıyor, Bartın'dan en büyük bağışı Mehmet Çınçın 500 lirayla yapıyor. Uçağın kuyruk kısmında ufak bir biçimde Latin harfleriyle BARTIN yazıyor.)

Foto 34: Bartın Çocuk İzçiler Topluluğu - Trampet Takımı(1925)

Foto 35: Cumhuriyet Hak Fırkası (Partisi) Bartın Şubesi önü (12 Haziran 1931)

Foto 36: Bartın Eski Cumhuriyet Alanı (Şimdiki İl Sağlık Müd. Binası) (1936)

Foto 37: Bartın CHF Yönetimî Üyeleri ve Başkan Faik Alemdar (1940'lar)

Foto 38: Bartın'da ilk Ziraat Bankası Şubesi (1926)

Foto 39: Bartın Belediye Bandosu Ortaokul Atatürk Büstü Açılışı (1937)

Foto 40: 1910 yılı Bartın Asma Köprü ve o yillardaki Rum Mahallesi (bu fotoğraf bir fotokart olup, 1910 yılında Bartın'ın ilk fotoğrafçısı olan Rum Zoumpoulides tarafından bastırılmıştır.)

Foto 41: Başbakan Adnan Menderes Bartında (1957)

Foto 42: 6 Nisan 1901 tarihli Bartın Aya Yorgi Kilisesi Düğün Davetiyesi

Foto 43: Bartın Belediyesi Bandosu (1936)

Foto 44: 1926- 1927 Bartın Bonmarçesi

Foto 45: Bartın Yalı Mevkii (Tahmil Tahliye İşkelesi Yapılmadan Önceki hali)

Foto 46: Eski Belediye Bahçesi (1929)

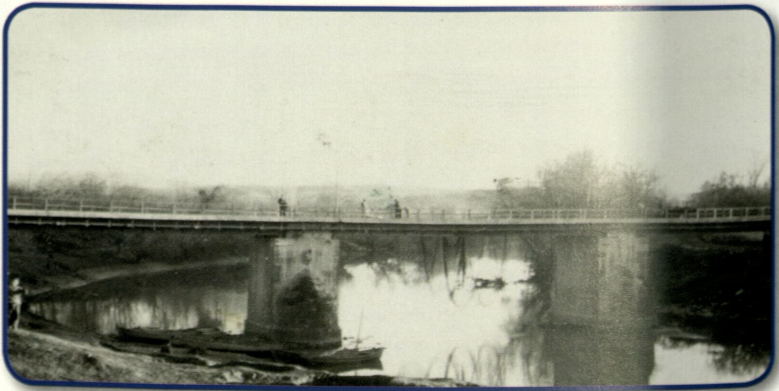

Foto 47: Orduyeri Köprüsü (1965)

Foto 48: Bartın Genel Görünüşü (1910)

Foto 49: Bartın Asma Köprüsü Mevkii (1932)

Foto 50: Bartın Genel Görüntüsü (1965)

Foto 51: Bartın Ortaokulu ve Aya Nikolaos Kilisesi (1934)

Foto 52: Bartın - İnkumu (1960'lar)

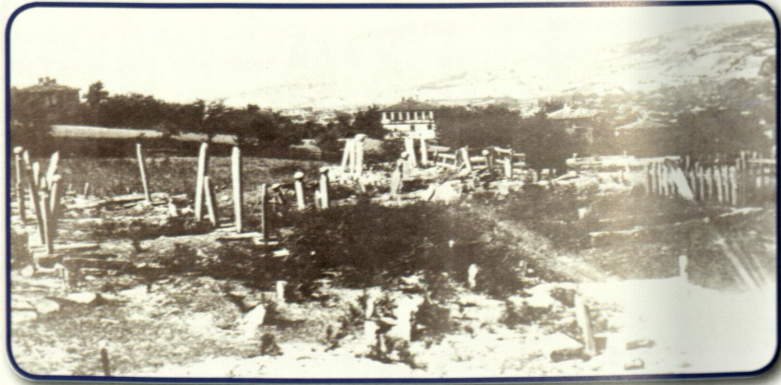

Foto 53: Bartın - Kırtepe Mezarlığı (1928) - 1931 yılında kaldırılmıştır.

Foto 54: Bartın Asma Köprü (1957)

Foto 55: Bartın Asma Köprüsü Mevkii - Gavurtaş (1962)

Foto 56: Bartın Belediyesi İlk Binası (1956)

Foto 57: Bartın'ın İlk Spor Kulübü - İstiklal Kulübü Futbol Takımı (1926)

Foto 58: Bartınspor Futbol Takımı (1931)

Foto 59: Bartın Boğazı ve Limanı (1965)

Foto 60: Bartın Çağlayan Mevkii ve Su Değirmeni(1960'lar)

Foto 61: Bartın Çimento Fabrikasının Kurulduğu Alan (Yirmibeşzadeler Kuyusu Mevkii) (1950)

Foto 62: Bartın Ebu'd Derda Hazretleri Türebesi Türbedarı Hacı Ahmet Efendi

Foto 63: Bartın Elektrik Santrali Kazan ve boruları Yalı'dan indirilirken (1936)

Foto 64: Bartın Eski (Memleket) Hastanesi Önü (1935)

Foto 65: Bartın Eski Belediye Binası Restore Edilirken (1942)

Foto 66: Bartın Eski Cumhuriyet Meydanında (Şimdiki İl Sağlık Müd. Binası Mevkii) Bayram (1935)

Foto 67: Bartın Ömertepesi At Yarışları (1938)

Foto 68: Bartın Ömer Tepesi At Yarışları (1931)

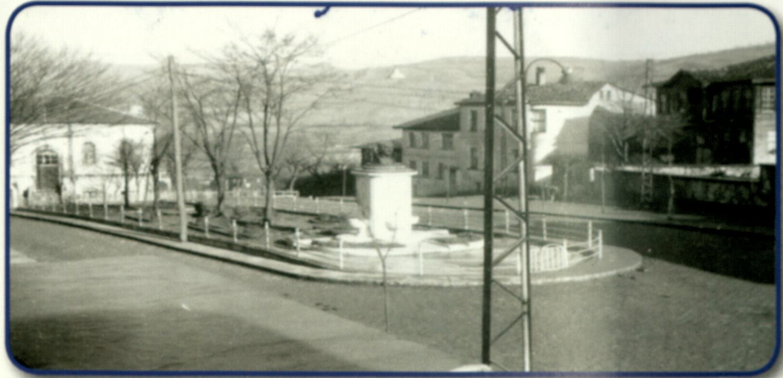

Foto 69: Eski Cumhuriyet Meydanı (1950 - Şimdiki İl Sağlık Müdürlüğü Binası Önü)

Foto 70: Bartın Eski Hükümeti Binası (1960'lar)

Foto 71: Bartın Rum (Aya Nikolaos) Kilisesi (1930)

Foto 72: Bartın'ın ünlü Meyhanecisi Andon Efendi ve banker, Kömür Ocakları sahibi ve Bartın Ortaokulu'nun ilk açıldığı binanın sahibi Bodosaki Konstantinidis Efendi

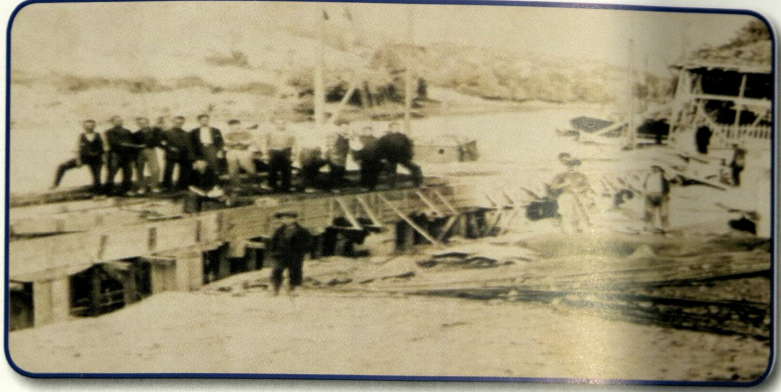

Foto 73: Rıhtım İnşaattı (1929)

Foto 74: Bartın Yalı Mevkii (1906)

Foto 75: Bartın Yalı Mevkii Tahmil Tahliye İskelesi (1930)

Foto 76: Bartın Yalı Mevkii Tahmil Tahliye İskelesinde Kabotaj Bayramı (1935)

Foto 77: Bartın Türkocağı Futbol Takımı ve İdarecileri (1927)

Foto 78: Bartın - Saltukova arası Belediyenin iş ve işletme sahibi olduğu Saurel marka 60 kişilik burunlu otobüsü (1960'lar)

Foto 79: Bartın Yukarı Çarşı ve Aşık Pazarı (1910)

Foto 80: Bartın Eski Hükümet Binası Sökülürken (1969.)

Foto 81: Bartın Eski Hükümet Konağı Sökülürken (1969)

Foto 82: Bartın Halkevi - Bartınspor Futbol Takımı (1935)

Foto 83: Bartın Halkevi Bandosu (1935)

Foto 84: Bartın Halkevi Spor Şubesi Bisiklet Kolu (1935)

Foto 85: Bartın Halkevi Spor Şubesi Bisiklet
Kolundan İki Genç (1935)

Foto 86: Bartın Halkevi Tiyatro Kolu (1940'lar)

Foto 87: Bartın Kadın Kıyafetlerine Örnek
(1940'lar)

Foto 88: Bartın Uskufası (Gelinlik)

Foto 89: Elçi İbrahim Paşa (Orta) Camii (1926)

Foto 90: Bartın Irmağında Hidrellez Kutlamaları (Çimento Fabrikası Mevkii) (1940)

Foto 91: Bartın İnkumu Mevkii (1960'lar)

Foto 92: Bartın Kanlırmak Mevkii (1950'ler)

Foto 93: Bartın Kırmızı Cadde (1939)

Foto 94: Bartın Kırtepe Mezarlığı (1931)

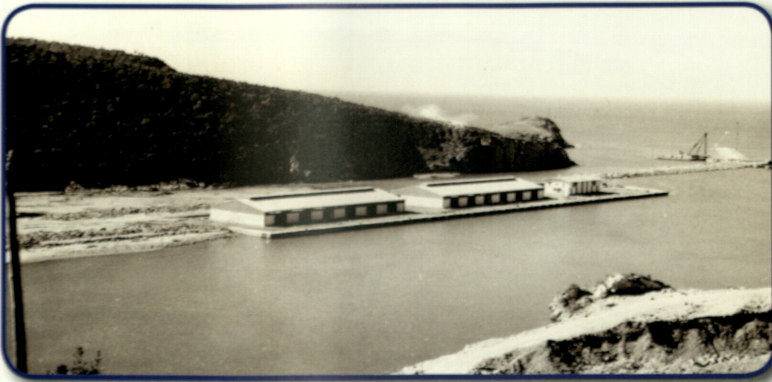

Foto 95: Bartın Limanı (1965)

Foto 96: Bartın Manifaturacılar Derneği (1945)

Foto 97: Bartın Manzarası (1910)

Foto 98: Bartın Manzarası (1940'lar)

Foto 99: Bartın Manzarası (1950'ler)

Foto 100: Bartın Manzarası (1954)

Foto 101: Bartın Manzarası (1962)

Foto 102: Bartın Manzarası (1965)

Foto 103: Bartın Manzarası II (1910)

Foto 104: Bartın Orduyeri Köprüsü (1942)

Foto 105: Bartın Yukarı Çarşı (1934)

Foto 106: Belediye Önü Bayram Kutlaması (1933)

Foto 107: Bartın Yalı Mevkiinde Panayır (1937)

Foto 108: Bartın'da İlk Elektrik Direği
(1936)

Foto 109: Bartın Yalı Senti Tahmil
Tahliye İskelesi Yapılırken (1929)

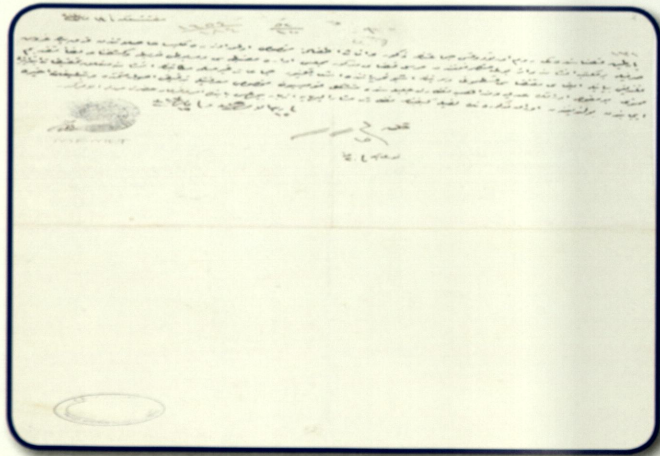
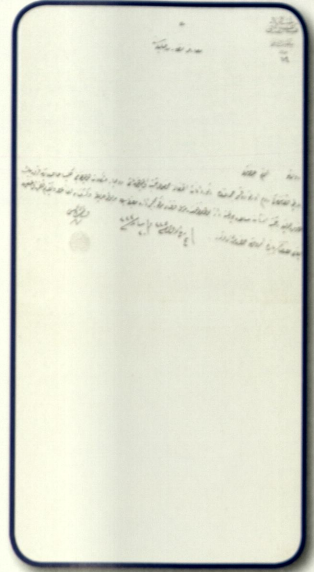
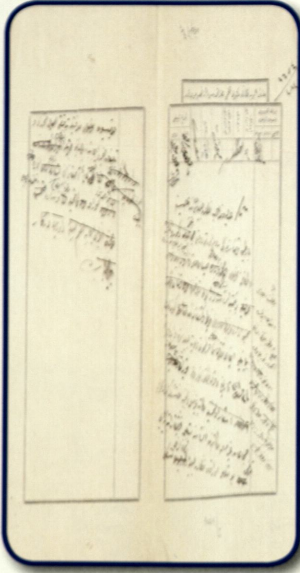

Foto 110: Bartın'da Sel (Kemerköprü - 1982)

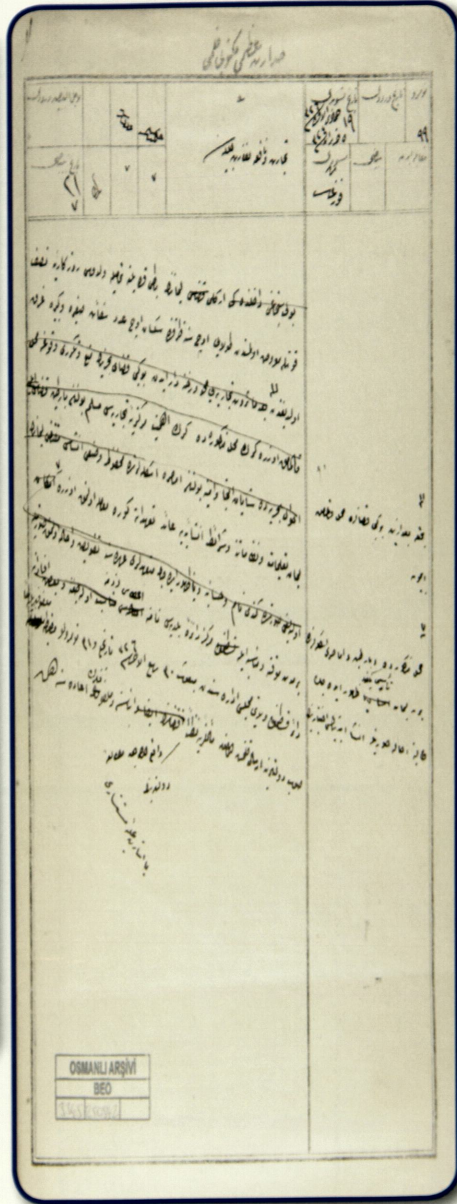
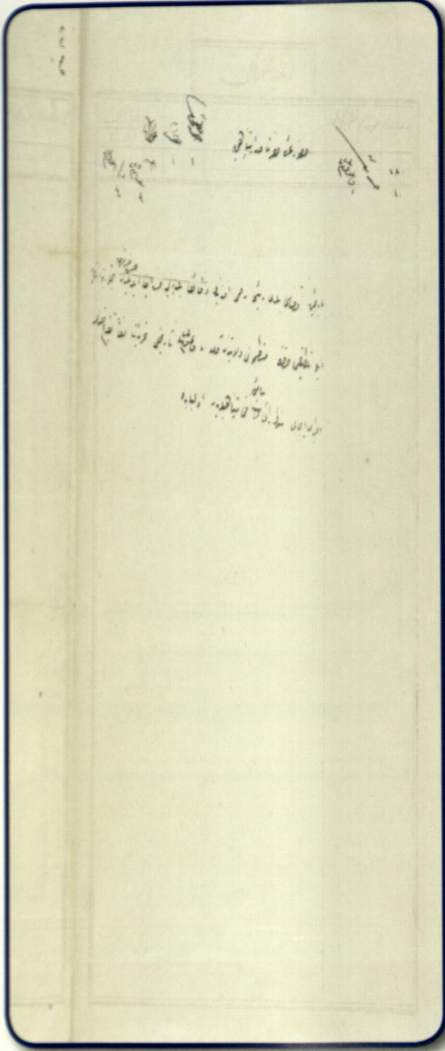

Belge 9-10-11: Bartın'da Rum Ortodoks çocuklar için inşasına ruhsat istenen mekteple ilgili evrakların incelenmek üzere Adliye ve Mezahib Nezaretine gönderildiğine dair. (BOA - 1001 - 3 - 07.CA.1325)

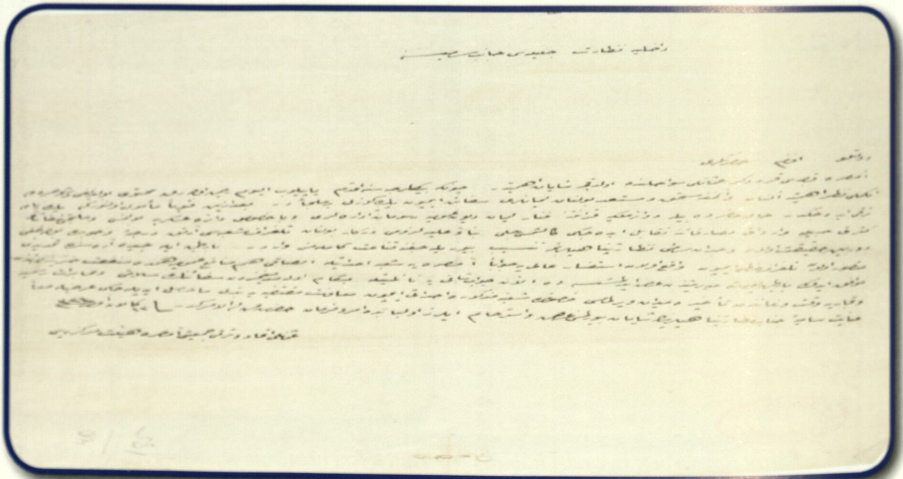
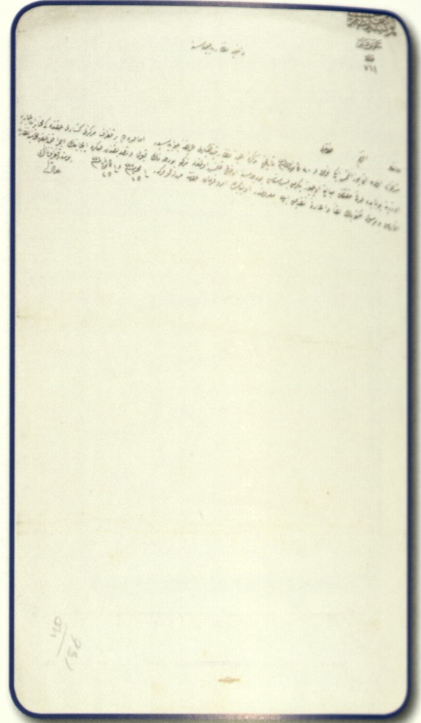
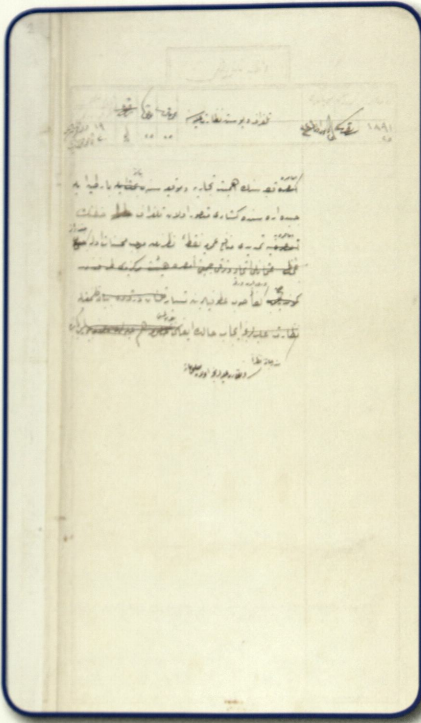

Belge 12: Bartın Kazası belediye reisi Rahmi Efendi'nin hüsnî hizmetinden dolayı rütbe-i salise ile taltifi talebine dair. (BOA - 1207-33-09.Ş.1325)

Belge 13: Ereğli, Bartın ve Ohri iskelelerinde bir liman tesisi ve talibine ihale suretiyle inşa ettirilmesi hakkında Kastamonu Vilayeti'nden varid olan mazbataya dair. (BOA - 3345-250842-21.CA.1326)

Belge 14-15-16: Amasra kasabasının ticari mevkiinin önemine binaen Bartın ile Cide arasında açılması planlanan telgraf hattının Amasra'ya temdidini için gerekli muamelenin icrasına dair. (BOA - 2704 - 93 - 19.Z.1326)

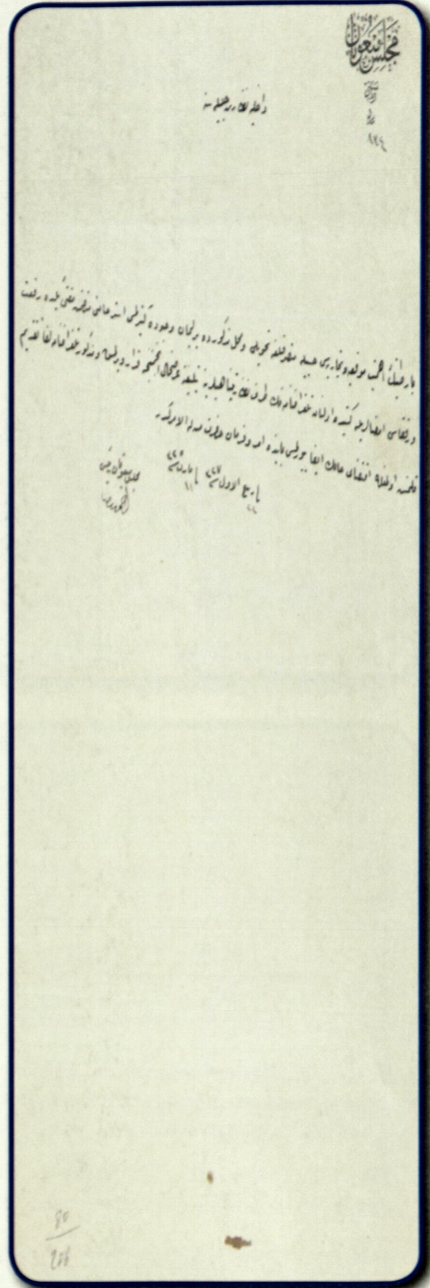
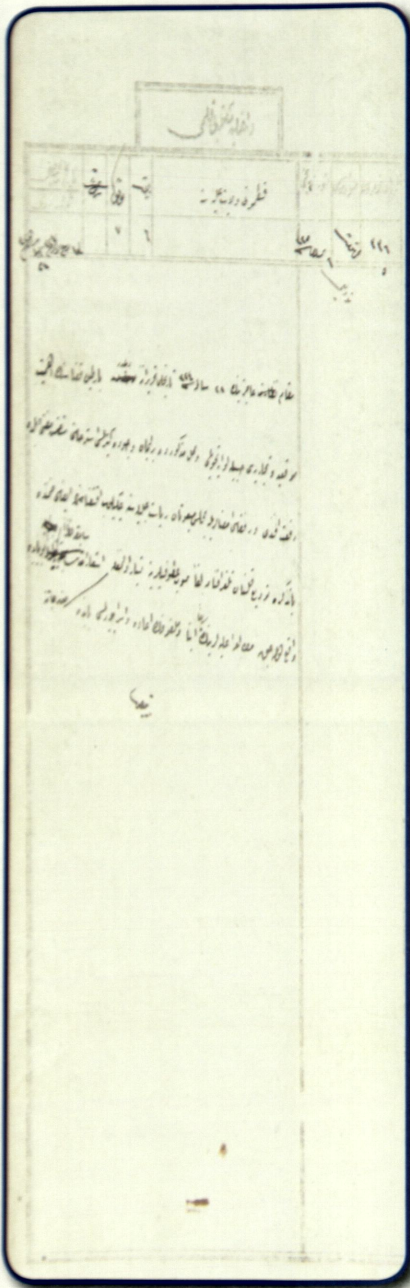

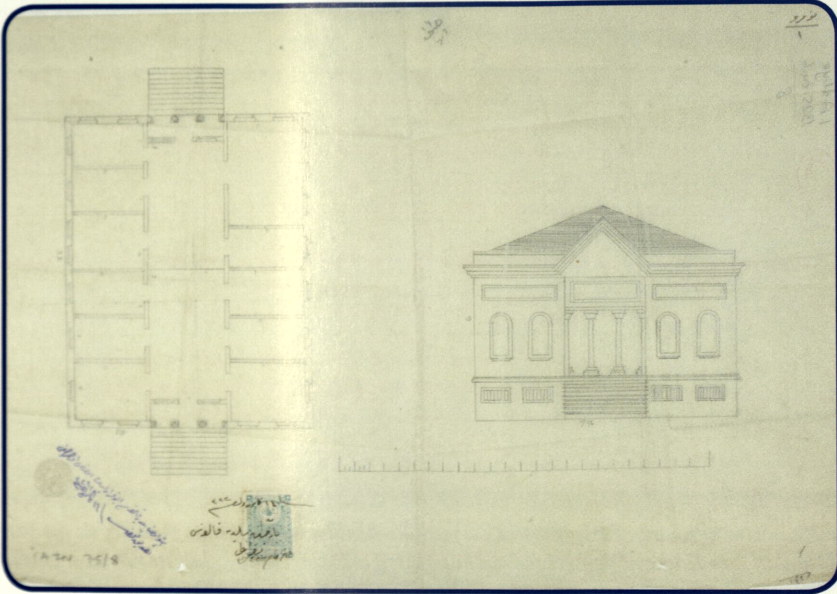
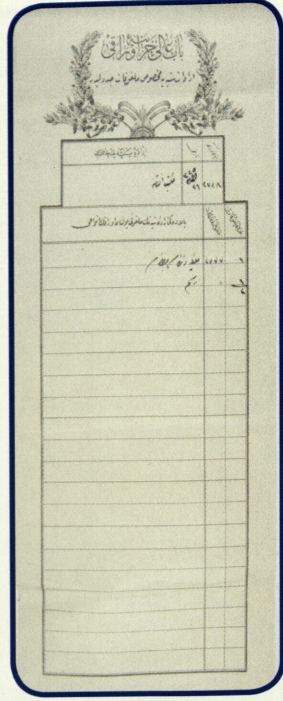
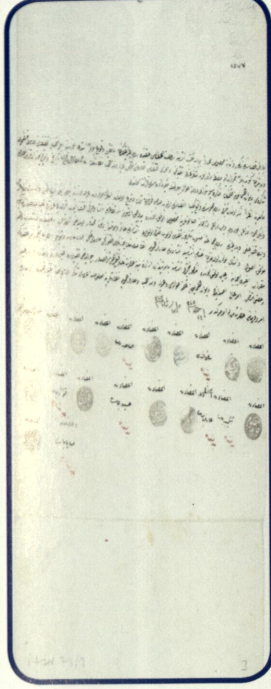
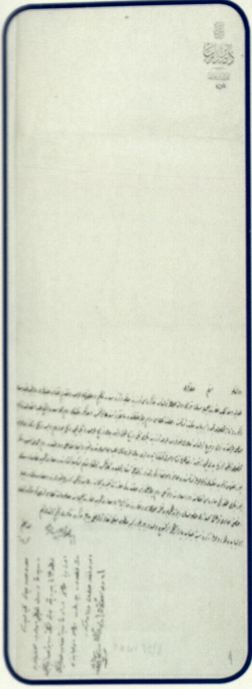

Belge 25-26: Bartın kazasının livaya tahvili ve bir liman vücuda getirilmesi istihamını havi Bartın Müftüsü Rifat Efendi'nin gönderdiği arazinin mutaalasına dair. (BOA - 2802-10-13.R.1327)

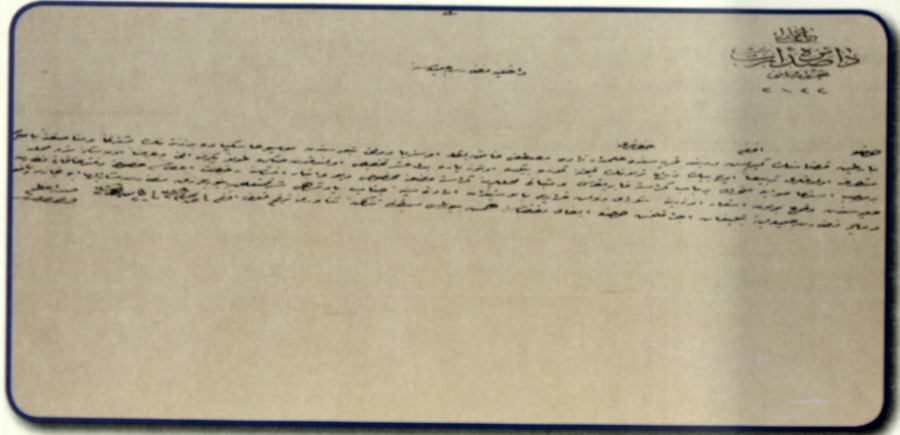
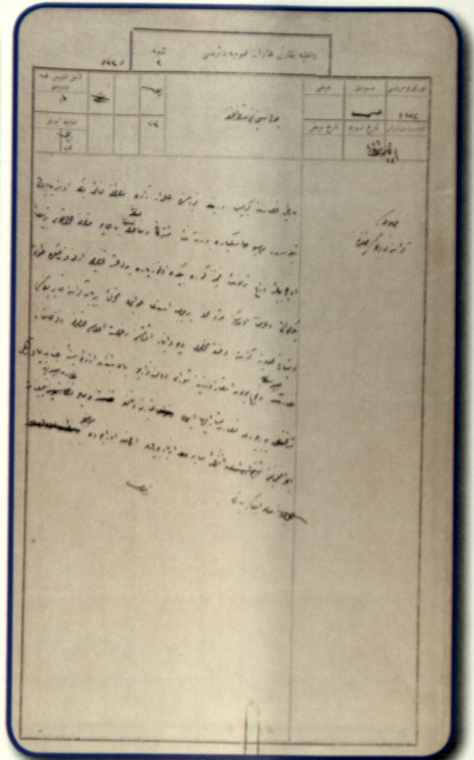
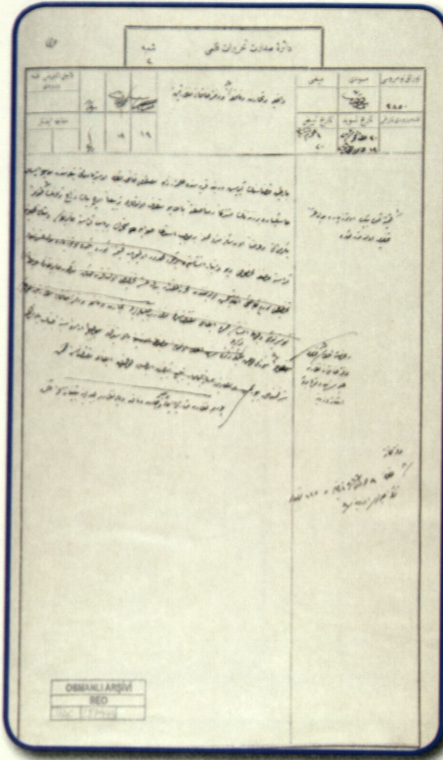

Belge 31-32-33-34: Bartın'da bir Rum mektebi inşasına ruhsat verildiğine dair. (BOA - 75-1325/Za-08 - 06.ZA.1325)

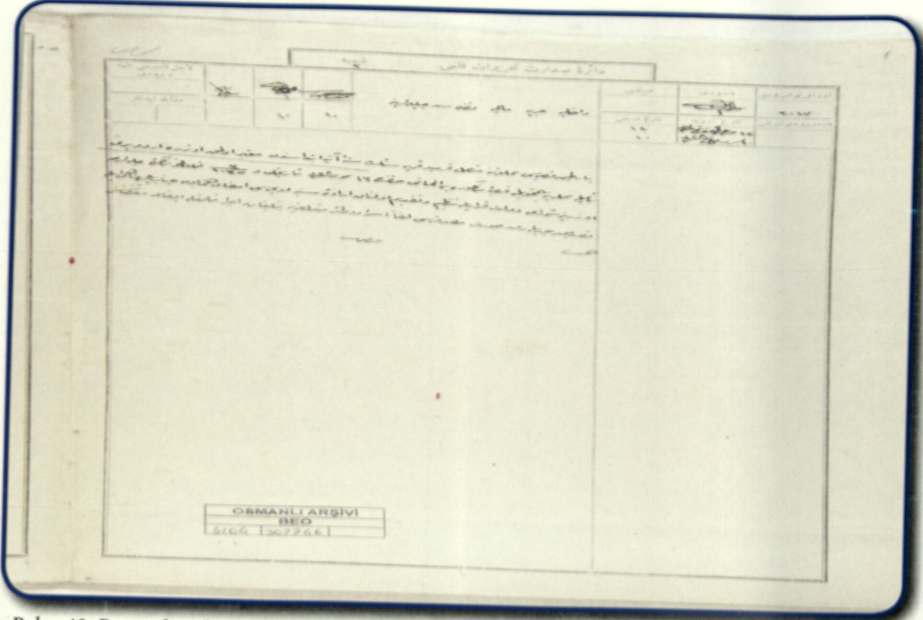
Belge 35: Bartın kaza'sının Kirişderbend karyesinde Alemdarzade Mustafa Faik Bey ile Avusturya tebeasından İsak Haskeya de Berzene'nin mutasarrıf oldukları tarlaya kereste fabrikası inşasına ruhsat itasına dair. (BOA - 3840-787999-01.M.1329).

Belge 36-37: Bartın kaza'sının Kirişderbend karyesinde Alemdarzade Mustafa Faik Bey ile Avusturya tebeasından İsak Haskeya de Berzene'nin müştereken ve münasifeten mutasarrıf oldukları tarlaya aşar bedeli tahsisıyla kereste fabrikası inşasına müsaade edildiğine dair. (BOA - 18/1-17-04.M.1329)

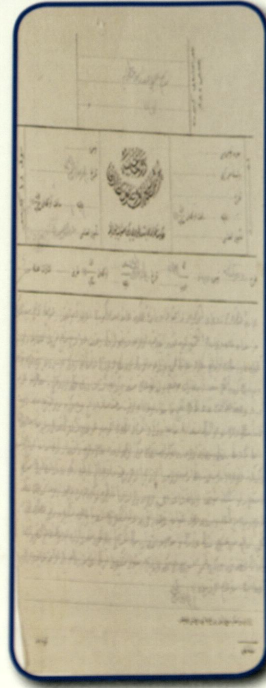
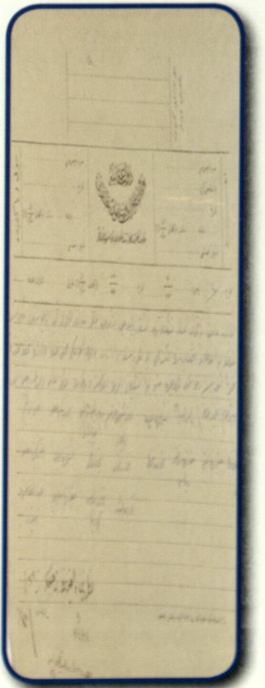
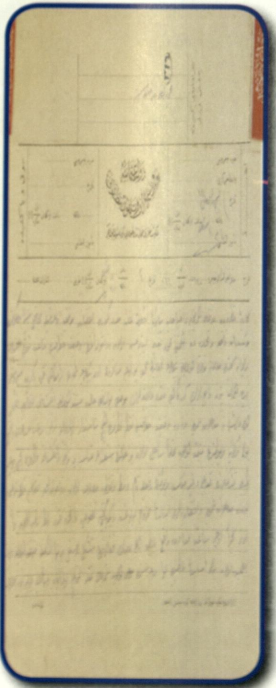
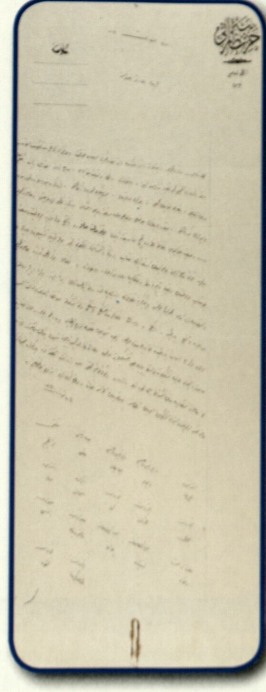
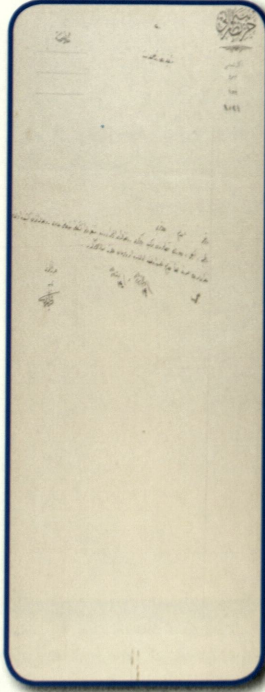
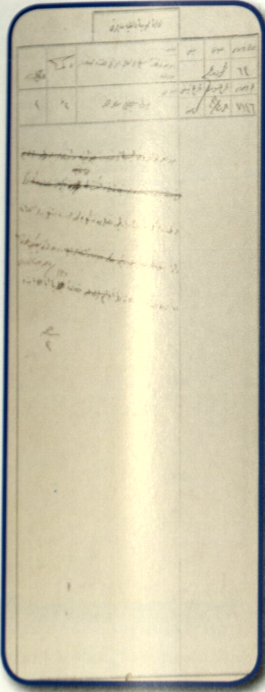

Belge 40: Bartın kasabası mahallatına bağlı Karmid karyesinin gelecek seneden itibaren Orduyeri namıyla mahalleye dönüştürülüp, Bartın'a katılmasına dair. (BOA - 4104-307746-12.ZA.1330)

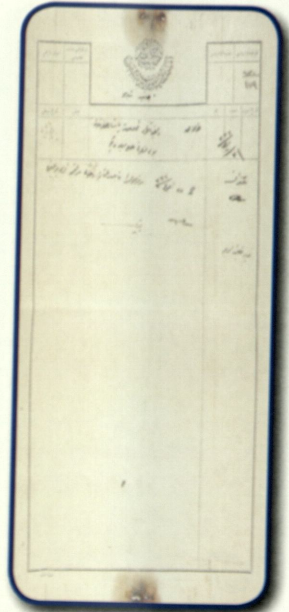
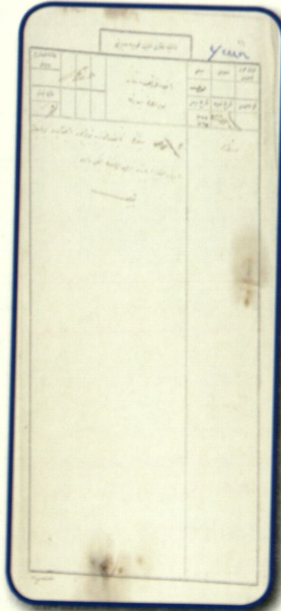
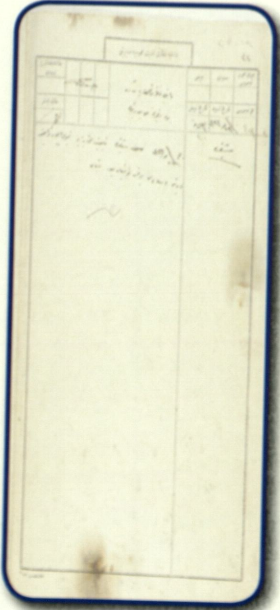
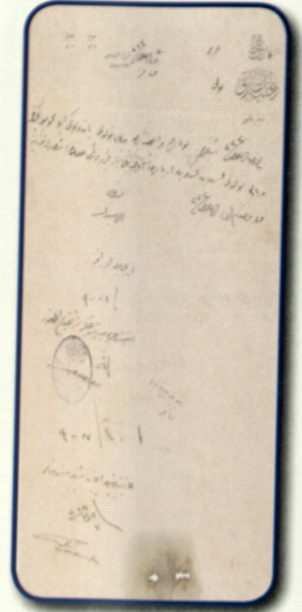
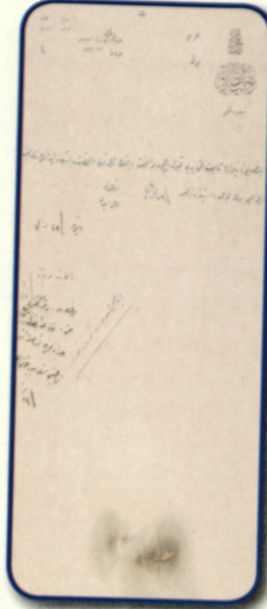
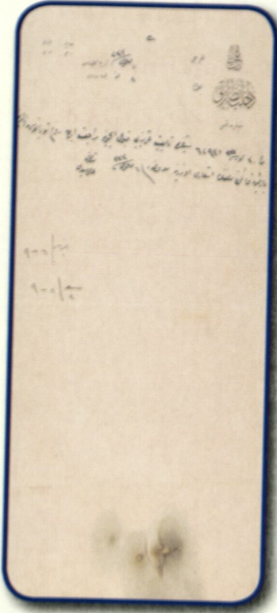
Belge 41: Bartın'da Ermenilerin sayısının bildirildiğine dair. (BOA - 561-68-05.8.1333)

Belge 42-43-44-45-46-47: Bartın, Ereğli ve Devrek kazalarından mürekkep ve merkezi Zonguldak olmak üzere müstakil bir liva teşkiline dair. (BOA - 45/2-10-20.M.1334)

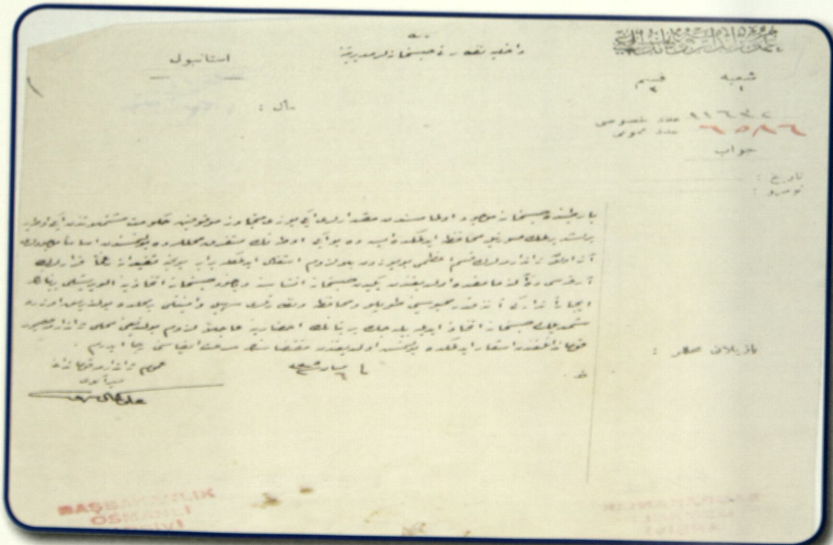
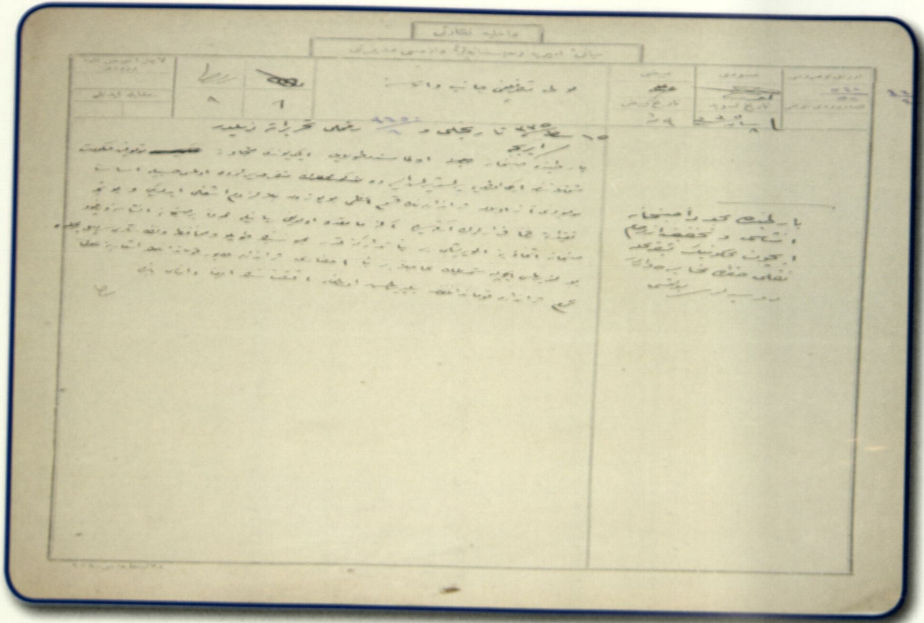

Belge 48-49-50-51-52-53: Bartında Osmanlı tabiiyetine geçmek isteyen Yunanlıların bu taleplerinin kabul edilmediğine dair. (BOA - 13-36-08.Z.1335)

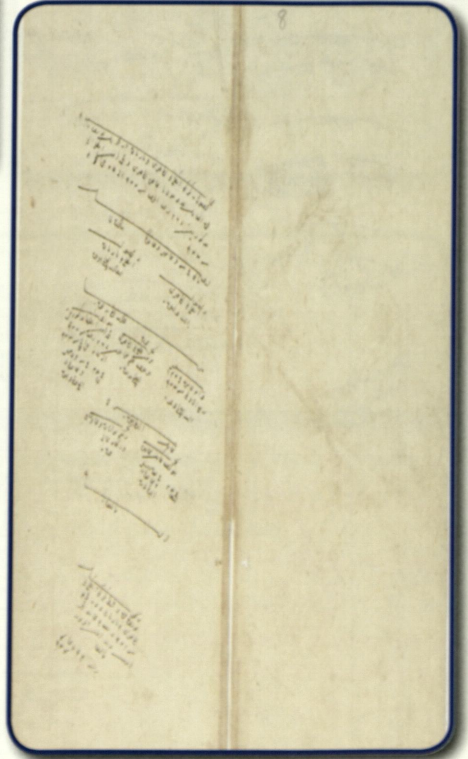
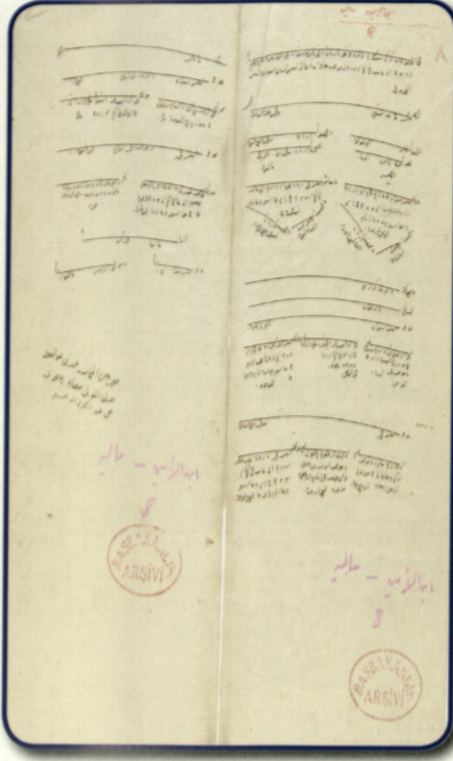

Belge 56-57: Bartın'da hapishane olmadığından, Hükümet konağına ait iki odada tutulan mahkumların hapishane inşasına kadar uygun bir yere nakledilmeleri gerektiğine dair. (BOA - 40-32-08.B.1337)

Belge 58-59: Amasra ve Bartın iskeleleri ve nehirlerine gümrük hasılatına dair Onikidivan Kadısı Ahmed bin Resul tarafından mu'ti defter. (BOA - 1-8-29.Z.1923)

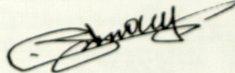
T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK Dairesi

KARARNAME

Sayı : 6/ 11053

Mkt

Bartın bölgesinde vukubulan depremden zarar görenlerden 1969 yılı Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Kasım ayları ile 1970 yılı Ocak ayında silah altına alınacak olanların celplerinin bir yıl geri bırakılması; Genelkurmay Başkanlığının 7/12/1968 tarih ve 0913-818-68-İK-MOB.1.Ks. sayılı yazısı üzerine, 1111 sayılı Kanununun 9 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 13 /12 /1968 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

Dosya No
53-8
1886

Başbakan S. Demirel
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Adalet Bakanı
Mülh Savunma Bakanı
İçişleri Bakanı
Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı
Bazırdereh Bakanı
Ticaret Bakanı
Sağ. ve Soc. Y. Bakanı
Em. ve Tabii Kay. Bakanı
Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı
Cemiyet Bakanı
Sanayi Bakanı
Emeji ve Tabii Kay. Bakanı
Tutun ve Tanıtma Bakanı
İmar ve Şehir Bakanı
Kıy İktis. Bakanı

Fon No: 20 16 1 2 - Kulu No: 228 - Dosya No: 87 - Buz No: 5

Belge 63: Bartın'daki 1968 depreminde zarar görenlerden 69 yılı Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Kasım ayları ile 1970 yılı Ocak ayında silah altına alınacakların celplerinin 1 yılı geriye bırakılmasına dair. (BCA - 53-81886 - 30.18.1.2 - 13.12.1968)

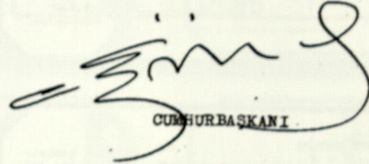

T. C.
B A Ş B A K A N L I K
K A N U N L A R V E K A R A R L A R T E K N İ K D A İ R E S İ

Sayı : 6/ 4898

K A R A R N A M E

Ormancılık tekniği ve kıymetlendirme icabı olarak, Orman Genel Müdürlüğüne Bartında, yıllık 25.000 M3. (yirmibeşbin) tomruk bi-gecek kapasitede, kombine bir kereste fabrikasının kurulması ve işle-tilmesi; Tarım Bakanlığının 14/6/1965 tarihli ve 4/A-I/4507/00-2/742 sayılı yazısı üzerine, 6831 sayılı Kanunun 28 inci maddesine göre, Bakan-lar Kurulunca 21/6 /1965 tarihinde kararlaştırılmıştır.

C U R B U R B A Ş K A N I

030 18 01 187 38 10

Başbakan	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
			
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	MİH Servisleri Bakanı	İçişleri Bakanı
			
Maliye Bakanı	MİH Eğitim Bakanı	Kaymaklıklar Bakanı	Devlet Bakanı
			
Gün. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
			
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Tarım ve Ticaret Bakanı	İmarat ve İnşaat Bakanı	Kültür ve Turizm Bakanı
			

Dosya No :

51-3
880

Dış No: 30 18 1 2 - Kartı No: 187 - Dosya No: 28 - Sıra No: 10

Belge 67: Orman Genel Müdürlüğüne Bartında kombine bir kereste fabrikasının kurulması ve işletilmesine dair. (BCA - 513 - 30.18.1.2 - 21.6.1965)

BAŞBAĞKANLIK
MÜHÜRÜ

207

22

İzmir'den gelen mektup

Bartın'da tütün kaçakçılığının engellenmesine dair

1913-1914

030 10

BAŞBAĞKANLIK
MÜHÜRÜ

207

22

İzmir'den gelen mektup

Bartın'da tütün kaçakçılığının engellenmesine dair

1913-1914

030 10

BAŞBAĞKANLIK
MÜHÜRÜ

207

22

İzmir'den gelen mektup

Bartın'da tütün kaçakçılığının engellenmesine dair

1913-1914

030 10

BAŞBAĞKANLIK
MÜHÜRÜ

207

22

İzmir'den gelen mektup

Bartın'da tütün kaçakçılığının engellenmesine dair

1913-1914

030 10

BAŞBAĞKANLIK
MÜHÜRÜ

207

22

İzmir'den gelen mektup

Bartın'da tütün kaçakçılığının engellenmesine dair

1913-1914

030 10

BAŞBAĞKANLIK
MÜHÜRÜ

207

22

İzmir'den gelen mektup

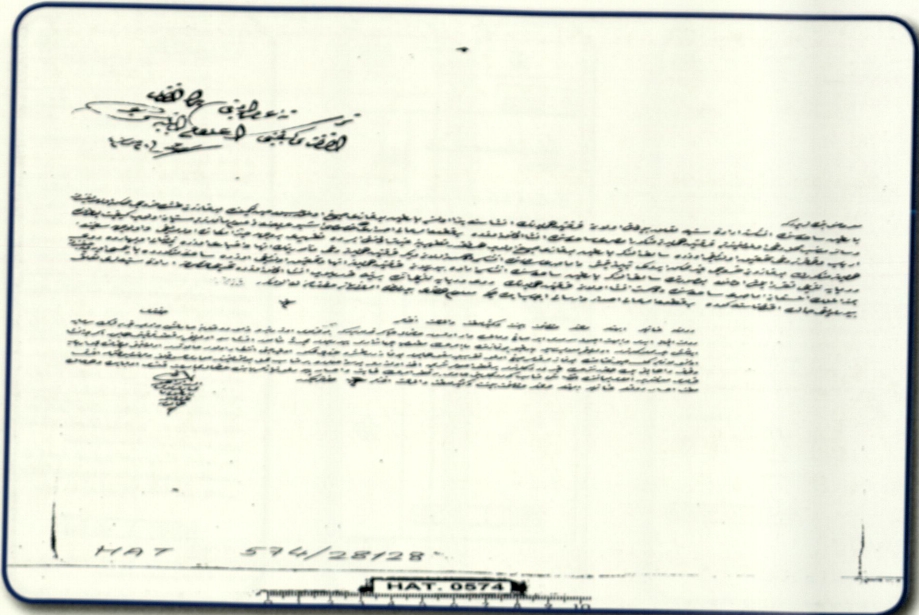
Bartın'da tütün kaçakçılığının engellenmesine dair

1913-1914

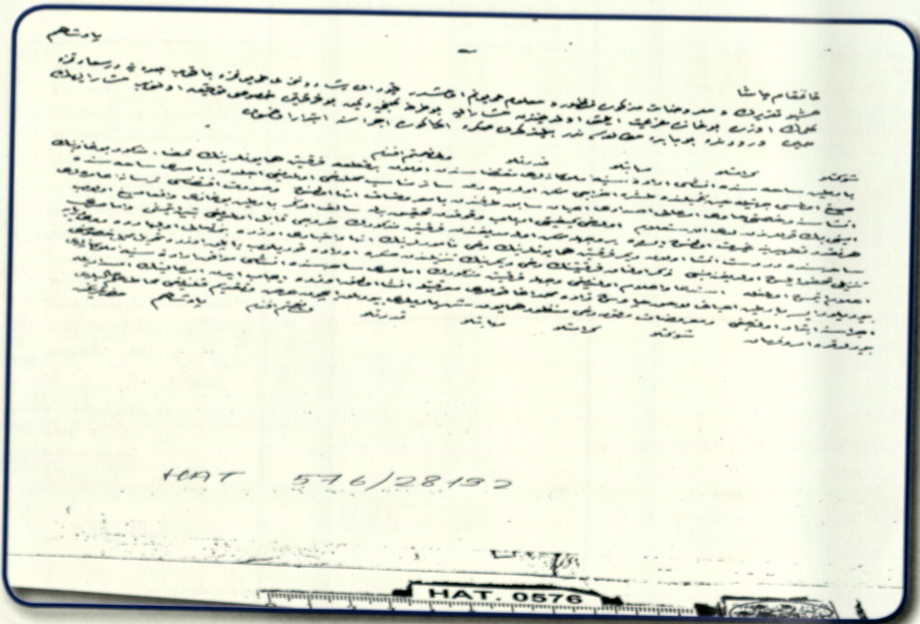
030 10

Belge 72-73-74-75-76-77: Bartın'daki tütün kaçakçılığının engellenmesine dair. (BCA - 20723-30.10.0.0-4.6.1929)

Belge 78: Bartın liman ağzı sığ olduğundan fırkateyn inşasının mümkün olmayacağına teyidine dair. (BOA - 574-28128/A - 09.CA.1248)

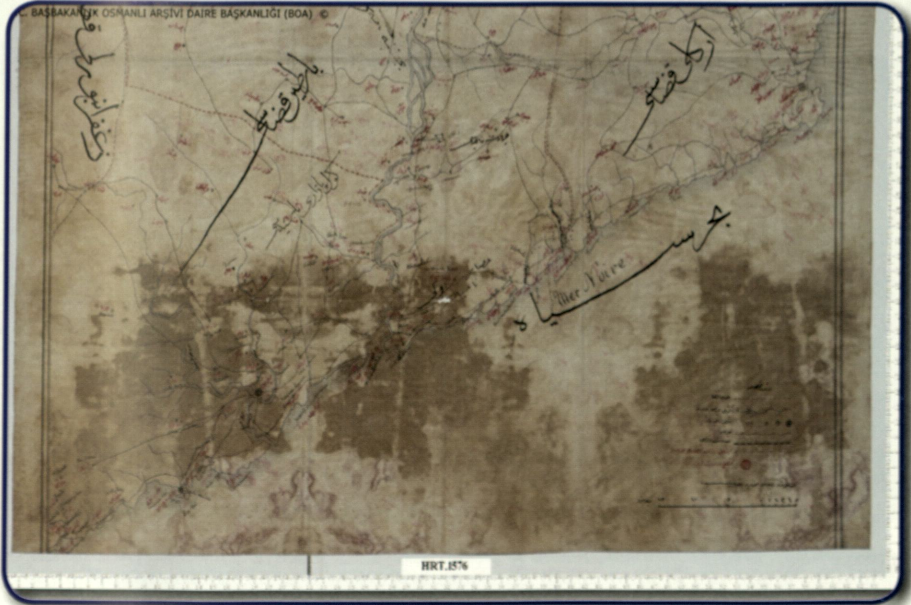
Belge 79: Bartın boğazı sığ olduğundan orada yapılması irade buyurulan büyük gemilerin Amasra'da yapılmasına müsaade buyurulmasına dair. (BOA - 576 - 28192 - 29.Z.1244)

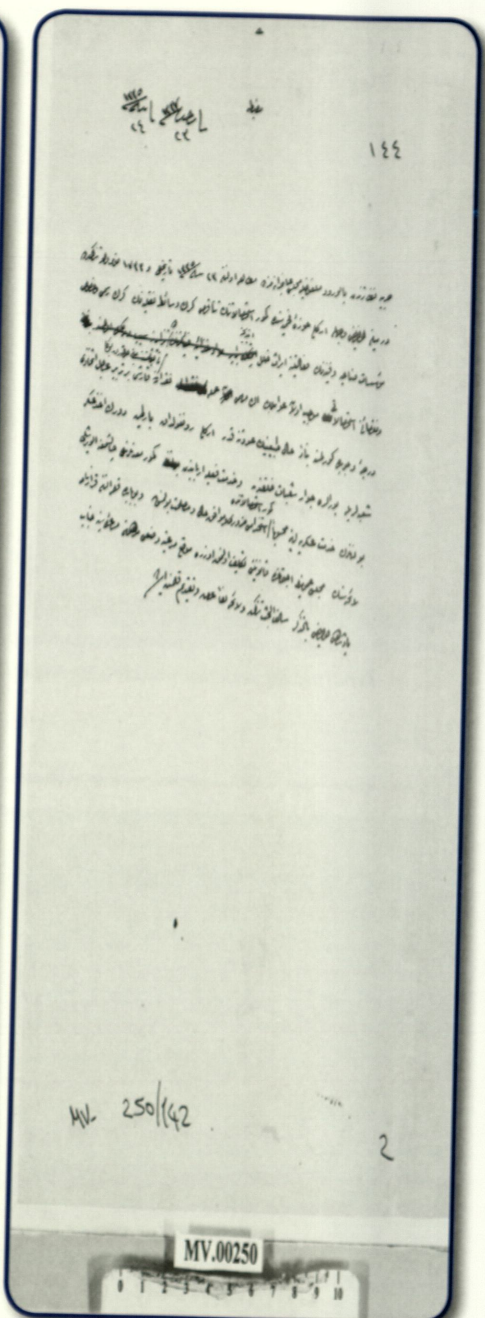
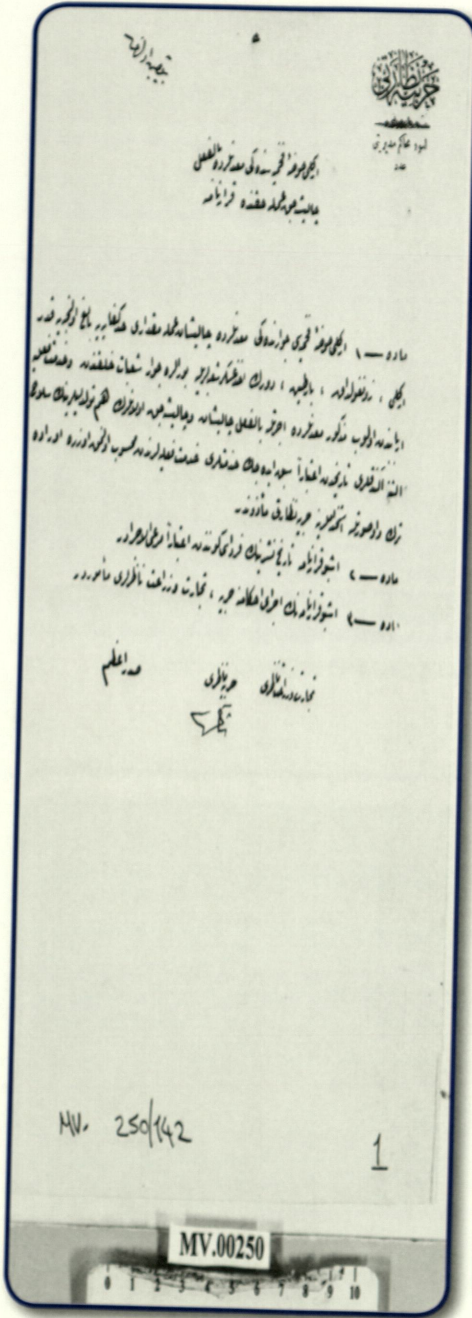
Belge 80: Kastamonu Vilayeti Kuzey Bartın Boğazı ve deresinin haritası. (Elle yapma. Dere kenarındaki yerleşim merkezleri gösterilmiştir). (BOA – HRT.h. 587 – 29.Z.1341)

Bbe

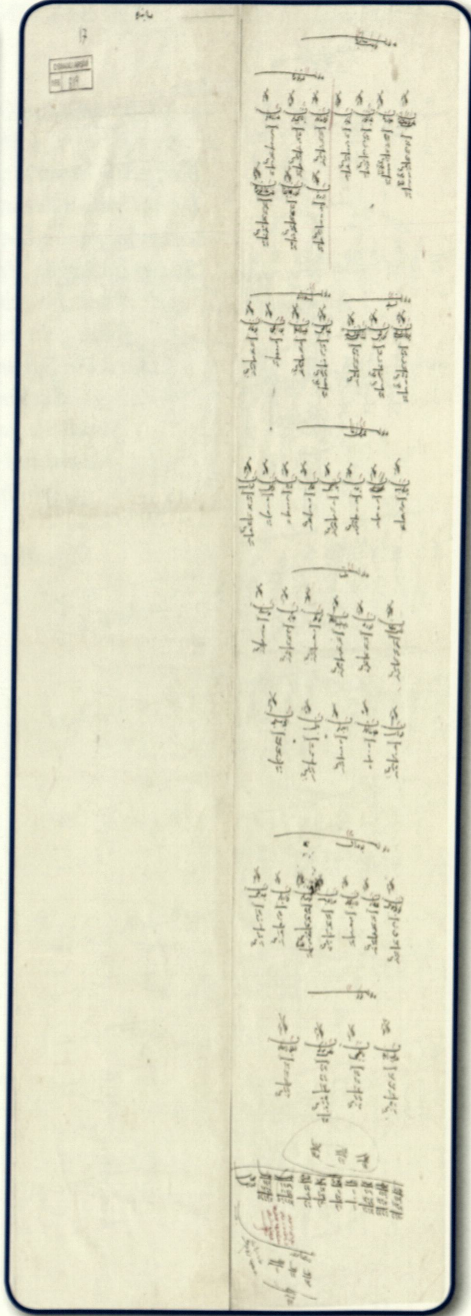
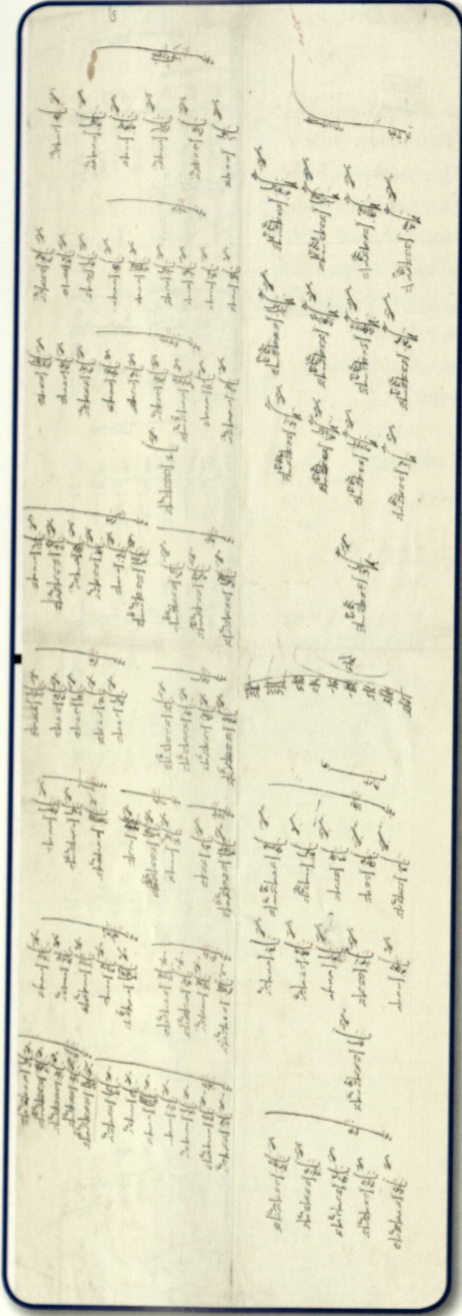
Belge 81: Ereğli, Bartın, Safranbolu, Çerkeş, Gerede kazaları ile Bolu merkez ve civarlarını gösterir harita. (BOA – HRT.h. 1576 – 29.Z.1341)

Belge 82-83: Ereğli, Zonguldak, Bartın ve Devrek asker alma şubeleriyle buralara civar şubeler halkından kömür madenlerinde çalışmaya elverişli bulunanların askerlik hizmetlerine mahsuben Ereğli kömür havzası civarındaki madenlerde kömür istihsalatında istihdamı hakkında düzenlenen kararname layihasının yürürlüğüne konulmasına dair. (BOA - 250 - 142 - 23.B.1337)

Belge 84 – 85: (H. 21 M 1259 (M. 1840) Tarihli Bolu eyaleti, Viranşehir sancağına tabi Bartın kazasının divan, karye ve mahallelere göre nüfus icmalî. (BOA – 819 - NFS.d.)

BİR BARTIN YANGUNU

Bartın bir sedâdır, O'nu seslendiren bilir.

Bartın bir rüya'dır, O'nu gören bilir.

Bartın bir hayat'dır, O'nu yaşayan bilir.

Bartın bir sevdâdır, O'nu çekenler bilir.

Bartın bir mabet'dir, Orada ibadet edilir.

Ey benim Asma Mahalleli, Gölbucaklı,

Sıtmayanlı, Kırtepelî, Kanlırmaklı, Kemerköprülü, Ömer Tepelilerim

Çıkın gelin nerelerdesiniz?

Duru bir, Sorun bir, Arayın bir.

Siz kimsiniz?

Şimdi Ne yapıyorsunuz?

Nasılsınız? İyi misiniz?

Deyin bir kere...

Muzaffer CELLEK

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E
BELGE VE FOTOĞRAFLARLA

BARTIN

Editör: Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ

Yazarlar

Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ-Yrd. Doç. Dr. Fatma ÇAM BAĞDATLI
Yrd. Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM-Yrd. Doç. Dr. Emrah ÇETİN
Öğr. Gör. Tunay KARAKÖK-Erkan AŞÇIOĞLU

Handwritten Ottoman Turkish text in a cursive script, likely a historical document or a page from a manuscript. The text is arranged in several lines, with some words in larger, bold letters. The background is a light, textured surface.

